

Beleidsverkenning drinkwater 2050 Zuid-Holland

Juni 2026

Management samenvatting

De provincie Zuid-Holland staat richting 2050 voor een omvangrijke opgave op het gebied van de drinkwatervoorziening. Door bevolkingsgroei, economische ontwikkeling en klimaatverandering neemt de vraag naar drinkwater toe. Tegelijkertijd staat de beschikbaarheid en kwaliteit van drinkwaterbronnen onder druk, onder meer door droogte, verzilting, verontreiniging en toenemende ruimtedruk. Deze ontwikkelingen maken dat het huidige drinkwatersysteem in toenemende mate kwetsbaar wordt.

Deze beleidsverkenning brengt in beeld wat deze ontwikkeling betekent voor de toekomstige drinkwatervoorziening en welke beleidsopties de provincie tot haar beschikking heeft. De verkenning heeft een analytisch en richtinggevend karakter en is bedoeld om inzicht te geven in de aard en omvang van de opgave, de belangrijkste trends en risico's, en de verschillende handelingsperspectieven voor de provincie.

De verkenning laat zien dat de drinkwateropgave wordt gekenmerkt door een combinatie van een groeiende vraag en toenemende druk op het aanbod. Factoren zoals klimaatverandering, strengere kwaliteitseisen, aanwezigheid van zeer zorgwekkende stoffen, verzilting en ruimtelijke beperkingen beïnvloeden de beschikbaarheid en inzetbaarheid van drinkwaterbronnen. Tegelijkertijd zijn de mogelijkheden om nieuwe bronnen te ontwikkelen of bestaande bronnen uit te breiden complex en vaak afhankelijk van lange procedures, ruimtelijke afwegingen en maatschappelijke acceptatie.

Om deze opgave te duiden, zijn vier samenhangende oplossingsrichtingen onderscheiden. Deze betreffen het vergroten van de wincapaciteit, het beschermen van bestaande en toekomstige drinkwaterbronnen, het verminderen van de vraag naar drinkwater en het vervangen van drinkwater door alternatieve waterbronnen waar dat mogelijk is. Deze richtingen vormen geen keuzes, maar geven samen het speelveld weer waarbinnen beleidsopties zich bevinden.

Binnen deze vier oplossingsrichtingen is een breed palet aan beleidsopties geïnventariseerd. Het gaat in totaal om 43 maatregel-instrumentcombinaties die de provincie kan inzetten. Deze variëren van communicatie en samenwerking tot financiële prikkels, vergunningverlening en ruimtelijke instrumenten. De verschillende opties zijn beoordeeld op effectiviteit, maatschappelijk draagvlak, benodigde investeringen, procedurele en juridische risico's en de impact op andere opgaven.

Om inzicht te geven in de aard en zwaarte van de verschillende beleidsopties, zijn deze in de verkenning geclusterd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen zogenoemde no-regret maatregelen, beleidsopties die keuzeruimte vergroten en voorwaarden scheppen, vrijwillige en stimulerende maatregelen, juridisch sturende instrumenten en grond- en ruimtelijke instrumenten. Dit onderscheid helpt om zichtbaar te maken hoe maatregelen zich tot elkaar verhouden in termen van impact, uitvoerbaarheid en mate van sturing. De categorieën zijn nadrukkelijk bedoeld als ordening van het instrumentarium en bieden inzicht in het brede handelingsperspectief van de provincie.

De verkenning maakt duidelijk dat de beleidsopties sterk van elkaar verschillen en dat er geen vanzelfsprekende of eenduidige oplossing is. De drinkwateropgave kan niet los worden gezien van andere maatschappelijke opgaven, zoals woningbouw, landbouw, natuur, economie en energietransitie. Het drinkwaterbelang speelt hierin een belangrijke rol, maar staat altijd in relatie tot andere functies en belangen in de fysieke leefomgeving.

Daarnaast laat de verkenning zien dat de ontwikkeling van vraag en aanbod in de tijd onzeker is en afhankelijk van meerdere factoren. In dit kader worden momenten zichtbaar waarop de spanning tussen vraag en aanbod kan toenemen, bijvoorbeeld wanneer de vraag sneller groeit dan verwacht of wanneer de beschikbaarheid van bronnen afneemt. Deze inzichten benadrukken het belang van tijdige voorbereiding en het inzichtelijk maken van verschillende handelingsopties.

Een belangrijk inzicht uit de verkenning is dat het vergroten van het aanbod niet onbeperkt mogelijk is. Het ontwikkelen van nieuwe bronnen en het uitbreiden van bestaande winningen is gebonden aan ruimtelijke, technische en financiële grenzen. Dit betekent dat ook naar de vraagzijde gekeken moet worden, bijvoorbeeld door efficiënter gebruik van drinkwater en het verkennen van alternatieve waterstromen.

Tot slot maakt de beleidsverkenning inzichtelijk dat de provincie beschikt over een breed instrumentarium om invloed uit te oefenen op de drinkwatervoorziening. Dit varieert van beleidsmatige en bestuurlijke instrumenten tot juridische en ruimtelijke middelen. De verkenning biedt daarmee een overzicht van mogelijke routes en aandachtspunten die een rol kunnen spelen bij de verdere uitwerking van beleid.

Samenvattend geeft de beleidsverkenning inzicht in de drinkwateropgave van Zuid-Holland richting 2050 en de mogelijke beleidsopties die daarbij horen. Het document vormt daarmee een inhoudelijke basis voor verdere beleidsvorming en afwegingen, zonder vooruit te lopen op concrete keuzes of richtinggevende besluiten.

Inhoudsopgave

Management samenvatting	2
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Scope beleidsverkenning en afbakening	6
2 Huidig drinkwatersysteem Zuid-Holland	8
2.1 Rollen taken en verantwoordelijkheden Nederlandse drinkwatervoorziening	10
2.2 Aandeelhouders drinkwaterbedrijven en beprijzing drinkwater	11
3 Drinkwateropgave	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Huidig drinkwatergebruik	12
3.3 Ontwikkeling drinkwatervraag en -aanbod richting 2050	13
3.4 Vergroten wincapaciteit richting 2050	15
3.5 Relatie met andere provinciale opgaven	16
4 Beleidsopties voor de Zuid-Hollandse drinkwatervoorziening	17
4.1 Inleiding beleidsopties	17
4.2 Beleidsopties voor de provincie	17
4.3 Beoordelingskader en -criteria	19
4.3.1 beoordelingscriteria	19
5 Duiding en beoordeling van het maatregelenpakket	21
5.1 Inleiding	21
5.2 Duiding per oplossingsrichting	21
5.2.1 Vergroten wincapaciteit	21
5.2.2 Beschermen van bronnen	21
5.2.3 Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik	22
5.2.4 Vervangen van drinkwater door ander type water	22
6 Aanbevolen prioritering en fasering van maatregelen	23
6.1 Inleiding	23
6.2 Stapsgewijze aanpak	23
6.3 No-regret beleidsopties	24
6.4 Beleidsopties die keuzeruimte vergroten en voorwaarden scheppen	25
6.5 Vrijwillige en stimulerende maatregelen	29
6.6 Juridisch sturende en verplichtende beleidsopties	32
6.7 Grond- en ruimtelijke instrumenten	34
6.8 Conclusie	36
6.9 Vraag en aanbod, knikpunten en beslispunten	36

Opbouw van de figuur	39
Eerste knikpunt – rond 2030	39
Tweede knikpunt – rond 2040	40
Derde knikpunt – rond 2050	40
7 Conclusies en aanbevelingen	41
Bijlage 1: provinciale instrumenten	43
Bijlage 2: Beleidsopties beoordeling	45

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Zuid-Holland staat richting 2050 voor een aanzienlijke uitdaging op het gebied van drinkwatervoorziening. De regio is sterk verstedelijkt en kent een groeiende bevolking en economische activiteit, wat de druk op de beschikbaarheid van drinkwater verhoogt. Tegelijkertijd maken klimaatverandering, langere periodes van droogte en hitte het watersysteem kwetsbaarder, wat zorgt voor een toenemende druk op de drinkwatervoorziening.

Gedeputeerde Staten stellen in het coalitieakkoord dat zij zich inspannen voor het borgen van voldoende drinkwater. Het huidige beleid van de provincie is gericht op het beschermen van bronnen voor drinkwaterproductie en het beschermen van vitale drinkwaterinfrastructuur. Met de drinkwaterbedrijven worden nieuwe bronnen voor drinkwaterproductie verkend en de provincie is als vergunningverlener betrokken bij nieuwe winningen en wijziging van bestaande winningen. Hiervoor heeft de provincie het Operationeel Grondwaterbeleid ontwikkeld. Via de opgaven waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid wordt gestuurd op het verbeteren van de waterkwaliteit en de beschikbaarheid van voldoende zoet water onder andere ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

Gezien de toenemende druk op de drinkwatervoorziening is het de ambitie van de provincie Zuid-Holland om steviger in te zetten op de duurzame beschikbaarheid van drinkwater op de middellange en lange termijn.

De opgave is om de vraag en het aanbod van drinkwater ook in de toekomst op elkaar te laten aansluiten en in balans te houden. Dit vraagt om een aanpak waarin de ontwikkeling, uitbreiding en bescherming van bronnen in samenhang worden gezien met de inzet op het verminderen en vervangen van het drinkwatergebruik.

Om zicht te krijgen op de beleidsopties van de provincie om deze opgave aan te pakken, heeft de provincie de 'beleidsverkenning drinkwater 2050 Zuid-Holland' opgesteld waarbij adviesbureau Berenschot is gevraagd de maatregelen en provinciale instrumenten in beeld te brengen.

In de beleidsverkenning zijn de opgave, beleidsopties en beleidsinzet voor drinkwater uitgewerkt. Daarbij worden maatregelen en instrumenten in samenhang opgenomen.

De beleidsverkenning legt de basis voor een verstevigde provinciale inzet op drinkwater. Deze beleidsinzet wordt waar nodig en mogelijk direct verwerkt in de herziening van het Omgevingsbeleid en het bij het Rijk aan te leveren Regionaal Waterprogramma 2028-2033.

Binnen de beleidsverkenning is voortgebouwd op reeds bestaande plannen, zoals de regionale actieplannen beschikbaarheid drinkwaterbronnen (2023-2030), die de provincie samen met de drinkwaterbedrijven Dunea, Oasen en Evides heeft opgesteld. Tegelijkertijd worden aanvullende mogelijkheden voor de lange termijn in kaart gebracht.

1.2 Scope beleidsverkenning en afbakening

De beleidsverkenning heeft als doel om inzicht te bieden in de drinkwateropgave, beleidsopties en beleidsinzet van de provincie voor een robuuste en toekomstbestendige drinkwatervoorziening. De verkenning heeft een analytisch en richtinggevend karakter.

De beleidsverkenning richt zich allereerst op een analyse van de huidige situatie en relevante trends richting 2050. Daarbij is gekeken naar de ontwikkeling van de drinkwatervraag en uitdagingen die van invloed zijn op de drinkwatervoorziening. De beleidsverkenning bevat een inventarisatie en beoordeling van beleidsopties. Dit betreft mogelijke beleidsrichtingen en sturingsinstrumenten die de provincie kan inzetten om de drinkwatervoorziening veilig te stellen.

Een belangrijk element vormt de samenwerking met de drinkwaterbedrijven. Zij hebben immers het beste zicht op de drinkwateropgave en de strategieën die zij hanteren om de leveringszekerheid te waarborgen. Voor de beleidsverkenning heeft afstemming met de drinkwaterbedrijven plaatsgevonden die nader vormgegeven moet worden bij de uitwerking en verankering in het Omgevingsbeleid.

De verkenning besteedt aandacht aan de relatie met en impact op andere provinciale opgaven, zoals klimaatadaptatie, wonen en werken, landbouwtransitie en de energietransitie.

De beleidsverkenning richt zich primair op drinkwater en niet op de inhoudelijke uitwerking van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid. Ook worden andere beleidsthema's – zoals ruimte, natuur, landbouw, klimaat en energie – niet zelfstandig uitgewerkt. Raakvlakken en wederzijdse effecten met drinkwater worden wel in beeld gebracht, om samenhang en mogelijke beleidsconsequenties inzichtelijk te maken.

Waterkwaliteit als randvoorwaarde in de beleidsverkenning drinkwater 2050 Zuid-Holland

In deze beleidsverkenning richten we ons primair op de strategische keuzes en ruimtelijke opgaven die nodig zijn om de drinkwatervoorziening in Zuid-Holland richting 2050 duurzaam en robuust te organiseren. Daarbij staat de beschikbaarheid van voldoende bronnen en de inrichting van het watersysteem centraal. **Waterkwaliteit wordt in deze verkenning niet als afzonderlijk beleidsdoel uitgewerkt, maar geldt als een essentiële randvoorwaarde.**

De reden hiervoor is dat de borging van waterkwaliteit in Nederland plaatsvindt binnen het bestaande kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de bijbehorende nationale en regionale inspanningen. Deze wettelijke verplichtingen en maatregelen vormen de basis waarop de drinkwatervoorziening kan functioneren. Zonder het behalen van de KRW-doelen is een betrouwbare drinkwatervoorziening immers niet mogelijk. Daarom wordt waterkwaliteit in deze verkenning niet opnieuw geadresseerd als beleidsopgave, maar verondersteld als een gegeven vanuit het KRW-spoor.

Tegelijkertijd is er een duidelijke inhoudelijke verbinding tussen waterkwaliteit en de keuzes die in deze beleidsverkenning worden gemaakt. De beschikbaarheid van voldoende bronnen voor drinkwater hangt niet alleen af van kwantiteit, maar ook van de geschiktheid van het water. Ruimtelijke ontwikkelingen, zoals verstedelijking, landbouwtransitie en klimaatverandering, hebben invloed op zowel de hoeveelheid als de kwaliteit van het water.

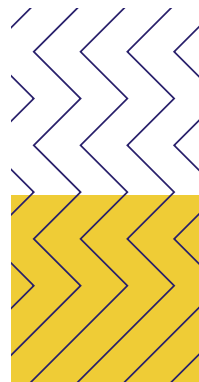
Daarom wordt in deze verkenning expliciet rekening gehouden met de interactie tussen bronbescherming en ruimtelijke ordening, zodat toekomstige drinkwaterwinningen niet in conflict komen met andere functies die risico's voor waterkwaliteit met zich meebrengen.

Kortom: waterkwaliteit is geen expliciet beleidsdoel in deze verkenning, maar vormt een onmisbare randvoorwaarde en een toetsingscriterium bij alle strategische keuzes. De inspanningen in het KRW-spoor zorgen voor de basis, terwijl deze beleidsverkenning zich richt op het ruimtelijke en strategische perspectief om die basis ook in 2050 te kunnen benutten.

Zoetwaterbeschikbaarheid buiten scope van deze verkenning

De beschikbaarheid van zoetwater in brede zin – voor landbouw, natuur, industrie en andere functies – valt buiten de scope van deze beleidsverkenning. Dit onderwerp wordt op provinciaal en nationaal niveau opgepakt binnen andere beleidskaders, zoals het Deltaprogramma Zoetwater en regionale waterbeheerplannen. Deze kaders richten zich op het totale watersysteem en de verdeling van zoetwater onder verschillende gebruikers, inclusief maatregelen om tekorten te voorkomen.

De reden dat zoetwaterbeschikbaarheid hier niet als afzonderlijk thema wordt meegenomen, is dat de beleidsverkenning zich specifiek richt op de strategische inrichting van de drinkwaterketen en bronbescherming. Hoewel zoetwaterbeschikbaarheid en drinkwaterwinning elkaar raken, is het vraagstuk van verdeling en buffering van zoetwater een veel bredere opgave die niet binnen deze verkenning kan worden opgelost. Wel wordt bij de ruimtelijke keuzes in deze beleidsverkenning rekening gehouden met de afhankelijkheid van zoetwaterbronnen, zodat toekomstige drinkwaterwinningen niet in conflict komen met andere functies en robuust blijven in een veranderend klimaat.

2 Huidig drinkwatersysteem Zuid-Holland

De Zuid-Hollandse drinkwaterbronnen hebben in vergelijking met andere provincies een sterke relatie met oppervlaktewater uit de rivieren.

De bronnen van drinkwater in de provincie zijn:

1. directe inname van oppervlaktewater, al dan niet uit bekkens;
2. indirecte inname van oppervlaktewater door infiltratie van rivierwater in de duinen en door inzijging van rivierwater in de oevers langs de rivieren de Lek en de Maas, waar grondwater wordt gewonnen (oevergrondwater);
3. rechtstreekse winning uit het grondwater

De provincie Zuid-Holland heeft drie drinkwaterbedrijven die de provincie van drinkwater voorzien, Dunea, Evides en Oasen. Daarnaast heeft Waternet een wingebied in het noordelijk deel van Zuid-Holland, maar levert geen drinkwater rechtstreeks aan Zuid-Hollandse inwoners.

Het systeem verschilt per waterbedrijf. Alle drie de bedrijven winnen nu voornamelijk water uit de grote rivieren.

Bij **Dunea** wordt rivierwater ingenomen uit de afgedamde Maas bij Brakel of uit de Lek bij Bergambacht en na de voorzuivering in de duinen geïnfiltreerd. Vervolgens wordt dit water na verblijftijd in de duinen weer opgepompt om het verder te zuiveren tot drinkwater. Dunea gaat een nieuwe winning uit regionaal oppervlaktewater van de Vliet realiseren in combinatie met nieuwe zuiveringstechnieken.

Evides maakt drinkwater voornamelijk uit oppervlaktewater uit de Maas of het Haringvliet. In de Biesbosch wordt water ingelaten in drie grote bekkens en na een aantal weken verblijftijd vervolgens gezuiverd tot drinkwater op diverse productielocaties. Het ingelaten water uit het Haringvliet wordt na voorzuivering geïnfiltreerd in de duinen bij Ouddorp. Vervolgens wordt dit water na verblijftijd in de duinen weer opgepompt en gezuiverd tot drinkwater. Ook heeft Evides in Zuid-Holland een drietal kleine winningen uit grondwater in de omgeving van Dordrecht.

Oasen heeft diverse oevergrondwaterwinningen die gelegen zijn langs de Lek. Deze winningen worden na langere verblijftijd deels gevoed door water vanuit de Lek. Het opgepompte grondwater wordt vervolgens gezuiverd tot drinkwater.

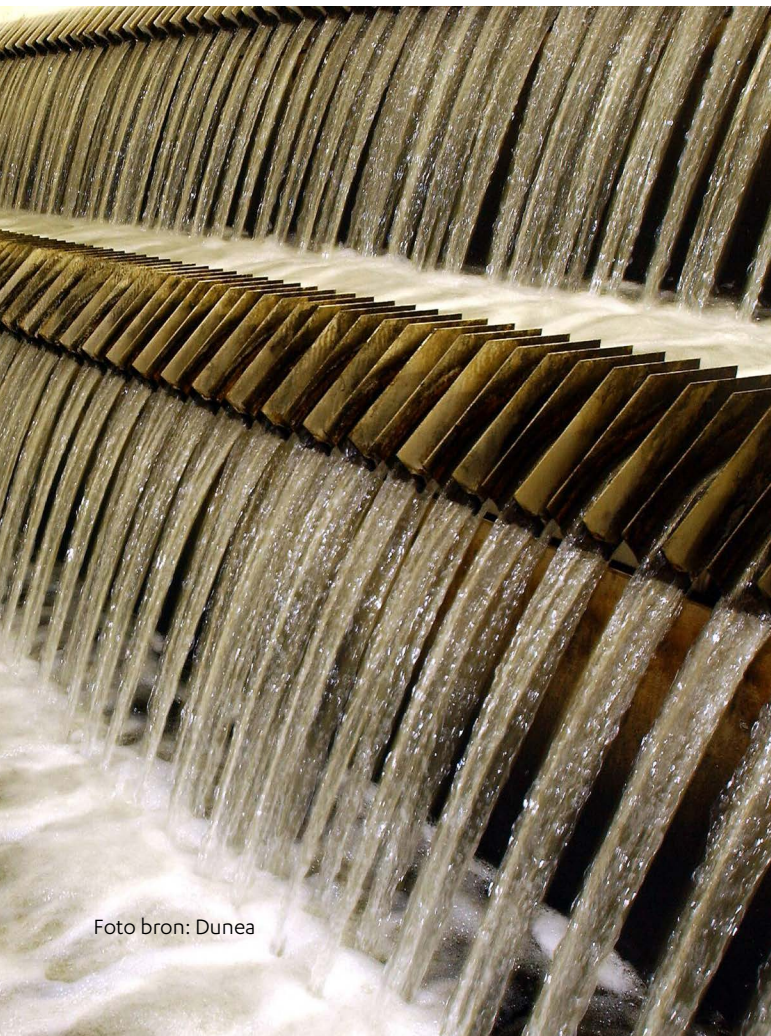
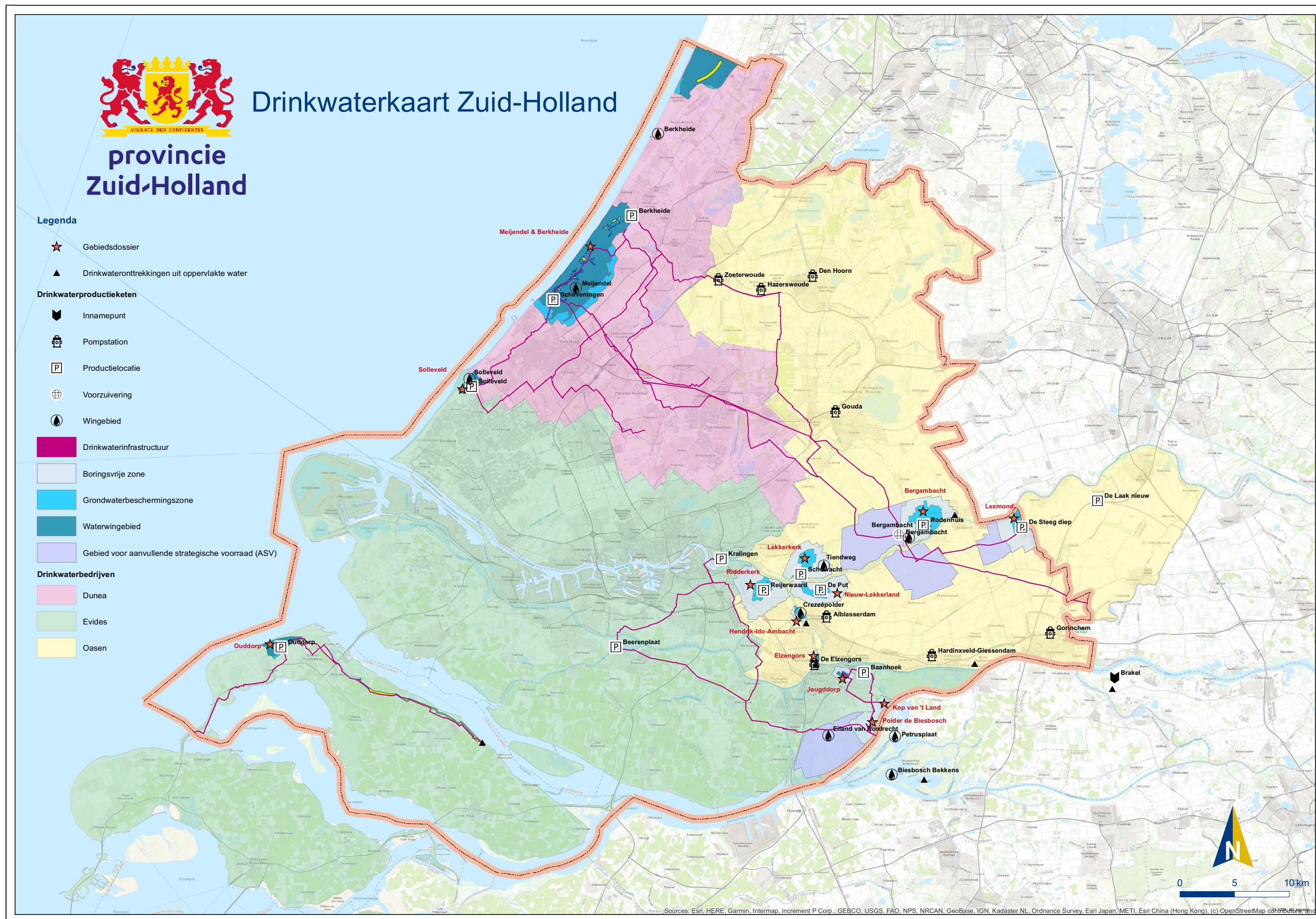

Foto bron: Dunea

Figuur 1: Overzichtskaart van de Zuid-Hollandse drinkwatervoorziening

2.1 Rollen taken en verantwoordelijkheden Nederlandse drinkwatervoorziening

De drinkwatervoorziening in Nederland is een publieke taak die is vastgelegd in de Drinkwaterwet. De belangrijkste partijen rondom de drinkwatervoorziening zijn:

- Het Rijk
- De provincie
- Gemeenten
- Drinkwaterbedrijven

Daarnaast zijn ook waterschappen (regionaal oppervlaktewaterbeheer), Rijkswaterstaat (beheer grote wateren), RIVM (wetenschappelijk adviseur) en Europa (normerend) stakeholders die een verantwoordelijkheid hebben in de drinkwatervoorziening.

Voor alle overheden geldt [Artikel 2 van de Drinkwaterwet](#). Artikel 2 van de Drinkwaterwet bepaalt dat bestuursorganen, waaronder provincies, verantwoordelijk zijn voor het in stand houden en beschermen van voldoende en betrouwbare drinkwaterbronnen, zowel voor de huidige bevolking als voor toekomstige generaties. Bij de uitoefening van provinciale bevoegdheden geldt dat de duurzame drinkwatervoorziening als een zwaarwegend openbaar belang moet worden beschouwd. Dit betekent dat het drinkwaterbelang zwaar moet meewegen in besluitvorming en, indien noodzakelijk, kan prevaleren boven andere maatschappelijke of economische belangen.

Het Rijk

Het Rijk is verantwoordelijk voor de wettelijke kaders rondom de drinkwatervoorziening zoals de Drinkwaterwet en het Drinkwaterbesluit waar de normen voor drinkwater zijn vastgelegd. Elke zes jaar wordt de Beleidsnota Drinkwater door het Rijk vastgesteld. Toezicht op de nationale drinkwatervoorziening wordt gedaan door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

De provincie

De provincie is verantwoordelijk voor het regionaal waterbeleid. De provincie is verantwoordelijk voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van grondwateronttrekkingen voor de drinkwatervoorziening. Als bevoegd gezag verleent de provincie vergunningen voor zowel drinkwaterwinning als voor grondwateronttrekkingen >150.000 m³/jaar, zoals industriële toepassingen. Zij stelt de bijbeho-

rende voorschriften vast en ziet toe op de naleving hiervan. Bovendien treedt de provincie handhavend op bij overtredingen en monitort zij de kwaliteit en kwantiteit van het grondwatersysteem. Deze taken worden uitgevoerd in samenwerking met waterschappen en drinkwaterbedrijven en dragen bij aan een duurzaam gebruik van grondwater. Daarnaast kan de provincie via instructieregels in de omgevingsverordening ook sturen op de wijze waarop andere overheden, zoals waterschappen en gemeenten, omgaan met grondwateronttrekkingen. Hiermee kan zij indirect invloed uitoefenen op vergunningverlening en bescherming van grondwater, ook in situaties waarin zij niet zelf het bevoegd gezag is.

Daarnaast beschermt de provincie de drinkwaterbronnen ruimtelijk door het aanwijzen van grondwaterbeschermingsgebieden en het stellen van regels in deze gebieden om verontreiniging van de bronnen te voorkomen. Per drinkwaterwinning wordt een gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma opgesteld waarin de winning wordt omschreven maar ook risico's en maatregelen voor de drinkwaterwinning worden vermeld. Elke zes jaar worden de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's geactualiseerd.

De provincie draagt verantwoordelijkheid voor de volgende aspecten gerelateerd aan drinkwater:

- Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)
- Omgevingsvisie
- Regionaal Waterprogramma
- Zuid-Hollandse Omgevingsverordening (ZHOV)
- Gebiedsdossiers + uitvoeringsprogramma gebiedsdossiers
- Actieplannen beschikbaarheid drinkwaterbronnen

Gemeenten

De gemeente stelt een Omgevingsplan vast en speelt hiermee een belangrijke rol om drinkwaterbelangen mee te nemen in de ruimtelijke afwegingen die zij maken. De gemeente zorgt voor randvoorwaarden om risicovolle activiteiten voor de drinkwatervoorziening te voorkomen.

Drinkwaterbedrijven

De drinkwaterbedrijven zijn verantwoordelijk voor de productie en levering van drinkwater conform de Drinkwaterwet en het Drinkwaterbesluit in hun voorzieningsgebied. Zij monitoren

continu de kwaliteit van het ruwwater (ongezuiverd water) en drinkwater en verzorgen het beheer en onderhoud van de drinkwaterleidingen. Om de leveringszekerheid van drinkwater te garanderen worden elke vier jaar leveringsplannen opgesteld. Hierin staat beschreven hoe in alle omstandigheden drinkwater wordt geleverd maar ook maatregelen om de continuïteit van de drinkwatervoorziening te borgen en hoe zij handelen bij mogelijke verstoringen van de levering. Het leveringsplan wordt beoordeeld door de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), maar het leveringsplan wordt niet gedeeld met provincies.

De scope van deze beleidsverkenning is nadrukkelijk gericht op de provinciale rol rond de drinkwatervoorziening.

2.2 Aandeelhouders drinkwaterbedrijven en beprijzing drinkwater

In veel gevallen zijn provincies aandeelhouder van de drinkwaterbedrijven binnen hun provincie. Provincie Zuid-Holland is **geen** aandeelhouder van de drinkwaterbedrijven. Gemeenten zijn **wel** aandeelhouder van de drinkwaterbedrijven binnen hun gemeente.

De prijs van het drinkwater is gebaseerd op kosten voor productie en levering van drinkwater. Bovenop de kosten die de drinkwaterbedrijven maken voor het drinkwater zit btw, belasting op leidingwater (BOL) en een provinciale grondwaterheffing. Het tarief van de BOL wordt jaarlijks bepaald door het ministerie van financiën en hangt af van het verbruik. De btw bedraagt 9% van het drinkwatertarief en 9% van het bedrag aan BOL. De provinciale grondwaterheffing is €0,005¹ per m³ grondwater die bijvoorbeeld het drinkwaterbedrijf onttrekt.

Drinkwaterbedrijven mogen maar beperkt winst maken om investeringen te kunnen doen in de drinkwatervoorziening. Dit is wettelijk bepaald door het tweejaarlijks vaststellen van de Weighted Average Cost of Capital (WACC). De WACC is een percentage voor het maximale rendement over het geïnvesteerde vermogen van drinkwaterbedrijven en is voor de periode 2025-2027 vastgesteld op 4,32%.

1 Situatie in 2026

3 Drinkwateropgave

3.1 Inleiding

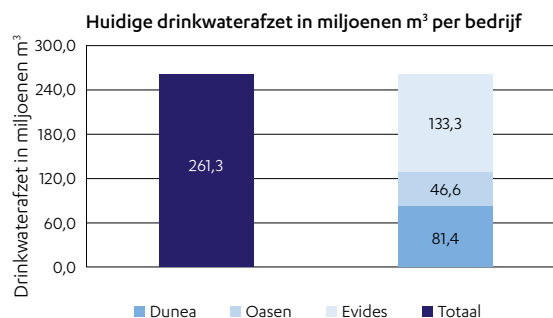
De provincie Zuid-Holland staat richting 2050 voor een aanzienlijke en structurele uitdaging in de drinkwatervoorziening. De huidige drinkwaterafzet bedraagt 261,3 miljoen m³ (2024/2025), waarvan 68% huishoudelijk en 32% zakelijk gebruik. Door bevolkingsgroei, sociaaleconomische ontwikkeling en klimaatverandering neemt het drinkwatergebruik naar verwachting toe.

Tegelijkertijd neemt door klimaatverandering, met onder meer langere periodes van watertekort en verzilting, de natuurlijke beschikbaarheid van drinkwaterbronnen af. Er lopen diverse initiatieven om productiecapaciteit de komende jaren verder uit te breiden om aan de toekomstige vraag te voldoen. Er zijn regionale actieplannen beschikbaarheid drinkwaterbronnen gemaakt (met focus op het jaar 2035), maar tijdige uitvoering hiervan is een uitdaging. Dit zet de drinkwatervoorziening op de korte en middellange termijn verder onder druk.

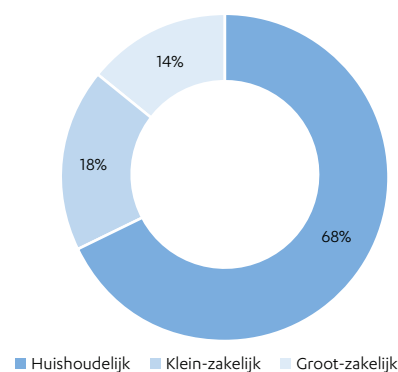
Voor het bepalen van beleidsopties en effectieve inzet daarvan is een goed beeld van de drinkwateropgave en de aard en omvang essentieel.

3.2 Huidig drinkwatergebruik

De meest recente cijfers van de drinkwaterbedrijven laten zien dat in 2024/2025 de totale drinkwaterafzet in de provincie Zuid-Holland 261,3 miljoen m³ bedroeg. 'Drinkwaterafzet' is de daadwerkelijke hoeveelheid drinkwater die door een drinkwaterbedrijf in een bepaalde periode aan klanten wordt geleverd, doorgaans uitgedrukt in kubieke meters per jaar. Van deze provinciale afzet kwam in 2024 133,3 miljoen m³ voor rekening van Evides, in 2025 46,6 miljoen m³ voor Oasen en in 2025 81,4 miljoen m³ voor Dunea (zie figuur 2).

Huidige drinkwaterafzet verdeling huishoudens en zakelijk

Figuur 2: drinkwaterafzet in miljoenen m³ en verdeling naar huishoudens en zakelijk

De verhouding tussen zakelijk en huishoudelijk drinkwatergebruik verschilt per drinkwaterbedrijf. Gemiddeld wordt er in Zuid-Holland 68% gebruikt door huishoudens, 18% door klein-zakelijk en 14% door groot-zakelijk. Klein-zakelijk gebruik betreft minder dan 10.000 m³ per jaar, terwijl grootzakelijk gebruik gaat over meer dan 10.000 m³ per jaar. De genoemde percentages zijn gebaseerd op gegevens uit 2023 en 2024 en exclusief 'Niet In Rekening Gebracht' drinkwater.

Van het huishoudelijk drinkwatergebruik wordt meer dan 70% gebruik voor douchen, toilet en wasmachine.

3.3 Ontwikkeling drinkwatervraag en -aanbod richting 2050

Op provinciaal niveau ontbreekt momenteel een eenduidig beeld van de ontwikkeling van de drinkwatervraag en het -aanbod richting 2050. Wel zijn er nationale cijfers beschikbaar en niet openbare data van de drinkwaterbedrijven die (deels) in Zuid-Holland leveren. In deze paragraaf wordt daarom kwalitatief geduid hoe de drinkwatervraag en het -aanbod (de productiecapaciteit) zich naar verwachting ontwikkelen richting 2050 en wat hierin drijvende factoren zijn.

De totale drinkwatervraag in Zuid-Holland neemt richting 2050 naar verwachting toe, met name als gevolg van bevolkingsgroei, sociaal-economische groei en klimaatverandering (hetere en drogere omstandigheden). Het gebruik in liter per persoon per dag (lpppd), laat bij extrapolatie van de huidige ontwikkeling een stabiele of licht dalende trend zien.

De onzekerheid over de daling van gebruik per persoon per dag hangt samen met de onzekerheid over het effect van de (nog te nemen) besparingsmaatregelen die onderdeel uitmaken van het Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing. De doelen van het plan zijn scherp: voor huishoudens moet het gemiddelde verbruik dalen naar 100 liter per persoon per dag in 2035. Voor de zakelijke markt (niet-huishoudelijk verbruik) geldt een streefdoel van 20% reductie in 2035 ten opzichte van het gemiddelde verbruik in de periode 2016-2018². Er ligt nog geen dekkend pakket aan instrumenten en maatregelen om deze te realiseren en effecten van de aanpak zijn mogelijk pas op termijn zichtbaar.

Structurele gedragsverandering en de grootschalige installatie van waterbesparende technieken in woningen en bedrijfsprocessen vergen tijd en middelen (capaciteit en geld). Alternatieven zoals grootschalige toepassing van grijswatersystemen bieden vooralsnog geen doorbraak. Gezondheidsrisico's vragen eerst om strikte voorwaarden voor ontwerp, beheer en toezicht, die zorgvuldig moeten worden uitgewerkt en geborgd³. Bovendien is het drinkwatergebruik gevoelig voor externe factoren zoals economische trends en

energieprijzen (hoge gasprijzen leiden bijvoorbeeld vaak tot korter douchen).

Opgave drinkwateraanbod richting 2050: druk op beschikbaarheid/kwaliteit van bronnen

De maatgevende productiecapaciteit⁴ neemt naar verwachting op korte en middellange termijn (tot circa 2035) toe door de realisatie van extra productiecapaciteit, waaronder de uitbreiding van drinkwaterbronnen⁵.

De drinkwaterbedrijven hebben dit samen met de provincie uitgewerkt in regionale actieplannen.

Hierbij geldt dat de uitvoering van deze actieplannen in de praktijk een forse uitdaging is. Uit het monitoringsplan voor actieprogramma en regionale actieplannen blijkt dat de uitvoering van een groot deel van de realisatieprojecten richting 2030 achterloopt⁶.

Daarnaast hebben de drinkwaterbedrijven een langetermijnstrategie en werken zij aan maatregelen voor de periode na 2035/2040. De drinkwaterbedrijven richten zich veelal op de ontwikkeling van een hybride systeem, waarin het huidige systeem met traditionele bronnen wordt aangevuld met nieuwe bronnen. Het behouden en het beschermen van het huidige systeem, mogelijk aangevuld met aanvullende (nieuwe type) bronnen, kent meerdere uitdagingen.

Zo houden de drinkwaterbedrijven in hun prognoses en strategie rekening met verschillende bedreigingen en trends die op hen afkomen. Deze bedreigingen en trends, evenals de mitigerende maatregelen hebben de drinkwaterbedrijven uitgewerkt in hun leveringsplannen (niet openbaar beschikbaar).

In het blauwe tekstkader op de volgende pagina wordt een selectie van de belangrijkste bedreigingen en drukfactoren toegelicht⁷. Deze opsomming is niet uitputtend en gaat niet in op de bijbehorende mitigerende maatregelen.

² Nationaal Plan van Aanpak Drinkwaterbesparing | Rapport, Ministerie van IenW, 2024

³ RIVM, *Inventarisatie van de mogelijke gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen bij het gebruik van hemelwater en/of grijs water in de gebouwde omgeving*, 2025

⁴ De beschikbare maatgevende capaciteit is het minimum van de vergunde winningscapaciteit, de technische winningscapaciteit en de zuiveringscapaciteit. Bron: RIVM-rapport 2014-006 "Behoeftedekking Nederlandse Drinkwatervoorziening 2015 en 2040" (Tangena, 2014)"

⁵ Provincie Zuid-Holland & Dunea; Provincies Zuid-Holland en Utrecht & Oasen; Provincies Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant & Evides (2023), *Regionaal Actieplan beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023-2030*

⁶ Vewin, IenW & IPO, *Monitoringsplan Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023-2030, Versie 0.7*, 3 oktober 2025

⁷ Dunea (2024), *Leveringsplan 2024* (niet openbaar); Oasen (2024), *Leveringsplan 2024* (niet openbaar)

Belangrijkste trends en drukfactoren op de drinkwatervoorziening

Klimaatverandering

Langere droge perioden, hogere temperaturen en lagere rivierafvoeren verkleinen de beschikbaarheid van zoetwater en verhogen verontreinigingsconcentraties door minder verdunning. Tijdens warme zomers neemt de piekvraag sterk toe, wat extra druk legt op bronnen, zuiveringen en distributienetten. Extreme neerslag kan wateroverlast veroorzaken en overstromingsrisico's vergroten, wat kwetsbaar is voor productielocaties in risicogebieden zoals Bergambacht. Klimaatverandering verhoogt ook de biologische activiteit (algengroei) in oppervlaktewater en versterkt verziltingsrisico's door zeespiegelstijging, waardoor innamepunten tijdelijk onbruikbaar worden en ondiepe grondwaterwinning sneller verzilt. Niet alleen droge zomers, maar ook meerjarige droogte en lage afvoeren van onder meer de Maas kunnen de beschikbaarheid van zoetwater structureel verder beperken.

Energietransitie

De energietransitie verhoogt de druk op de ondergrond door de aanleg van warmtenetten, geothermie, bodem-energie en verzwarende van elektriciteitsnetten. Deze functies kunnen conflicteren met grondwaterbeschermingsgebieden en leidingtracés, en leiden tot vervroegde verleggingen en risico's voor waterkwaliteit (zoals opwarming van leidingwater). Netcongestie kan vertraging veroorzaken bij de aanleg van nieuwe zuiveringen of capaciteitsuitbreiding. Hierdoor ontstaat niet alleen vertraging bij uitbreiding van zuiveringscapaciteit, maar ook extra kwetsbaarheid voor het tijdig realiseren van reeds geplande projecten. Toepassing van energie-intensieve zuiveringsmethoden (zoals RO voor pfas-verwijdering of ontzilting) vergroot de afhankelijkheid van stabiele energievoorziening en verhoogt de productiekosten.

Zeet Zorgwekkende Stoffen (ZZS)

De aanwezigheid van slecht afbreekbare stoffen zoals pfas, medicijnresten en industriële chemicaliën neemt toe. Dit vraagt om geavanceerde zuiveringstechnieken zoals membraanfiltratie, geavanceerde oxidatie (GO-BAM) en adsorptieprocessen. Deze technieken leiden tot hogere operationele kosten, grotere reststromen en een lager productierendement. Strengere normen in voorbereiding en een aanscherping van de Drinkwaterwet zorgen ervoor dat bestaande zuiveringssystemen ontoereikend worden. Incidenten of lozingen uit industrie en landbouw kunnen langdurige innamestops veroorzaken, waardoor brondiversificatie noodzakelijk is. Ook betekent de vergunningverlening rondom het lozen en afvoeren van reststromen een toenemende uitdaging,

doordat zowel het aantal benodigde vergunningen als de strengheid van de voorwaarden toeneemt.

Sociaaleconomische ontwikkelingen

Bevolkingsgroei, woningbouw en migratiepieken vergroten de vraag naar drinkwater en verhogen piekbelasting in droge zomers. In de huidige woningbouw- en renovatiepraktijk wordt bovendien nog beperkt waterzuinig gebouwd, waardoor de groei van de drinkwatervraag aan de vraagzijde beperkt wordt afgeremd. Dit vraagt om extra productiecapaciteit en aanvullende bronnen, maar ook om ruimte in dichtbebouwde gebieden voor nieuwe infrastructuur. Krapte op de arbeidsmarkt bemoeilijkt het realiseren van deze opgave: er is onvoldoende beschikbaar en gespecialiseerd personeel bij drinkwaterbedrijven, aannemers en toeleveranciers. Daarnaast vormt de financierbaarheid van de investeringsopgave een risico. Stijgende kosten, hogere rente en beperkte toegang tot de kapitaalmarkt kunnen de uitvoering van strategische projecten vertragen. Een extra onzekerheid is of de huidige uitbreidings- en aanpassingsplannen tijdig gerealiseerd kunnen worden, gezien de druk op personeel, financiering, energie en vergunningverlening.

(Geo)politieke verhoudingen

Internationale spanningen kunnen leiden tot verstoringen in de toeleveringsketen en schaarste aan cruciale materialen, hulpstoffen en digitale componenten. Hierdoor neemt de kwetsbaarheid toe van drinkwaterbedrijven die afhankelijk zijn van specialistische onderdelen, chemicaliën en digitale systemen voor zuivering en distributie. Er is risico op cyberaanvallen via supply-chains, wat de continuïteit van productie en distributie kan bedreigen. Afhankelijkheid van een beperkt aantal wereldwijde leveranciers vergroot de kwetsbaarheid. Netcongestie en hoge energieprijzen kunnen drinkwaterproductie duurder maken en vertragen, terwijl stikstofproblematiek vergunningen voor nieuwe infrastructuur bemoeilijkt.

Verziltiging en zeewaterinvloed

Door zeespiegelstijging en lagere rivierafvoeren neemt de kans op zoutindringing in rivieren en grondwater toe, vooral in de Rijn Maasmonding, het IJsselmeergebied en kustregio's. Dit beperkt de inzetbaarheid van bestaande bronnen en vraagt om energie-intensieve alternatieve methoden zoals ontzilting, die juist veel productieverlies en een extreem zilt reststroom (brijn) kennen. Hierdoor ontstaat niet alleen druk op de beschikbaarheid van bestaande bronnen, maar ook op de productiekosten en het energievraagstuk.

Transportcapaciteit en ruimtedruk

Uitbreiding van transportleidingen en grondwater-beschermingsgebieden is lastig door ruimtelijke schaarste, concurrentie met woningbouw, energietransitie en infrastructuurprojecten, plus complexe vergunnings-trajecten. Beperkte transportcapaciteit kan ertoe leiden dat beschikbare productiecapaciteit niet volledig benut kan worden, ook wanneer de bron of zuivering technisch beschikbaar is.. Lange leidingtracés (zoals de tachtig kilometer tussen rivier en duin bij Dunea) zijn kwetsbaar voor verleggingen en verstoringen. Ruimtedruk wordt ook ervaren op grondwaterbeschermingsgebieden die niet worden uitgebreid; zo spelen er opgaven die niet verenigbaar zijn met huidig grondwaterbeschermingsbeleid. Dit vraagt om scherpe keuzes en goede communicatie.

Wet- en regelgeving

Strengere normen (KRW, ZZS) en milieueisen beperken de inzet van bronnen en maken vergunningverlening voor nieuwe winningen complex en traag. Tegelijkertijd kunnen een goede uitwerking van de KRW en het 8^e Nationaal Actieprogramma (NAP) juist bijdragen aan het beperken van de druk op het watersysteem, doordat de waterkwaliteit verbetert en de belasting op bronnen afneemt. Stikstofproblematiek bemoeilijkt vergunningen in kwetsbare gebieden. Waterverdeling bij schaarste en nationale prioritering van functies kunnen de beschikbaarheid van drinkwater beïnvloeden.

Bron: Dunea (2024), Leveringsplan 2024 (niet openbaar); Oasen (2024), Leveringsplan 2024 (niet openbaar).

De beschreven trends en ontwikkelingen maken duidelijk dat de drinkwateropgave richting 2050 zich kenmerkt door een toename van de vraag en een toenemende druk op de beschikbaarheid en robuustheid van het aanbod. Het op korte en middellange termijn vergroten van de productiecapaciteit is noodzakelijk en urgent, maar blijkt in de praktijk complex, tijdrovend en kostbaar. Als de beoogde uitbreiding van de productiecapaciteit vertraging oploopt, dan kunnen er al op korte en middellange termijn knelpunten ontstaan.

Op de langere termijn laten de prognoses van Dunea en Oasen zien dat vanaf 2040, zonder aanvullende maatregelen, de drinkwatervraag de beschikbare productiecapaciteit kan overstijgen.

Voor Evides geldt dat er over de jaren heen voldoende capaciteit wordt verwacht, maar er zich knelpunten kunnen voordoen bij seizoens- en dagpieken en bij risico's als gevolg van het uitvallen van een productielocatie.

Om ook op lange termijn aan de groeiende vraag te kunnen voldoen, is het daarom noodzakelijk om voldoende ruimte te reserveren voor winning, productie en distributie van drinkwater en bestaande winningen te beschermen en waar mogelijk uit te breiden. Dit laatste sluit ook aan bij het principe uit de nationale Beleidsnota Drinkwater 2021-2026: 'beschermen om te blijven'.

Het veiligstellen en versterken van de huidige bronnen vormt de basis van een robuuste drinkwatervoorziening.

3.4 Vergroten wincapaciteit richting 2050

In de periode tot 2050 lopen diverse sporen de wincapaciteit van de Zuid-Hollandse drinkwaterbedrijven de komende jaren te vergroten:

- Berkheide Dunea (planning 2030)
- Meijndel Dunea
- Zwijndrecht Oasen (planning 2030/2032)
- Ridderkerk Oasen (planning 2030/2032)
- Drinkwater uit regionaal oppervlaktewater (De Vliet) Dunea (planning 2032)
- Nieuwe oevergrondwaterwinning Krimpenerwaard / Alblasserwaard Oasen (planning 2034)

De verwachte wincapaciteit van geplande uitbreidingsprojecten om aan de vraag van 2040 te kunnen voldoen, is goed inzichtelijk. De periode na 2040 is nog beperkt in beeld en hangt af van verschillende factoren zoals klimaatverandering, bevolkings- en economische groei. Het uitbreiden van wincapaciteit is gebonden aan procedures die doorgaans lange voorbereidingstijd vragen.

3.5 Relatie met andere provinciale opgaven

Drinkwater is een essentiële basisvoorziening en staat niet op zichzelf. De beschikbaarheid, kwaliteit en betrouwbaarheid van drinkwater zijn nauw verweven met andere provinciale opgaven en vragen om een integrale benadering. Provincies spelen daarbij een sleutelrol, omdat zij sturen op de ruimtelijke, ecologische en economische randvoorwaarden waaronder drinkwatervoorziening mogelijk is.

De groei van het aantal **woningen** en inwoners leidt tot een toenemende drinkwatervraag. Waarbij juist de beperkte drinkwaterbeschikbaarheid ook de mogelijkheden om woningen te realiseren kan beperken. Tegelijkertijd kan verstedelijking druk zetten op de grondwaterbeschermingsgebieden. Ruimtelijke keuzes over waar wel en niet gebouwd wordt, en hoe functies worden gecombineerd, zijn daarom cruciaal om drinkwaterbronnen veilig te stellen voor de lange termijn. Het bouwen van nieuwe woningen vraagt daarom ook om ruimte voor drinkwaterbronnen.

Ook de opgave rond tuinbouw, **landbouw** en landgebruik raakt direct aan drinkwater. Intensief agrarisch gebruik kan leiden tot uitspoeling van nutriënten en bestrijdingsmiddelen, wat de kwaliteit van grond- en oppervlaktewater onder druk zet. Een transitie naar duurzame land- en tuinbouw, met aandacht voor bodem- en waterkwaliteit, draagt bij aan schonere bronnen en verlaagt de zuiveringskosten voor drinkwaterbedrijven.

Daarnaast is drinkwater nauw verbonden met **natuur**. Veel drinkwaterbronnen liggen in of nabij kwetsbare natuurgebieden. Bescherming en herstel van natuur dragen bij aan een natuurlijk watersysteem dat water vasthoudt, filtreert en aanvult. Omgekeerd vereist het veiligstellen van drinkwater soms aanpassingen in natuurbeheer en waterpeilen. De uitdaging is om natuurdoelen en drinkwaterbelangen te verbinden.

De beschikbaarheid van drinkwater is ook voor veel **bedrijven en industrie** van belang. Zo gebruiken farmaceutische bedrijven, datacenters en de levensmiddelenindustrie (drink)water voor hun processen.

Bij deze bedrijven komt vervolgens proceswater vrij wat verwerkt of geloosd moet worden. Ook middelgrote tot kleine bedrijven, kantoorpanden, ziekenhuizen en scholen gebruiken drinkwater voor verschillende toepassingen. Zo kan een beperkte beschikbaarheid van drinkwater ook invloed hebben op de economie.

De **klimaatadaptatie**-opgave versterkt deze samenhang verder. Klimaatverandering, zoals langere perioden van droogte, afgewisseld met extreme neerslag, heeft gevolgen voor de beschikbaarheid en kwaliteit van water. Adaptieve maatregelen zoals water vasthouden, het verhogen van grondwaterstanden en het verminderen van verhard oppervlak zijn dus ook van groot belang voor het veiligstellen van voldoende drinkwater; nu en in de toekomst.

Ook met de energietransitie bestaan belangrijke raakvlakken. De aanleg **bodemenergiesystemen** of **geothermiebronnen** in de nabijheid van drinkwaterbronnen, kan gevolgen hebben voor grondwaterbescherming en drinkwaterwinningen.

Kortom, drinkwater heeft een relatie met verschillende provinciale opgaven. Naast de hierboven genoemde opgaven kan het ook effect hebben op andere beleidsterreinen zoals (wereld)erfgoed, archeologie en recreatie en toerisme. Soms zijn deze opgaven aanvullend en versterkend, soms tegengesteld en botsend. Een integrale aanpak, waarin drinkwater structureel wordt meegenomen in ruimtelijke afwegingen en beleidskeuzes, is noodzakelijk om ook op de lange termijn te kunnen beschikken over voldoende en schoon drinkwater.

4 Beleidsopties voor de Zuid-Hollandse drinkwatervoorziening

4.1 Inleiding beleidsopties

De beleidsopties vormen een overzicht van maatregelen en instrumenten (ofwel beleidsopties) waarmee de provincie Zuid-Holland een robuuste en toekomstbestendige drinkwatervoorziening kan realiseren. Berenschot is gevraagd de beleidsopties in beeld te brengen. Bij de ontwikkeling van deze beleidsopties zijn meerdere uitgangspunten meegenomen, die richting geven aan de keuze en toepassing ervan.

In de eerste plaats is geredeneerd vanuit de wettelijke taken en rolopvatting van de provincie ten aanzien van de drinkwateropgave. Op basis van de opgaven aan de vraag en -aanbodkant zijn vier oplossingsrichtingen tot stand gekomen:

1. het vergroten van de wincapaciteit,
2. het beschermen van drinkwaterbronnen,
3. het verminderen van de drinkwatervraag en
4. het vervangen van drinkwater waar dat mogelijk is.

Binnen de vier oplossingsrichtingen zijn verschillende maatregelen uitgewerkt, die bijdragen aan één van de oplossingsrichtingen. Naast de maatregelen die bijdragen aan één van de vier oplossingsrichtingen en daarmee de opgaven, beschikt de provincie over verschillende instrumenten om hierop te sturen. Instrumenten zijn de beleidsmiddelen waarmee de provincie dergelijke maatregelen kan stimuleren, faciliteren of reguleren, bijvoorbeeld via vergunningverlening, subsidies of regelgeving.

De inhoudelijke beleidsopties vormen een selectie van combinaties van provinciale instrumenten en maatregelen, zogenoemde maatregel-instrument-combinaties. Deze selectie vormt samen het handelingsperspectief voor de provincie en laat zien hoe het provinciale instrumentarium kan worden ingezet om de drinkwateropgave te realiseren. De selectie aan beleidsopties is geanalyseerd aan de hand van de beoordelingscriteria: effectiviteit, maatschappelijk draagvlak, benodigde investeringen,

procedurele en juridische risico's en de impact op andere maatschappelijke opgaven.

4.2 Beleidsopties voor de provincie

De beleidsopties (de combinaties van maatregelen en instrumenten) zijn geselecteerd op basis van hun verwachte relevantie en bijdrage aan de drinkwateropgave. Daarbij is ook meegewogen of de provincie wel of geen bevoegd gezag is om de instrumenten daadwerkelijk te kunnen inzetten. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een selectie van 43 beleidsopties.

De focus ligt op de beleidsopties die naar verwachting het grootste effect hebben en het meest beleidsmatig relevant zijn, terwijl minder betekenisvolle combinaties buiten beschouwing zijn gelaten. Daarmee is het overzicht niet uitputtend, maar richt het zich op de meest logische, kansrijke en beleidsmatig waardevolle combinaties.

De beleidsopties zijn, net als de maatregelclusters, ingedeeld langs de vier eerder beschreven oplossingsrichtingen (figuur 3). Gezamenlijk bieden zij een samenhangend overzicht van de belangrijkste beleidsopties waarover de provincie beschikt.

Figuur 3: Beleidsopties per oplossingsrichting

In veel gevallen staan de beleidsopties niet op zichzelf, maar worden zij in samenhang ingezet. In de praktijk volgen ze elkaar vaak logisch op. Zo kan een gebiedsproces leiden tot afspraken via een intentieovereenkomst, gevolgd door grondverwerving, functiewijziging en uiteindelijk vergunningverlening voor een nieuwe bron. De inzet van beleidsopties is daarmee sterk contextafhankelijk en vraagt om een integrale afweging die aansluit bij de specifieke opgave en kenmerken van het betreffende gebied.

Verschillende type bronnen

Binnen de oplossingsrichting ‘vergroten van de wincapaciteit’, en in het bijzonder bij het maatregelcluster ‘realiseren nieuwe drinkwaterwinningen’, wordt onderscheid gemaakt naar verschillende typen drinkwaterbronnen. Dit onderscheid is van belang omdat de aard van de bron invloed heeft op de technische mogelijkheden, ruimtelijke inpassing en het benodigde beleidsinstrumentarium. In dit onderzoek worden drie typen bronnen onderscheiden:

Oppervlaktewater

Oppervlaktewater betreft drinkwaterbronnen waarbij water direct wordt onttrokken aan open watersystemen, zoals rivieren, meren en boezems. In Zuid-Holland gaat het hierbij zowel om Rijkswateren uit het hoofdwatersysteem (zoals de Rijn, Lek, het Hollands Diep en het Haringvliet) als om regionale wateren binnen het boezemsysteem. Hoewel niet alle drinkwaterbedrijven direct oppervlaktewater winnen, zijn veel grondwaterwinningen (zoals oevergrondwater) indirect afhankelijk van de kwaliteit van oppervlaktewater.

Grondwater

Grondwater omvat alle drinkwaterbronnen waarbij water uit de ondergrond wordt gewonnen. Hieronder vallen ook situaties waarin oppervlaktewater eerst infiltreert en vervolgens als grondwater wordt onttrokken. In Zuid-Holland betreft dit onder meer zoet en brak grondwater, oevergrondwaterwinning langs rivieren en duinwinning met kunstmatige infiltratie.

Nieuwe type bronnen

Nieuwe type bronnen betreffen drinkwaterbronnen die buiten de traditionele winning van grond- en oppervlaktewater vallen, of die door reststromen of toepassing van nieuwe technieken een aanvullend beleidskader vereisen. In Zuid-Holland gaat het onder meer om het hergebruik van effluent van rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), ontzilting van zout of brak water en optimalisatie van zuiveringsprocessen, bijvoorbeeld door hergebruik van spoelwater.

4.3 Beoordelingskader en -criteria

4.3.1 beoordelingscriteria

Binnen de 43 maatregel-instrumentcombinaties is uitgezocht welke maatregel-instrumentcombinaties provinciale inzet behoeven omdat deze significant bijdragen aan doelbereik. Hiervoor zijn alle maatregel-instrumentcombinaties beoordeeld.

Om de geselecteerde beleidsopties op een gestructureerde en onderling vergelijkbare manier te beoordelen, is in dit onderzoek een beoordelingskader ontwikkeld. Dit kader maakt het mogelijk om inzicht te krijgen in de mate waarin verschillende maatregel-instrumentcombinaties bijdragen aan de drinkwateropgave en welke afwegingen daarbij een rol spelen. Daarmee ondersteunt het beoordelingskader het prioriteren van beleidsopties en het maken van onderbouwde keuzes.

Het beoordelingskader bestaat uit vijf criteria:

1. effectiviteit;
2. maatschappelijk draagvlak;
3. benodigde investeringen (capaciteit en middelen);
4. procedurele en juridische risico's;
5. impact op andere opgaven (woningbouw, water en natuur, klimaatadaptatie en economie).

Deze criteria zijn gekozen omdat zij betrekking hebben op de belangrijkste aspecten die relevant zijn voor beleidsafwegingen binnen de drinkwateropgave. Enerzijds geven zij inzicht in de mate waarin een bouwsteen bijdraagt aan het realiseren van de opgave (effectiviteit), en anderzijds in de uitvoerbaarheid en haalbaarheid (draagvlak, investeringen en risico's). Daarnaast maken de criteria inzichtelijk welke neveneffecten de inzet van beleidsopties heeft op andere maatschappelijke opgaven, die vaak concurreren om dezelfde ruimte en middelen, zoals in hoofdstuk 3.3 benoemd.

Daarmee sluiten de criteria aan bij de integrale afweging die van de provincie wordt gevraagd.

In de beoordeling geldt dat een lage score (1) voor de provincie ongunstig is en een hoge score (3) juist positief. Deze beoordeling is gebaseerd op een kwalitatieve, expertmatige inschatting, gevalideerd door verschillende betrokken stakeholders. De scores zijn daarmee indicatief en bedoeld om richting te geven aan vergelijking en afweging, en niet als exacte of absolute waardering. Daarnaast geldt dat

de uitkomsten contextafhankelijk kunnen zijn; de feitelijke effecten van een bouwsteen kunnen verschillen per gebied, bron of situatie.

De exacte definities, beoordelingswijze en gehanteerde legenda per criterium zijn opgenomen in de onderstaande tabel.

Criterium	Omschrijving	Wijze van beoordeling	Legenda
Effectiviteit	De effectiviteit geeft aan in welke mate een maatregel naar verwachting bijdraagt aan het doelbereik (in termen van drinkwaterbesparing, overstap op ander type water of het vergroten van de drinkwatercapaciteit) en hoe groot de kans is dat met inzet van het betreffende instrument deze bijdrage daadwerkelijk wordt gerealiseerd.	Een hogere score betekent dat de maatregel-instrument-combinatie naar verwachting meer bijdraagt aan doelbereik en dat de kans groter is dat dit effect ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.	1 – Zeer laag: draagt nauwelijks bij aan het doel en/of heeft een zeer kleine kans op realisatie. 1,5- Laag: draagt beperkt bij aan het doel of heeft een kleine kans op realisatie. 2 - Gemiddeld: draagt redelijk bij aan het doel en heeft een redelijke kans op realisatie. 2,5 - Hoog: draagt sterk bij aan het doel en heeft een goede kans op realisatie. 3 - Zeer hoog: draagt zeer sterk bij aan het doel en heeft een grote kans op realisatie.
Draagvlak	Draagvlak geeft aan in welke mate er naar verwachting sprake is van draagvlak in de maatschappij voor de inzet van de maatregel-instrument-combinatie.	Een hogere score betekent dat de maatregel-instrument-combinatie naar verwachting kan rekenen op meer draagvlak in de maatschappij.	1 – Laag: weinig draagvlak in een bepaald deel van de maatschappij en/of weinig enthousiasme bij een groot deel van de maatschappij. 2 – Diffuus: variërend maatschappelijk draagvlak, omdat er zowel sprake is van steun als weerstand in de maatschappij. 3 - Hoog: veel draagvlak onder groot deel van de maatschappij.
Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Een indicatie van de benodigde provinciale investeringen (capaciteit en middelen) voor inzet van de maatregel-instrumentcombinatie.	Een hogere score betekent dat de maatregel-instrument-combinatie naar verwachting om grotere en meer structurele investeringen van de provincie vraagt.	1 - Hoog: vraagt veel structurele capaciteit en/of grote investeringen van de provincie. 2 - Gemiddeld: vraagt structurele capaciteit en/of beperkte investeringen van de provincie. 3 - Laag: vraagt tijdelijk capaciteit en geen investeringen van de provincie
Procedurele en juridische risico's	Een inschatting van de aard en omvang van de procedurele en juridische risico's van de inzet van een maatregel-instrumentcombinatie. Onder procedurele risico's verstaan we risico's in het proces om te komen tot inzet van een maatregel-instrumentcombinatie (bijvoorbeeld op vertraging of vastlopen). Onder juridische risico's verstaan we risico's op bezwaar- of beroepsprocedures.	Een hogere score betekent dat er een hogere kans van optreden van procedurele en juridische risico's is en dat de impact ervan groter is.	1 – Hoog: de kans van optreden van procedurele en juridische risico's is groot en/of de impact hiervan is groot. 2 – Gemiddeld: de kans van optreden van procedurele en juridische risico's is gemiddeld en de impact hiervan is gemiddeld. 3 – Laag: de kans van optreden van procedurele en juridische risico's is laag en/of de impact hiervan is beperkt.

Tabel 1: Beoordelingskader beleidsopties drinkwateropgave

5 Duiding en beoordeling van het maatregelenpakket

5.1 Inleiding

De beoordeling van de 43 maatregel-instrument-combinaties laat zien dat de provincie beschikt over een breed en gevarieerd palet aan handelingsopties om de drinkwaterbeschikbaarheid op langere termijn te versterken. Zie bijlage 2 voor de uitgebreide beoordeling. Tegelijkertijd maakt de beoordeling duidelijk dat de maatregelen sterk verschillen in directe effectiviteit, bestuurlijke haalbaarheid, investeringsbehoefte, procedurele en juridische risico's en effecten op andere maatschappelijke opgaven. Het pakket bevat daarmee niet alleen kansrijke richtingen voor de toekomst, maar ook duidelijke bestuurlijke dilemma's. Slechts een beperkt deel van de maatregelen kan zonder noemenswaardige spanning als no-regret worden beschouwd; voor een groot deel van het pakket zijn bestuurlijke keuzes en nadere afwegingen nodig.

Om deze uitkomsten goed te kunnen duiden, is het zinvol om eerst te kijken naar het beeld per oplossingsrichting en daarna naar de overkoepelende conclusies die uit het totale pakket naar voren komen. Daarmee ontstaat inzicht in zowel de inhoudelijke logica van de maatregelen als in de bestuurlijke betekenis ervan.

5.2 Duiding per oplossingsrichting

5.2.1 Vergroten wincapaciteit

Binnen de oplossingsrichting **vergroten wincapaciteit** ligt de grootste potentiële bijdrage aan het structureel vergroten van de drinkwaterbeschikbaarheid. Tegelijkertijd is dit ook de oplossingsrichting waarin de bestuurlijke, ruimtelijke en juridische complexiteit het grootst is. Het instrumentarium loopt uiteen van afwegingskaders, vergunningverlening en gebiedsprocessen tot grondverwerving, functiewijziging, wettelijke herverkaveling en onteigening. Juist die breedte laat zien dat het vergroten van wincapaciteit niet één maatregel is, maar een combinatie van voorbereidende, faciliterende en in sommige gevallen zeer ingrijpende instrumenten.

De beoordeling laat zien dat de direct sturende instrumenten, zoals vergunningverlening, functiewijziging, onteigening en herverkaveling, vaak hoog scoren op effectiviteit. Tegelijkertijd kennen juist deze maatregelen relatief lage scores op draagvlak en hogere scores op investeringsbehoefte en procedurele of juridische risico's. Zachtere instrumenten, zoals afwegingskaders, gebiedsprocessen, intentieovereenkomsten en onderzoek en pilots, zijn minder direct effectief, maar dragen wel bij aan bestuurlijke voorbereiding, samenwerking, kennisopbouw en het vergroten van de uitvoerbaarheid van zwaardere maatregelen. Daarmee is deze oplossingsrichting inhoudelijk kansrijk, maar bestuurlijk alleen goed hanteerbaar wanneer zij gefaseerd en zorgvuldig wordt opgepakt.

5.2.2 Beschermen van bronnen

Binnen de oplossingsrichting beschermen en behouden van bestaande en nieuwe bronnen varieert het instrumentarium van strategische beleidsbeïnvloeding tot juridisch afdwingbare bescherming van gebieden en activiteiten. De maatregel lobby en belangenbehartiging richt zich op bestuurlijke beïnvloeding en samenwerking met andere overheden en partners. Deze maatregel kent een hoge haalbaarheid, beperkte investeringen en lage procedurele risico's. De directe effectiviteit is gemiddeld, maar de maatregel is van belang voor het borgen van gunstige randvoorwaarden op de langere termijn en voor het voorkomen van negatieve effecten van externe besluitvorming op de drinkwaterbeschikbaarheid.

Meer juridisch sturende instrumenten, zoals functiewijziging van gronden en instructieregels en activiteitenregels, zijn in directe zin effectiever, omdat zij bescherming juridisch en ruimtelijk kunnen verankeren. Tegelijkertijd brengen zij meer procedurele en juridische risico's met zich mee en kunnen zij lokaal negatieve effecten hebben op woningbouw en economisch gebruik. Deze oplossingsrichting laat daarmee scherp zien dat de bescherming van drinkwaterbronnen inhoudelijk noodzakelijk kan zijn, maar bestuurlijk alleen robuust is als de proportionaliteit, onderbouwing en lokale inpasbaarheid goed zijn uitgewerkt.

5.2.3 Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

Binnen de oplossingsrichting verminderen van (piek)vraag naar drinkwater is een duidelijk onderscheid zichtbaar tussen communicatie-instrumenten, stimulerende instrumenten en samenwerkings- of juridische instrumenten. Communicatie en bewustwording bij particulieren is relatief eenvoudig uitvoerbaar, kent een hoog draagvlak en lage risico's, maar de structurele effectiviteit blijft beperkt doordat gedragsverandering onzeker en vaak tijdelijk is. Juist omdat deze maatregelen laagdrempelig zijn en weinig bestuurlijke weerstand oproepen, zijn zij goed inzetbaar als eerste stap, maar niet voldoende als enige strategie.

Subsidies, onderzoek en pilots, lobby en intentie-overeenkomsten in de bestaande bouw, nieuwbouw, renovatie en de zakelijke sector bieden meer structurele besparingspotentie. Vooral intentieovereenkomsten en gerichte stimulering in nieuwbouw en renovatie kunnen positieve neveneffecten hebben voor water/natuur en klimaatadaptatie. In de zakelijke sector is bovendien sprake van relevant besparingspotentieel, maar de doorwerking hangt sterk af van de bereidheid van bedrijven en sectorpartijen om daadwerkelijk te investeren en afspraken op te volgen. Juridisch sturende instrumenten, zoals instructieregels en activiteitenregels, kunnen op termijn een grotere bijdrage leveren, maar vragen meer onderbouwing, meer uitvoeringscapaciteit en voldoende maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. Deze oplossingsrichting is dus goed geschikt voor een gefaseerde aanpak: eerst stimuleren en organiseren, en pas later – waar nodig – meer verplichtend sturen.

5.2.4 Vervangen van drinkwater door ander type water

De oplossingsrichting vervangen van drinkwater door ander type water laat een vergelijkbaar patroon zien als de vraagreductie, maar kent daarnaast extra technische, organisatorische en normatieve randvoorwaarden. Het stimuleren van alternatieve waterbronnen via communicatie of subsidies in de bestaande bouw is laagdrempelig en goed uitlegbaar, maar kent beperkte effectiviteit zolang toepassing vooral vrijwillig blijft en randvoorwaarden op het gebied van techniek, beheer, veiligheid en gezondheid nog niet volledig zijn uitgewerkt. Met name voor systemen voor hemelwater, grijswater en andere alternatieve bronnen geldt dat landelijke normen, beheervereisten en heldere verantwoordelijkheden cruciaal zijn.

In nieuwbouw en renovatie liggen meer structurele kansen, omdat alternatieve watersystemen daar integraal kunnen worden meegenomen in ontwerp, aanleg en beheer. Ook in de zakelijke sector zijn mogelijkheden aanwezig, bijvoorbeeld via pilots, subsidies en in een later stadium juridisch sturende instrumenten. Tegelijkertijd blijkt uit de beoordeling dat veel maatregelen in deze oplossingsrichting nog een verkennend karakter hebben en dat hun uiteindelijke effectiviteit sterk afhankelijk is van technische haalbaarheid, normstelling, beheer en acceptatie. Daarmee is deze oplossingsrichting kansrijk voor de langere termijn, maar nog niet in alle onderdelen besluitrijp voor brede toepassing.

6 Aanbevolen prioritering en fasering van maatregelen

6.1 Inleiding

Op basis van de beoordeling van de 43 maatregel-instrumentcombinaties (zie bijlage 2) is het niet wenselijk om alle maatregelen gelijktijdig of zonder onderscheid in gang te zetten. De beoordeling laat zien dat slechts een beperkt deel van het pakket kan worden beschouwd als no-regret, terwijl het merendeel van de beleidsopties bestuurlijke, financiële, juridische of ruimtelijke aandachtspunten kent. Het gaat dan vooral om voldoende bestuurlijke dekking, een zorgvuldig proces, een heldere juridische en inhoudelijke onderbouwing en een expliciete afweging ten opzichte van andere provinciale opgaven, zoals woningbouw, natuur, economie en klimaat.

Bij een stapsgewijze aanpak wordt in ieder geval ingezet op de no-regret maatregelen en vergen zwaardere instrumenten nadere uitwerking en ontwikkeling op het vlak van samenwerking, kennisopbouw, bestuurlijke afstemming en inhoudelijke onderbouwing.

6.2 Stapsgewijze aanpak

De verschillende beleidsopties kunnen ingedeeld worden in vijf verschillende niveau's:

1. No-regret beleidsopties
2. Beleidsopties die keuzeruimte vergroten en voorwaarden scheppen
3. Vrijwillige en stimulerende beleidsopties met grotere uitvoeringsimpact
4. Juridisch sturende en verplichtende beleidsopties
5. Grond- en ruimtelijke instrumenten

In hoofdstukken 6.3 t/m 6.7 wordt verder ingegaan op deze indeling. De tabellen zijn een samenvatting van bijlage 2.

6.3 No-regret beleidsopties

De eerste groep bestaat uit de beleidsopties die op basis van de beoordeling kunnen worden beschouwd als no-regret. Deze maatregelen combineren een hoog draagvlak met lage investeringen, lage procedurele en juridische risico's en het ontbreken van negatieve effecten op andere opgaven. Deze maatregelen kunnen daarom zonder conflicten direct worden gestart.

De no-regret beleidsopties hebben gemeen dat zij vooral liggen in de sfeer van bewustwording, samenwerking, agendering en bestuurlijke beïnvloeding. Daarmee vormen zij logische eerste stappen binnen de provinciale aanpak: zij zijn relatief snel inzetbaar, conflicteren niet met andere opgaves en kunnen op korte termijn bijdragen aan bewustwording, samenwerking en voorbereidende condities voor verdergaand beleid. Daarmee zijn zij geschikt om op korte termijn zichtbare voortgang te boeken en tegelijkertijd de basis te leggen voor vervolmaatregelen.

Het betreft de volgende beleidsopties:

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen	23. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)	Het instrument 'lobby en belangenbehartiging' gaat over het actief vertegenwoordigen van provinciale belangen op het gebied van drinkwater bij andere bestuurslagen en relevante partijen. De focus ligt op beleidsbeïnvloeding, strategische samenwerking en het versterken van het bestuurlijke netwerk rondom drinkwaterbescherming.
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	25. Drinkwaterbesparing bestaande bouw - Communicatie en bewustzijn (communicatie en lobby)	De provincie zet communicatie in als instrument om drinkwaterbesparing bij particulieren te stimuleren. Via gerichte campagnes en voorlichting wordt bewustwording vergroot en gewenst gedrag bevorderd. Zoals: korter douchen, minder vaak douchen en bewust gebruik van de kleine spoelknop bij het toilet. Daarnaast wordt het sproeien van de tuin meegenomen als seizoensgebonden gedraging, . hitteplan gedurende droge periodes. zuinige douchekoppen, kranen en toiletten stimuleren.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	35. Gebruik ander type water bestaande bouw - Communicatie en bewustzijn (communicatie en lobby)	Via gerichte campagnes en voorlichting wordt de bewustwording vergroot en wordt bewoners inzicht geboden in de mogelijkheden van het gebruik van regenwater voor toepassingen zoals tuinberegening, autowassen. optrekken met gemeenten en andere partners of bij andere uitingen aansluiten.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	36. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)	De inzet richt zich op het Rijk, met als doel om in landelijke bouwregelgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL) meer ruimte te creëren voor het toepassen van regenwater- en grijswatersystemen. Provincies lobbyen via het IPO voor opname van drinkwater besparende doelvoorschriften in het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL), met als doel een besparing van 28 liter per persoon per dag. De provincie sluit hierbij aan, versterkt deze inzet en voert daarnaast ook lobby via eigen kanalen.

Tabel 1: No-regret beleidsopties, samenvatting uit bijlage 2

6.4 Beleidsopties die keuzeruimte vergroten en voorwaarden scheppen

Het gaat om maatregelen die gaan over drinkwater criteria en voorwaarden voor afwegingen tussen opgaven, onderzoek, pilots, samenwerking en gebiedsprocessen. Deze tranche is vooral bedoeld om de volgende generatie keuzes mogelijk te maken. De

provincie neemt hiermee nog niet direct de meest ingrijpende besluiten, maar zorgt wel dat de kennisbasis, bestuurlijke samenwerking en ruimtelijke voorbereiding op tijd worden opgebouwd. Juist dit parallelle spoor is nodig om te voorkomen dat later moet worden vastgesteld dat de zachte maatregelen wel zijn ingezet, maar de meer structurele oplossingsrichtingen nog onvoldoende zijn voorbereid.

De aanbevolen maatregelen in deze tranche zijn:

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	1. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater – Werkwijze voor afweging (juridisch)	Door vooraf vast te leggen welke criteria en waarden leidend zijn, helpt deze beleids optie bij het bepalen of een nieuwe drinkwaterwinning ruimtelijk inpasbaar is en onder welke voorwaarden. Het instrument draagt bij aan transparante besluitvorming, verbeterde procedures en zorgvuldige en onderbouwde locatiekeuze. De focus ligt op een evenwichtige en goed onderbouwde afweging tussen de maatschappelijke opgaven. Een dergelijke werkwijze wordt binnen beleidskeuze toekomst bestendige ruimtelijke ontwikkeling ontwikkelt. Hier kunnen we inbreng voor leveren.
Vergroten wincapaciteit	2. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater – Werkwijze voor afweging (juridisch)	Door vooraf duidelijke beoordelingscriteria vast te leggen, helpt de beleids opties bij het bepalen of en onder welke voorwaarden een nieuwe grondwaterwinning aanvaardbaar is, met aandacht voor effecten op grondwaterstanden, waterkwaliteit en samenhang met bestaande winningen.. De focus ligt op het expliciet en transparant maken van keuzes in een context waarin effecten vaak langdurig en gebied overstijgend zijn. Een dergelijke werkwijze wordt binnen beleidskeuze toekomst bestendige ruimtelijke ontwikkeling ontwikkelt. Hier kunnen we inbreng voor leveren.
Vergroten wincapaciteit	11. Nieuwe drinkwaterwinningen nieuwe type bronnen - Onderzoeken en Pilots (Samenwerking en kennis)	Het instrument 'onderzoek en pilots' richt zich op het ontwikkelen en testen van nieuwe kennis, technieken en benaderingen die kunnen bijdragen aan het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen. Door opgedane inzichten te delen en op te schalen, draagt het instrument bij aan goed onderbouwde keuzes en het verkennen van nieuwe mogelijkheden voor drinkwaterproductie.
Vergroten wincapaciteit	12. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (Samenwerking en kennis)	Het instrument 'gebiedsprocessen & intentieovereenkomst' gaat over samenwerking op lokaal niveau en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen en afspraken binnen een gebied, gericht op het realiseren van maatschappelijke doelen zoals nieuwe drinkwaterwinningen. Voor een effectieve inzet van deze combinatie is het van belang aan te sluiten bij bestaande gebiedsprocessen die reeds gaande zijn.

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	13. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater- Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (Samenwerking en kennis)	Het instrument 'gebiedsprocessen & intentieovereenkomst' richt zich op het gezamenlijk verkennen en afstemmen van mogelijkheden voor nieuwe drinkwaterwinningen uit oppervlaktewater binnen een gebied. De provincie vervult hierin een verbindende rol door samen met drinkwater-bedrijven, waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten, boeren, TBO's en andere betrokken partijen te zoeken naar oplossingen die passen binnen de dynamiek van het watersysteem. Daarbij worden belangen zoals waterkwaliteit, ecologie, waterveiligheid, scheepvaart en recreatie in samenhang gewogen. De focus ligt op het creëren van gedragen afspraken en maatwerk, als basis voor het mogelijk maken van nieuwe oppervlaktewaterwinningen in samenhang met andere opgaven in het watersysteem. Voor een doelmatige inzet is het van belang aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren en lopende gebiedsprocessen.
Vergroten wincapaciteit	18. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)	Het instrument 'gebiedsprocessen & intentieovereenkomst' gaat over samenwerking op lokaal niveau en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen en afspraken binnen een gebied, gericht op het realiseren van maatschappelijke doelen zoals de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. In gebiedsprocessen werkt de provincie samen met partijen zoals drinkwaterbedrijven, waterschappen, gemeenten, landbouw- en natuurorganisaties aan een integrale aanpak waarin belangen worden verbonden en maatregelen worden afgestemd. Een intentieovereenkomst kan de gezamenlijke ambities, inzet en verantwoordelijkheden vastleggen en creëert bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en commitment voor uitvoering. Het instrument draagt zo bij aan samenwerking, vertrouwen en samenhang in de uitvoering. De focus ligt op het bereiken van draagvlak en maatwerkoplossingen waarmee uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen kan worden gerealiseerd in samenhang met andere gebiedsopgaven.
Vergroten wincapaciteit	19. Versterking van (boven) regionale samenwerking en -infrastructuur	Het instrument 'intentieovereenkomst' gaat over samenwerking en het vastleggen van gezamenlijke ambities en samenwerkingsafspraken tussen de provincie en relevante partijen, zoals drinkwater-bedrijven, waterschappen en andere provincies. Binnen deze afspraken kunnen doelen worden geformuleerd voor de uitbreiding van transport-capaciteit, de ontwikkeling van bovenregionale drinkwaterverbindingen en gezamenlijke investeringen in infrastructuur. Ook kunnen deze afspraken betrekking hebben op boven-regionale levering tussen bijvoorbeeld drinkwater-bedrijven. Het instrument helpt om bestuurlijk draagvlak en commitment te creëren tussen partijen die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de robuustheid en diversificatie van het drinkwateraanbod.

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	20. Versterking van (boven) regionale samenwerking en -infrastructuur - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)	Het instrument 'onderzoeken en pilots' richt zich op kennisontwikkeling, innovatie en het verkennen van nieuwe oplossingen die bijdragen aan sterkere bovenregionale samenwerking en -infrastructuur. Onderzoeken kunnen inzicht geven in de haalbaarheid, effectiviteit en milieueffecten van bovenregionale verbindingen, transportinfrastructuur of alternatieve vormen van opslag. Pilots maken het mogelijk om innovatieve technieken en werkwijzen in de praktijk te testen — bijvoorbeeld rondom ondergrondse wateropslag, flexibele waterverdeling of regionale koppelingen.
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	28. Drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)	De provincie zet in op het sluiten van intentieovereenkomsten met samenwerkingspartners zoals gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars en installateurs, gericht op het bevorderen van drinkwaterbesparing in nieuwbouw- en renovatieprojecten. Binnen deze samenwerking worden afspraken gemaakt over het voorschrijven van specifieke waterbesparende apparaten en producten, zoals douchekoppen, toiletten, kranen en wasmachines. De intentieovereenkomst fungeert als instrument voor harmonisatie van technische keuzes en het stimuleren van opschaling. Voorbeelden van huidige samenwerkingen zijn: de regionale Bouwtafel Waterzuinige Wijken en het Convenant Toekomstbestendig Bouwen.
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	29. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)	De provincie zet in op het stimuleren van drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers door middel van onderzoek en pilotprojecten. Dit instrument is gericht op het verkennen van besparingsmogelijkheden binnen bedrijfsprocessen en het testen van innovatieve technieken, in samenwerking met bedrijven, brancheorganisaties en kennisinstellingen. Wanneer hierover meer duidelijkheid ontstaat, ligt het voor de hand om subsidies beschikbaar te stellen voor waterscans (beleids optie 30) en eventueel instructieregels of activiteitenregels op te stellen voor specifieke sectoren (beleids optie 33). De provincie sluit o.a. aan bij het TKI Watertechnologie-kennisspoor, de Routekaart Kennisopgaven Industriële Watertransitie, en investeert in lopende onderzoeken en eigen pilots, en verkent aansluiting bij andere kennis- en innovatieprogramma's zoals UPPWATER (Groeiplan Watertechnologie).
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	32. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)	De provincie zet in op het sluiten van intentieovereenkomsten met samenwerkingspartners zoals brancheorganisaties, drinkwaterbedrijven, waterschappen en clusters van zakelijke gebruikers, gericht op het bevorderen van drinkwaterbesparing binnen productieprocessen. Binnen deze samenwerking worden afspraken gemaakt over het stimuleren van waterbesparende technieken, het uitvoeren van wateraudits en het delen van kennis via koepelorganisaties en sectorale overlegtafels. Logische partijen om dit mee te bespreken zijn onder andere VNO-NCW, VEMW. De intentieovereenkomst fungeert als instrument voor het bundelen van ambities, het harmoniseren van technische keuzes en het versnellen van opschaling binnen sectoren.

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	37. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)	De provincie zet in op het stimuleren van het gebruik van alternatieve waterstromen binnen nieuwbouw en renovatie door middel van onderzoek en pilot-projecten. Dit instrument is gericht op het verkennen van de technische, juridische en organisatorische mogelijkheden om drinkwater te vervangen door andere waterbronnen, zoals regenwater en grijswater. Daarbij wordt gekeken naar gebouw gebonden toepassingen, zoals toiletspoeling, tuinbewatering, schoonmaak of andere niet-drinkbare gebruiksdoelen. De pilots hebben tot doel om praktische uitvoerbaarheid, veiligheidsaspecten, hygiëne-eisen, beheeropgaven en kosten-batenverhoudingen in kaart te brengen. De provincie werkt hierbij samen met gemeenten, woningcorporaties, project-ontwikkelaars, installateurs, drinkwaterbedrijven en kennisinstellingen.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	40. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)	De provincie stimuleert het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen het bedrijfsleven via onderzoek en pilotprojecten. Daarbij wordt verkend hoe oppervlaktewater, hemelwater, ondiep grondwater, gezuiverd proceswater, effluent of industrieel restwater drinkwater in bedrijfsprocessen kan vervangen. De provincie benut bestaande kennisprogramma's zoals het TKI Watertechnologie-kennisspoor, de Routekaart Industriële Watertransitie en UPPWATER (Groeiplan Watertechnologie) om kennisdeling, innovatie en opschaling te bevorderen. Op basis van de resultaten kunnen waar passend subsidies voor waterscans of pilots worden ingezet (beleids optie 30), of instructie- of activiteitenregels worden overwogen (beleids optie 33). Ook is het belangrijk water als onderwerp op de agenda van werklandschappen van toekomst te krijgen en vanuit deze hoek te experimenteren.

Tabel 2: Beleids opties keuzeruimte vergroten en voorwaarden schappen. samenvatting uit bijlage 2 Beoordeling

Foto bron: Oasen

6.5 Vrijwillige en stimulerende maatregelen

Het betreft hier vooral stimulerende, vrijwillige of financieel ondersteunende beleidsopties, die verder gaan dan alleen communicatie of samenwerking, maar nog niet direct dwingend van aard zijn. Ook in deze groep zitten beleidsopties die, net als de no-regret beleidsopties, over communicatie en lobby gaan. Deze zijn nog niet meegenomen als no-regret omdat er eerst nog pilots en onderzoek nodig is, deze onderzoeken en pilots zijn onderdeel van beleidsopties in 6.4.

Deze beleidsopties kunnen bijdragen aan versnelling van waterbesparing, gedragsverandering, toepassing van alternatieve waterstromen en samenwerking met relevante sectoren. Zij vergen meer inzet, middelen en organisatie, maar zijn over het algemeen beter juridisch inpasbaar dan directe verplichtingen of ruimtelijke ingrepen.

De aanbevolen beleidsopties in deze groep zijn:

Oplossingsrichting	Beleidsoptie	Beschrijving
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	24. Drinkwaterbesparing bestaande bouw - Subsidie (financieel)	De provincie levert via een subsidieregeling een financiële bijdrage voor de aanschaf van waterbesparende huishoudelijke voorzieningen. Deze regeling richt zich specifiek op particulieren/ huishoudens, de doelgroep die verantwoordelijk is voor het grootste deel van het drinkwaterverbruik. De subsidie is nu gericht op particulieren. Het kan ook logisch zijn om dit op gemeenten te richten, zodat zij dit op lokaal niveau bij bewoners kunnen stimuleren. Ook kan worden gedacht aan subsidies, die worden ingezet voor winkeigenaren, die waterbesparende producten aanbieden met korting.
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	26. Drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)	De provincie zet lobby en belangenbehartiging in richting het Rijk, met als doel het verplicht stellen van waterbesparende voorzieningen in de bouwregelgeving (Besluit Bouwwerken Leefomgeving - Bbl) en het ontwikkelen van een classificatiesysteem/ waterlabels. Hiermee wordt beoogd dat bij de bouw en renovatie van woningen standaard gebruik wordt gemaakt van waterefficiënte toiletten, kranen en douchekoppen. Provincies lobbyen via het IPO voor opname van drinkwaterbesparende doelvoorschriften in het Bbl. De provincie sluit hierbij aan, versterkt deze inzet en voert daarnaast ook lobby via eigen kanalen. Ook kan via Convenant Toekomstbestendig bouwen worden gelobbyd via het Rijk. Dit is een samenwerking tussen overheden en marktpartijen uit de hele bouwsector, waar provincie Zuid-Holland ook is aangesloten en ambities in zijn geformuleerd op gebouwniveau en/of gebiedsniveau.

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	30. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Subsidies (financieel)	De provincie zet financiële middelen in om drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers te stimuleren. Dit gebeurt door het verstrekken van subsidies voor concrete maatregelen, zoals: 1) Het uitvoeren van een waterscan: een analyse van het waterverbruik binnen bedrijfsprocessen. 2) Het advies over besparingskansen: bijvoorbeeld door een expert die aanbevelingen doet voor technische of organisatorische verbeteringen. Daarbij kan de mogelijkheid overwogen worden om de subsidieregeling enkel te richten op grootverbruikers. Ook is het verstandig om te verkennen op welke wijze dergelijke initiatieven kunnen aansluiten of in samenhang worden opgezet met bestaande regelingen zoals de subsidie Toekomstbestendige Bedrijventerreinen.
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	31. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)	De provincie zet zich in richting het Rijk en de EU om drinkwaterbesparing in industriële processen te versterken. De lobby en belangenbehartiging richten zich daarbij op twee hoofdsporen. Ten eerste pleit de provincie voor het verplicht stellen van waterscans bij zakelijke gebruikers, zodat structureel inzicht ontstaat in besparingsmogelijkheden binnen productieprocessen. Daarnaast zet de provincie in op het creëren van financiële prikkels voor grootverbruikers om te investeren in waterbesparende technieken en processen. Voor sectoren zoals de voedingsmiddelenindustrie, chemische industrie en landbouw is de businesscase voor dergelijke investeringen vaak nog onvoldoende aantrekkelijk. Landelijke en Europese stimulering is daarom noodzakelijk om structurele en grootschalige besparing te realiseren.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	34. Gebruik ander type water bestaande bouw - Subsidie (financieel)	De provincie stimuleert via subsidies maatregelen bij huishoudens die bijdragen aan het afkoppelen van hemelwater en de aanschaf van regentonnen. De regeling is bedoeld voor particulieren en richt zich op het verminderen van de belasting van het stedelijk watersysteem en het vergroten van lokale waterbeschikbaarheid. Het hergebruik van opgevangen regenwater biedt daarbij vooral kansen voor tuinberegening, toiletspoeling of de wasmachine. Bij het gebruik voor toiletspoeling of wasmachine dient een gescheiden leidingensysteem te worden aangelegd. Momenteel brengt dit nog aanzienlijke technische en hygiënische risico's met zich mee. Voor een verantwoorde inzet zijn eerst landelijke normen en beheer- en onderhoudseisen nodig binnen het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). De subsidie is nu gericht op particulieren. Het kan ook logisch zijn om dit op gemeenten en/of waterschappen te richten, zodat zij dit op lokaal niveau bij bewoners kunnen stimuleren.

Oplossingsrichting	Beleidsoptie	Beschrijving
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	36. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)	De provincie zet lobby en belangenbehartiging in om het gebruik van alternatieve waterbronnen (zoals regen- en grijswater) bij nieuwbouw en renovatie op landelijk niveau te versterken. De inzet richt zich op het Rijk, met als doel om in landelijke bouwregelgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL) meer ruimte te creëren voor het toepassen van regenwater- en grijswatersystemen. Daarbij wordt bepleit om technische randvoorwaarden, kwaliteitsnormen en stimulerende doelvoorschriften op te nemen zodra de veiligheid en hygiëne voldoende zijn geborgd. Provincies lobbyen via het IPO voor opname van drinkwaterbesparende doelvoorschriften in het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL), met als doel een besparing van 28 liter per persoon per dag. De provincie sluit hierbij aan, versterkt deze inzet en voert daarnaast ook lobby via eigen kanalen.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	41. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Subsidie (financieel)	De provincie zet financiële middelen in om het gebruik van alternatieve waterbronnen door zakelijke gebruikers te stimuleren. Dit gebeurt via subsidies voor maatregelen die bijdragen aan de vervanging van drinkwater door andere bronnen, zoals effluent, gezuiverd proceswater, hemelwater of oppervlaktewater. Subsidies kunnen worden ingezet voor: 1) Water-scans – analyses van het waterverbruik binnen bedrijfsprocessen, met inzicht in mogelijkheden om drinkwater te vervangen door andere waterstromen; 2) Advies en ontwerp – ondersteuning door experts bij het ontwikkelen van technische of organisatorische oplossingen, bijvoorbeeld voor interne waterkringlopen, watercascadering of aansluiting op effluentstromen. Andere type subsidies kunnen ook worden verkend: zo loopt er al een subsidie voor verduurzaming van toekomstbestendige bedrijventerreinen gericht op ondernemers. Hier kan thema duurzaam (drink) watergebruik ook aan worden toegevoegd.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	42. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en bewustzijn)	De provincie zet zich richting het Rijk en de EU in om het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen de industrie en andere zakelijke sectoren te stimuleren. De lobby en belangenbehartiging richten zich daarbij op het ontwikkelen van landelijke en Europese richtlijnen en kwaliteitskaders die het veilig en verantwoord gebruik van waterstromen zoals effluent, gezuiverd proceswater, hemelwater en oppervlaktewater mogelijk maken. Daarnaast zet de provincie in op het opnemen van een verplichte waterscan als instrument om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor inzet van alternatieve waterstromen binnen bedrijfsprocessen. Hierdoor wordt voor bedrijven structureel inzichtelijk waar substitutie van drinkwater door andere waterbronnen verantwoord kan plaatsvinden.

6.6 Juridisch sturende en verplichtende beleidsopties

De vierde groep omvat beleidsopties die meer directief of juridisch sturend van aard zijn; vergunningverlening en ontheffingen en instructieregels en activiteitenregels. Deze beleidsopties kunnen op termijn noodzakelijk zijn, maar zijn op basis van de beoordeling niet geschikt als eerste stap. Dit vraagt om politiek-bestuurlijke keuzes en het afwegen van tegengestelde belangen.

Voor deze tranche geldt dat het verstandig is om eerst de leerervaringen uit de andere groepen te benutten. Pas wanneer samenwerking, kennis, bestuurlijke afstemming en gebiedsgerichte voorbereiding voldoende zijn ontwikkeld, ligt inzet van deze instrumenten meer voor de hand. Hiermee wordt voorkomen dat te vroeg wordt overgegaan tot verplichting of juridische sturing, terwijl de randvoorwaarden daarvoor nog onvoldoende op orde zijn.

De aanbevolen beleidsopties in deze groep zijn:

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	3. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater -Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)	Via vergunningvoorschriften kan de provincie randvoorwaarden stellen aan de locatie, omvang en inrichting van nieuwe drinkwaterwinningen. Ook kunnen eisen worden opgenomen ten aanzien van monitoring, rapportage en beschermende maatregelen om negatieve effecten op het grondwatersysteem en de omgeving te voorkomen of te beperken.
Vergroten wincapaciteit	4. Nieuwe drinkwaterwinningen nieuwe type bronnen - Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)	Via vergunningsvoorschriften en, waar nodig, het verlenen van ontheffingen kan de provincie randvoorwaarden stellen aan de toepassing, schaal en inrichting van deze nieuwe bronnen. Ook kunnen eisen worden opgenomen ten aanzien van monitoring, rapportage en risicobeheersing, om mogelijke negatieve effecten te beheersen en kennis op te bouwen.
Vergroten wincapaciteit	14. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen -Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)	Via vergunningvoorschriften kan de provincie voorwaarden stellen aan de omvang en fasering van de uitbreiding, het toepassen van doelmatige winningstechnieken en het monitoren van effecten op de omgeving. Ook kunnen aanvullende maatregelen worden voorgeschreven om negatieve gevolgen te beperken of te compenseren. Door middel van vergunningverlening kan de provincie uitbreidingen zorgvuldig afwegen en beheerst laten plaatsvinden, passend binnen de beschikbare grondwaterruimte en provinciale beleidsdoelen.
Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen	22. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)	Via instructieregels in de omgevingsverordening kan de provincie bepalen hoe andere bestuurslagen, zoals gemeenten en waterschappen, rekening moeten houden met drinkwaterbescherming, drinkwaterkwaliteit en toekomstige drinkwatervoorziening bij de uitvoering van hun beleid. Daarnaast kunnen activiteitenregels rechtstreeks gelden voor specifieke activiteiten met invloed op grond- en drinkwater, zoals grondwateronttrekkingen, bodemenergie of wateraanvoer bij droogte. Op basis hiervan vindt vervolgens vergunningverlening door de provincie plaats.

Oplossingsrichting	Beleidsoptie	Beschrijving
Verminderen van (piek) vraag drinkwatergebruik	33. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)	De provincie kan drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers stimuleren via activiteitenregels, omdat zij bevoegd gezag is voor een breed scala aan activiteiten onder de Omgevingswet — waaronder grote grondwateronttrekkingen én milieubelastende activiteiten door industrie, energiebedrijven en andere grootverbruikers. Via regels in de omgevingsverordening en milieuvergunningen kan de provincie voorschrijven dat bedrijven hun drinkwaterverbruik monitoren en rapporteren, best beschikbare (waterefficiënte) technieken (BBT) en processen toepassen, en maatregelen treffen om het gebruik van drinkwater terug te dringen waar dit verantwoord en haalbaar is. Daarnaast kan de provincie via instructieregels gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen aandacht te besteden aan doelmatig watergebruik bij nieuwe of bestaande kleinschalige bedrijvigheid. Gemeenten kunnen bedrijven vervolgens vragen inzichtelijk te maken in hoeverre drinkwaterverbruik kan worden beperkt door het toepassen van waterefficiënte processen of technieken.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	39. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)	De provincie kan binnen nieuwbouw en renovatie slechts in beperkte mate direct sturen op het gebruik van een ander type water. Via instructieregels in de omgevingsverordening kan zij gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen het waterbelang te laten meewegen. Dit kan inhouden dat gemeenten bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen stimuleren dat regenwater wordt afgekoppeld van het riool, wordt opgevangen en wordt hergebruikt. Bij nieuwbouw kan dit op straatniveau plaatsvinden. Activiteitenregels zijn in dit domein niet van toepassing, omdat woningbouw en renovatie geen provinciale milieubelastende activiteiten betreffen.
Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water	43. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)	De provincie kan via activiteitenregels sturen op het gebruik van alternatieve waterbronnen door zakelijke gebruikers, zoals industrie, energiebedrijven en andere grootverbruikers. Voor activiteiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is—zoals grote grondwateronttrekkingen en milieubelastende activiteiten onder de Omgevingswet— kan zij voorschrijven dat bedrijven alternatieve waterstromen (zoals hemelwater, oppervlaktewater, effluent of gezuiverd proceswater) inzetten of onderzoeken. Ook kan de provincie eisen dat bedrijven het gebruik van drinkwaterbronnen monitoren en rapporteren, en dat zij hergebruik of circulaire waterstromen toepassen waar dit verantwoord en haalbaar is. Daarnaast kan de provincie via instructieregels gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen aandacht te besteden aan het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen nieuwe of bestaande kleinschalige bedrijvigheid. Gemeenten kunnen bedrijven vervolgens vragen aan te tonen in hoeverre drinkwaterverbruik kan worden vervangen door andere waterstromen.

6.7 Grond- en ruimtelijke instrumenten

De laatste groep bevat de beleidsopties met de grootste bestuurlijke, ruimtelijke en juridische impact. Het gaat hier om instrumenten zoals functiewijziging, wettelijke herverkaveling, verwerving of verkoop van grond onder voorwaarden en onteigening. Deze beleidsopties kunnen in bepaalde situaties noodzakelijk blijken, maar zijn wel zodanig ingrijpend dat ze goede voorbereiding vereisen.

Deze beleidsopties zouden uitsluitend in beeld moeten komen als aan ten minste vier voorwaarden is voldaan:

1. de noodzaak van de maatregel is inhoudelijk goed onderbouwd;
2. lichtere of vrijwillige instrumenten blijken onvoldoende;
3. er is bestuurlijk draagvlak en maatschappelijk voorbereidend werk verricht;
4. de ruimtelijke en juridische consequenties zijn integraal afgewogen, met name in relatie tot woningbouw, natuur, landbouw, bodem en economie.

De aanbevolen beleidsopties in deze groep zijn:

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	5. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Onteigening/ functiewijziging van gronden (juridisch)	Functiewijziging kan worden ingezet om gronden een andere bestemming te geven, bijvoorbeeld van landbouw naar drinkwaterwinning of grondwater-beschermingsgebied. De focus ligt op het veiligstellen van geschikte locaties en het wegnemen van conflicterende functies. Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is voor het publieke belang van drinkwaterbescherming of -winning.
Vergroten wincapaciteit	6. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater - Onteigening/ functiewijziging van gronden (juridisch)	Functiewijziging kan worden ingezet om gronden een andere bestemming te geven, bijvoorbeeld van landbouw naar drinkwaterwinning of grondwater-beschermingsgebied. De focus ligt op het veiligstellen van geschikte locaties en het wegnemen van conflicterende functies. Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is voor het publieke belang van drinkwaterbescherming of -winning.
Vergroten wincapaciteit	7. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Wettelijke herverkaveling (grond)	Bij een herverkaveling worden percelen ingebracht in een ruilplan en na herindeling opnieuw toegedeeld, waarbij eigenaren gronden van gelijke waarde terugkrijgen. De provincie kan het proces initiëren, voorbereiden en onderbouwen binnen een gebiedsprogramma, waarna het bevoegde gezag de wettelijke herverkaveling vaststelt. Het instrument draagt daarmee bij aan het creëren van de noodzakelijke ruimtelijke randvoorwaarden voor nieuwe winningen op locaties waar vrijwillige grondverwerving onvoldoende soelaas biedt.
Vergroten wincapaciteit	8. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater- Wettelijke herverkaveling (grond)	Bij een herverkaveling worden percelen ingebracht in een ruilplan en na herindeling opnieuw toegedeeld, waarbij eigenaren gronden van gelijke waarde terugkrijgen. De provincie kan het proces initiëren, voorbereiden en onderbouwen binnen een gebiedsprogramma, waarna het bevoegde gezag de wettelijke herverkaveling vaststelt. Het instrument draagt daarmee bij aan het creëren van de noodzakelijke ruimtelijke randvoorwaarden voor nieuwe winningen op locaties waar vrijwillige grondverwerving onvoldoende soelaas biedt.

Oplossingsrichting	Beleids optie	Beschrijving
Vergroten wincapaciteit	9. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden (grond)	Door grond aan te kopen kan de provincie locaties veiligstellen voor puttenvelden of infiltratiegebieden. Bij verkoop onder voorwaarden kan de provincie juist sturen op gewenst gebruik, bijvoorbeeld door beheer- of gebruiksrestricties op te nemen die bijdragen aan de bescherming van de winning. De focus ligt op het verkrijgen van feitelijke invloed op cruciale locaties, op een vrijwillige en vaak sneller realiseerbare wijze dan bij dwingende instrumenten.
Vergroten wincapaciteit	10. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater - Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden (grond)	Door grond aan te kopen kan de provincie locaties veiligstellen voor puttenvelden of infiltratiegebieden. Bij verkoop onder voorwaarden kan de provincie juist sturen op gewenst gebruik, bijvoorbeeld door beheer- of gebruiksrestricties op te nemen die bijdragen aan de bescherming van de winning. De focus ligt op het verkrijgen van feitelijke invloed op cruciale locaties, op een vrijwillige en vaak sneller realiseerbare wijze dan bij dwingende instrumenten.
Vergroten wincapaciteit	15. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Onteigening/ functiewijziging van gronden (juridisch)	Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is om ruimte te creëren voor extra putten. Functiewijziging kan worden ingezet om bestaand grondgebruik, zoals landbouw, te wijzigen naar een functie die past bij drinkwaterwinning. De focus ligt op het oplossen van ruimtelijke en eigendomsbelemmeringen voor de verdere ontwikkeling van bestaande drinkwaterlocaties.
Vergroten wincapaciteit	16. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Wettelijke herverkaveling (grond)	Door percelen verplicht in een ruilproces op te nemen, kunnen versnipperde of conflicterende grondposities worden opgelost. Grondeigenaren krijgen andere percelen van gelijke waarde terug, waardoor uitbreiding mogelijk wordt zonder volledige onteigening. De focus ligt op het creëren van een gebiedsindeling die de uitbreiding technisch en juridisch mogelijk maakt.
Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen	21. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Functiewijziging van gronden (juridisch)	De provincie kan functies wijzigen, bijvoorbeeld van landbouw of industrie naar grondwaterbeschermingsgebied, natuur of extensief gebruik, om risico's op verontreiniging te beperken. Functiewijziging kan ook worden ingezet voor het beleidsmatig of juridisch vastleggen van gebieden als buffergebied en/of aanvullende strategische voorraden (ASV's). De focus ligt op het voorkomen van verontreiniging en het duurzaam afstemmen van ruimtelijke functies voor drinkwaterbescherming.

6.8 Conclusie

De urgentie van de drinkwateropgave is groot en daarom is het belangrijk voor te bereiden op het vergroten van de aanbodzijde, dit gaat gepaard met inzet van ons grond- en ruimtelijk instrumentarium. Dit is noodzakelijk om te ervoor te kunnen zorgen dat woningen ook in de toekomst van drinkwater voorzien kunnen worden. Gezien de impact van deze inzet is het belangrijk hier tijdig op voor te bereiden en tegelijkertijd in te zetten op het beperken van de vraag zodat het uitbreiden van nieuwe bronnen op lange termijn hopelijk niet nodig is.

Hierbij is het belangrijk te beseffen dat het realiseren van nieuwe drinkwaterbron in de provincie tegen zijn grenzen aan lopen, zowel ruimtelijk, technisch als financieel. Dit betekent dat de vraag naar drinkwater niet kan blijven toenemen.

6.9 Vraag en aanbod, knikpunten en beslispunten

In figuur 5 is een visualisatie weergegeven van de verschillende uitdagingen in de tijd. De figuur laat zien hoe de drinkwatervraag en het drinkwateraanbod richting 2050 wordt beïnvloed door externe factoren en ingezette beleidsopties.

In de figuur zijn 3 sporen te zien, voor het beschermen van bronnen, het vergroten van wincapaciteit en het verminderen van de vraag (door drinkwaterbesparing en gebruik ander type water). Samen laten deze sporen de balans zien tussen vraag en aanbod in de tijd tot 2050.

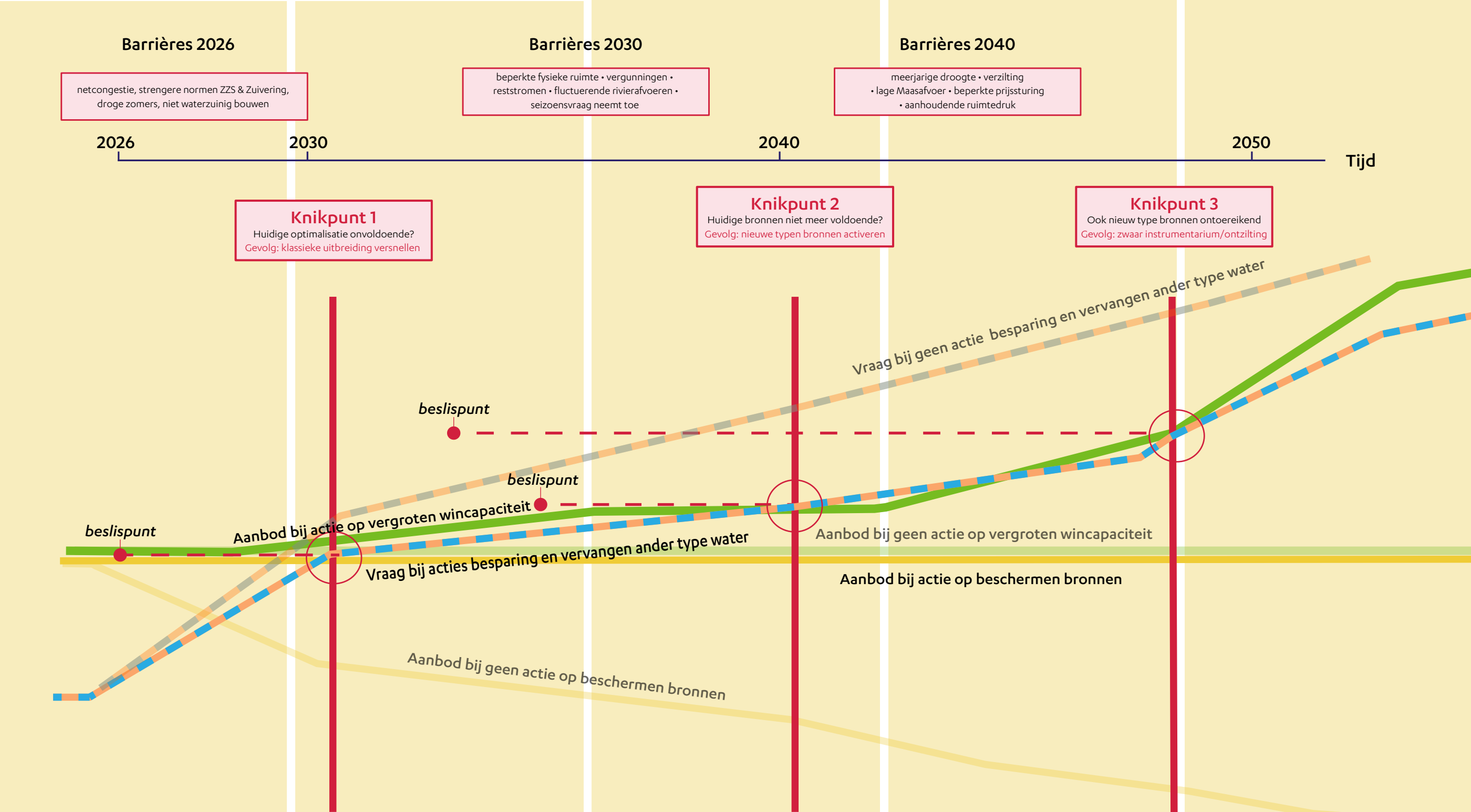
De figuur laat daarnaast zien dat bepaalde keuzes niet pas genomen kunnen worden op het moment dat een probleem zich voordoet, maar al eerder in de tijd moeten worden voorbereid. Juist daarom zijn ook urgente knikpunten, doorschakelingen tussen sporen en de rol van voorbereidende maatregelen expliciet zichtbaar gemaakt.

De kern van het adaptatiepad is dat onzekerheid in vraag, aanbod, kwaliteit en ruimtelijke inpassing niet kan worden opgevangen met één maatregel of één voorkeursrichting. In plaats daarvan vraagt de opgave om een combinatie van maatregelen die in verschillende fasen en met verschillend bestuurlijk gewicht in beeld komen. De figuur laat zien welke maatregelen direct of op korte termijn kunnen worden ingezet, welke maatregelen bedoeld zijn om latere keuzes mogelijk te maken, en op welk moment een voorbereiding ingezet moet worden om op tijd te zijn voor het volgende knikpunt.

Figuur 4: Clustering beleidsopties

Figuur 5: Visualisatie van verwachte barrières en knikpunten

Opbouw van de figuur

De 3 sporen in de figuur vertegenwoordigen verschillende oplossingsrichtingen binnen de drinkwateropgave. Het eerste spoor: vraag - acties op besparing en vervangen ander type water - (roze en blauw geblokt) zal de eerste jaren veel groeien doordat bevolkingsgroei toeneemt en gedragsverandering tijd kost. Andere zaken die de toename van de vraag kunnen versterken zijn: beperkte prijssturing, beperkt waterzuinig bouwen, seizoensvraag en droge zomers. Verwacht wordt dat de hierboven benoemde factoren op de lange termijn invloed blijven hebben op de drinkwater-vraag, hierdoor zal de vraag altijd toenemen. Op een bepaald moment werken de waterbesparingsmaatregelen en zal de vraag in mindere mate blijven toenemen.

Wanneer we de wincapaciteit niet vergroten zal het aanbod op zijn best gelijk blijven (groen), dit kan veroorzaakt worden door netcongestie, aanhoudende ruimtedruk en beperkte beschikbaarheid van vergunningen voor reststromen. Zoals eerder al benoemd wordt er momenteel gewerkt aan het uitbreiden van de bronnen, waardoor tot 2040 het drinkwateraanbod enigszins zal toenemen.

Wanneer we onze huidige en toekomstige bronnen niet voldoende beschermen bronnen (geel) zal het aanbod afnemen, door vervuiling en mogelijk uitputting van de bronnen. Dit kan ook beïnvloed worden door strengere drinkwaternormen, PFAS, verzilting, stikstof en lage rivierafvoer. Wanneer we hierop wel actie ondernemen zal hierdoor het aanbod gelijk blijven.

In de figuur zijn ook knikpunten te zien, waarop vraag en aanbod elkaar raken. Het eerste knikpunt is als de huidige optimalisatie niet meer voldoende is, mogelijk al in 2030. Het tweede knikpunt kan zijn in 2040 wanneer de huidige bronnen niet meer voldoende zullen zijn en het laatste knikpunt verwachten we rond 2050 wanneer misschien ook het nieuwe type bronnen ontoereikend is.

NB: De oplossingsrichtingen zijn deels gericht op de ontwikkeling van nieuwe drinkwaterbronnen. Echter loopt het realiseren van nieuwe drinkwaterbronnen in de provincie tegen zijn grenzen aan, zowel ruimtelijk, technisch als financieel. Dit betekent dat de uitbreiding van het aanbod niet oneindig mogelijk is, waardoor we ook op de drinkwatervraag moeten zien te beperken.

Eerste knikpunt – rond 2030

Het eerste knikpunt ligt in de figuur rond 2030. Dit knikpunt markeert het moment waarop duidelijk wordt of optimalisatie van het bestaande systeem, bronbescherming en vraagreductie voldoende effect hebben om de groeiende druk op het drinkwatersysteem op te vangen. De waarschuwingstekens daarvoor zijn al in de jaren daarvoor zichtbaar: strengere drinkwaterkwaliteitsnormen, toenemende aanwezigheid van Zeer Zorgwekkende Stoffen, droge zomers, piekbelasting, netcongestie en beperkte transportcapaciteit kunnen ertoe leiden dat de beschikbare zuiverings- en leveringscapaciteit sneller onder druk komt te staan dan met alleen optimalisatie kan worden opgevangen. Ook het feit dat in de huidige woningbouwpraktijk nog beperkt waterzuinig wordt gebouwd vergroot de kans dat de vraagontwikkeling onvoldoende wordt afgeremd.

Als in deze fase blijkt dat vraagbeperking, communicatie en vrijwillige afspraken onvoldoende effect sorteren, dan zou rond dit eerste knikpunt de uitbreiding van huidige bronnen al ingezet moeten kunnen worden. Dat betekent dat een beslispunt in het verleden ligt (zo'n 5 jaar eerder) om te zorgen dat rond 2030 de uitbreiding van bronnen gerealiseerd is.

De betekenis daarvan is dat de provincie en partners nu al sterker moeten inzetten op maatregelen als werkwijzes voor afweging, gebiedsprocessen, vergunningverlening en waar nodig ook verdere ruimtelijke en juridische voorbereiding voor nieuwe of uitgebreide winningen.

Het beslispunt dat bij dit eerste knikpunt hoort, ligt eerder in de tijd, feitelijk al in de fase richting 2026–2030. De reden daarvoor is dat uitbreiding van bronnen niet op het moment van schaarste zelf kan worden gestart. Daarvoor zijn eerst werkwijzes voor afweging, gebiedsprocessen, bestuurlijke afspraken, ruimtelijke afwegingen en vergunning voorbereiding

nodig. Daarom toont de figuur in de no-regret beleidsopties al verschillende voorbereidende beleidsopties, zoals communicatie in de bestaande bouw intentieovereenkomsten in nieuwbouw en zakelijk gebruik, en in de voorbereidende categorie: werkwijzes voor afweging en gebiedsprocessen voor uitbreiding van nieuwe bronnen. De onderliggende redeneerlijn is dat tijdige voorbereiding voorkomt dat het eerste knikpunt leidt tot een abrupte en kostbare opschaling op een moment waarop de uitvoering daar nog niet klaar voor is.

Tweede knikpunt – rond 2040

Het tweede knikpunt ligt rond 2040 en is in de figuur het moment waarop duidelijk wordt of uitbreiding van nieuwe bronnen, bronbescherming en het bestaande zoetwatersysteem nog voldoende robuust zijn. Dit is het punt waarop structurele verslechtingen in beschikbaarheid en kwaliteit van zoetwaterbronnen, zoals verzilting, lage rivierafvoeren, ruimtedruk en strengere kwaliteitseisen, ertoe kunnen leiden dat het bestaande systeem niet langer voldoende perspectief biedt.

Wanneer dit tweede knikpunt wordt bereikt en blijkt dat huidige bronnen en uitbreiding van nieuwe bronnen ontoereikend zijn, dan wordt doorgeschakeld naar nieuwe typen bronnen. Dat betekent een zwaardere inzet op effluent, brak water, reststromen of andere alternatieve bronconcepten.

Tegelijkertijd wordt zichtbaar dat deze doorschakeling niet alleen een bronkeuze is, maar ook direct gevolgen heeft voor het infrastructuur. Nieuwe typen bronnen vragen immers vaak extra transportcapaciteit, ruimtelijke reservering, afvoer of lozing van reststromen, aanvullende vergunningen en soms nieuwe koppelingen in het regionale of boven-regionale systeem.

Het bijbehorende beslispunt ligt opnieuw eerder dan het knikpunt zelf, in de periode richting 2030. De ontwikkeling van nieuwe typen bronnen vraagt namelijk jaren voorbereiding. Pilots, vergunning ontwikkeling, kennisopbouw, bestuurlijke samenwerking en ruimtelijke inpassing moeten al gestart zijn voordat de bron daadwerkelijk nodig is. Daarom toont de figuur dat bijvoorbeeld pilots met brakwater en effluent en samenwerking op infrastructuur al in *voorbereidende beleidsopties* zijn geplaatst. De les daarvan is dat innovatieve bronnen niet pas aan de orde zijn op het moment dat schaarste zichtbaar

wordt, maar al vroeg moeten worden verkend en voorbereid. Als pas rond 2040 wordt begonnen met het ontwikkelen van nieuwe typen bronnen, is de kans groot dat de feitelijke beschikbaarheid te laat komt om de leveringszekerheid op tijd te borgen.

Derde knikpunt – rond 2050

Het derde knikpunt ligt rond 2050 en markeert in de figuur het moment waarop ook het spoor van nieuwe typen bronnen mogelijk onvoldoende blijkt. In dit scenario zijn de drukfactoren niet tijdelijk of incidenteel, maar structureel: meerjarige droogte, verzilting, blijvend lage rivierafvoeren en een toenemende spanning tussen vraag en aanbod maken dat ook alternatieve bronnen of eerder opgeschaalde maatregelen niet langer voldoende zijn om de leveringszekerheid te handhaven. De figuur positioneert dit knikpunt nadrukkelijk als zwaarste instrument: het markeert de overgang naar een zwaar eindpad, waarin zeer ingrijpende of kostbare opties zoals grootschalige innovatieve broninzet of ontzilting in beeld komen.

De betekenis van dit derde knikpunt is niet dat ontzilting of vergelijkbare maatregelen nu al als voorkeursrichting worden gezien. Integendeel: de figuur maakt juist zichtbaar dat dit een pad is dat zoveel mogelijk moet worden voorkomen of uitgesteld, maar wel als reële optie in beeld moet blijven voor het geval eerdere sporen onvoldoende blijken. Dit sluit aan bij de beoordeling, waarin zware of energie-intensieve alternatieven niet worden gepositioneerd als eerste keuze, maar als kostbare en technisch complexe opties die pas bij aanhoudende tekorten aan de orde komen.

Het beslispunt voor dit derde knikpunt ligt opnieuw aanzienlijk eerder in de tijd, namelijk rond 2035–2040. Zowel grootschalige innovatieve bronnen als eventuele ontziltingsvarianten vragen langdurige ruimtelijke procedures, hoge investeringen, energie-infrastructuur, vergunningverlening en technische voorbereiding. De figuur laat daarom zien dat het belangrijk is vroegtijdig te starten met voorbereiding van zware maatregelen ook al wanneer het nog onzeker is of deze nodig gaan zijn.

7 Conclusies en aanbevelingen

Niet alle beleidsopties zijn noodzakelijk: keuzevrijheid binnen een adaptieve strategie

De beoordeling van de maatregel-instrumentcombinaties laat zien dat niet alle beleidsopties in gelijke mate noodzakelijk, wenselijk of uitvoerbaar zijn. Het pakket moet daarom niet worden opgevat als een integraal uitvoeringsprogramma, maar als een adaptief handelingsrepertoire waarbinnen bestuurlijke keuzes mogelijk en noodzakelijk zijn. Een beperkt deel van de opties is direct uitvoerbaar en relatief laag-risico, terwijl andere opties vooral bedoeld zijn om toekomstige keuzeruimte te organiseren of pas aan de orde komen wanneer de druk op het systeem verder toeneemt.

Binnen dit repertoire kan onderscheid worden gemaakt tussen drie categorieën. In de eerste plaats is er een basispakket van maatregelen dat in vrijwel alle scenario's logisch en verantwoord is, omdat deze maatregelen weinig spijt opleveren en bijdragen aan bestuurlijke en inhoudelijke wendbaarheid. In de tweede plaats is er een groep opschalingsgerichte beleidsopties, waarvan inzet en timing afhangen van de gekozen strategie en van de ontwikkeling van vraag, beschikbaarheid en kwaliteit van bronnen. In de derde plaats is er een groep zwaardere en voorwaardelijke instrumenten, die pas aan de orde komt wanneer lichtere maatregelen onvoldoende effect sorteren of wanneer een knippunt wordt bereikt.

De kern van een adaptieve strategie is daarmee niet maximale inzet op alle beschikbare instrumenten, maar een gerichte selectie van beleidsopties die in de tijd kan worden opgeschaald. Daarbij is onderscheid nodig tussen maatregelen die direct moeten worden uitgevoerd, maatregelen die nu al moeten worden voorbereid om latere keuzes mogelijk te maken, en maatregelen die alleen onder specifieke omstandigheden geactiveerd worden. Juist dit onderscheid is bestuurlijk relevant, omdat het voorkomt dat te vroeg wordt gekozen voor zware, kostbare of weinig

flexibele instrumenten, terwijl tegelijkertijd wordt geborgd dat tijdige opschaling mogelijk blijft wanneer de omstandigheden daarom vragen.

Concluderend kan worden gesteld dat de opgave richting 2050 niet vraagt om volledige uitvoering van het gehele pakket, maar om een gefaseerde, bestuurlijk bewuste en adaptieve selectie van beleidsopties. Daarmee blijft enerzijds ruimte bestaan voor prioritering en differentiatie, terwijl anderzijds wordt verzekerd dat bij het bereiken van een knippunt tijdig kan worden doorgeschakeld naar een volgend spoor.

Aanbevelingen

1. Hanteer het maatregelenpakket expliciet als adaptief keuzerepertoire

Behandel het pakket niet als een lijst van maatregelen die allemaal uitgevoerd moeten worden, maar als een samenhangend repertoire van beleidsopties waarbinnen per fase en per knippunt keuzes worden gemaakt. Dit vraagt om een expliciete bestuurlijke indeling in direct uitvoerbare maatregelen, voorbereidende maatregelen en voorwaardelijke opschalingsmaatregelen.

2. Borg een beperkt maar robuust basispakket op korte termijn

Zorg ervoor dat de maatregelen die in vrijwel alle scenario's waardevol zijn, in ieder geval tijdig worden gestart. Het gaat daarbij om no-regret maatregelen en om voorbereidende opties zoals monitoring, afwegingskaders, pilots, samenwerking en gebiedsprocessen. Deze maatregelen zijn niet

altijd de eindoplossing, maar vormen wel de noodzakelijke basis om later wendbaar te kunnen opschalen.

3. Maak onderscheid tussen voorbereiding en uitvoering

Niet elke beleidsoptie hoeft direct volledig te worden uitgevoerd, maar de meeste opties moeten wel al in voorbereiding worden genomen om later tijdig beschikbaar te zijn. Dit geldt met name voor klassieke bronuitbreiding, nieuwe typen bronnen, infrastructuur en zwaardere juridische of ruimtelijke instrumenten. Bestuurlijk moet daarom expliciet worden gestuurd op het tijdig ontwikkelen van optiewaarde.

4. Koppel keuzes aan knikpunten en monitoringsinformatie

Verbind het adaptatiepad aan een beperkt aantal bestuurlijk bruikbare indicatoren, zodat zichtbaar wordt wanneer het huidige spoor onvoldoende wordt en opschaling nodig is. Denk daarbij aan ontwikkelingen in vraag, piekbelasting, bronkwaliteit, verzilting, rivierafvoer, zuiveringsinspanning, vergunningdruk en beschikbaarheid van transportcapaciteit. Daarmee worden knikpunten niet alleen conceptueel, maar ook bestuurlijk hanteerbaar.

5. Houd alternatieve bronnen en infrastructuur tijdig in voorbereiding

Ook wanneer nog niet vaststaat of alternatieve bronnen daadwerkelijk nodig zijn, is het raadzaam om pilots, vergunningontwikkeling, samenwerking en ruimtelijke voorbereiding tijdig te organiseren. Daarmee wordt voorkomen dat pas op een moment van toenemende schaarste wordt begonnen met maatregelen die een lange doorlooptijd kennen. Dezelfde redenering geldt voor infrastructuur en buffers: deze moeten als volwaardig onderdeel van de strategie worden beschouwd en niet pas in beeld komen wanneer de bronkeuze al gemaakt is.

6. Werk met een gelaagde uitvoeringsstrategie

Een logische vervolgstap is om het pakket bestuurlijk te organiseren in drie lagen:

- een eerste laag met direct uitvoerbare maatregelen,
- een tweede laag met voorbereidende beleids-opties die noodzakelijk zijn voor andere beleids-opties ,
- en een derde laag met conditionele opschalings-maatregelen die pas bij een knikpunt worden geactiveerd.

Een dergelijke gelaagde aanpak sluit aan bij de adaptieve logica van het pad en voorkomt dat het beleid ofwel te voorzichtig, ofwel te zwaar wordt ingezet.

Bijlage 1: provinciale instrumenten

Instrument	Omschrijving werking instrument
<i>Strategisch / richtinggevend</i>	
Beleidsdoelen	De beleidsdoelen, vastgelegd in onder meer de Omgevingsvisie en omgevingsprogramma's, maken de provinciale belangen zichtbaar en zorgen voor integrale keuzes in het ruimtelijk beleid, bijvoorbeeld op het gebied van drinkwater, natuur, water, landbouw, klimaat, recreatie, landschap en erfgoed. De provincie legt in de visie een strategisch en gebiedsgericht kader vast. Deze beleidsdoelen zijn niet juridisch bindend voor burgers en bedrijven, maar geven richting aan toekomstige ontwikkelingen en afwegingen. Hun werking zit vooral in de doorwerking: ze sturen de inzet van andere instrumenten aan, zoals de provinciale omgevingsverordening en programma's, waarin de beleidsdoelen concreet worden uitgewerkt en juridisch of uitvoeringstechnisch verankerd.
Regionaal Waterprogramma Zuid-Holland 2022-2027	In Omgevingsprogramma's maakt de provincie de vertaling van beleid naar concrete acties om de doelen in haar ruimtelijk beleid te realiseren. Er zijn zowel verplichte programma's als vrijwillige programma's. Een programma bindt alleen het bestuur zelf, maar kan ook burgers en bedrijven stimuleren om de doelstellingen te halen.
<i>Lobby & communicatie</i>	
Lobby & belangenbehartiging	Door middel van lobby & belangenbehartiging brengt de provincie haar belangen rondom de beschikbaarheid van voldoende drinkwater actief onder de aandacht bij de EU, Rijk, waterschappen en andere partijen, om zo beleid en besluiten te beïnvloeden in het belang van duurzame drinkwatervoorziening.
Communicatie en bewustzijn	Communicatie is een instrument waarmee de provincie bewustwording vergroot, gedrag beïnvloedt en betrokkenheid stimuleert. Door middel van campagnes, publieksinformatie en educatie maakt zij beleidsdoelen begrijpelijk en relevant en kunnen gedrag en keuzes bijdragen aan een duurzaam drinkwatersysteem.
<i>Financieel/economisch</i>	
Heffingen/ belastingen	Een heffing of belasting is een financiële bijdrage die de provincie kan opleggen aan gebruikers zoals bijvoorbeeld grootschalige grondwateronttrekkers, waarmee het gebruik van schaarse hulpbronnen wordt beprijsd. De opbrengst kan worden ingezet voor maatregelen die het drinkwater beschermen, aanvullen of de kwaliteit van drinkwaterbronnen verbeteren. De provincie kan geen directe drinkwaterheffing opleggen aan inwoners of bedrijven, dat is aan de drinkwaterbedrijven. De provincie kan wel een grondwaterheffing/ ontrekkingsheffing opleggen.
Subsidies	Subsidies zijn een financieel instrument waarmee de provincie initiatieven ondersteunt die bijdragen aan beleidsdoelen. Door het verstrekken van subsidie stimuleert zij gewenst gedrag.
<i>Grond</i>	
Functiewijziging van gronden	De provincie kan de functie van gronden wijzigen, bijvoorbeeld van landbouw naar nieuwe drinkwaterwinlocaties en/of grondwaterbeschermingsgebied, om beleidsdoelen te realiseren. Dit kan gepaard gaan met waardevermindering en compensatie voor eigenaren. Functiewijziging helpt om ruimte te creëren voor ecologische verbindingen en (drink)waterbeheer. Het instrument maakt het mogelijk om ruimtelijke functies beter af te stemmen op duurzaamheidsdoelen.
Grondbank	Een provinciale grondbank is een instrument om de grondmobiliteit te verhogen. Hiertoe verworft de grondbank gronden (en bedrijven) vooruitlopend op de concretisering van beleidsdoelen in gebiedsplannen. Deze gronden kunnen vervolgens via ruil of verkoop ingezet worden voor de drinkwaterdoelen.
Onteigening	Onteigening is de gedwongen overdracht van het eigendomsrecht van particulieren aan de overheid. Onteigening kan worden toegepast als dat noodzakelijk is voor een publiek doel, zoals de bescherming of uitbreiding van drinkwaterbronnen. Dat is het geval als een bepaalde functie niet in overeenstemming is met de beoogde vorm van ontwikkeling, gebruik of beheer van de fysieke leefomgeving zoals aangegeven in bijvoorbeeld een projectbesluit. De grondslag voor het doel van de onteigening kan worden opgenomen in de verordening. Eigenaren ontvangen daarbij een volledige schadevergoeding.
Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden	De verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden is een instrument waarmee de provincie grond kan verwerven of overdragen om doelen voor de fysieke leefomgeving te realiseren. Door grond te kopen of te verkopen met specifieke voorwaarden, zoals gebruiksbeperkingen of beheerafspraken, kan de provincie invloed uitoefenen op het grondgebruik, mogelijk door het te combineren met een lagere pacht- of grondprijs. Dit wordt toegepast om gebieden voor drinkwaterwinning te beschermen of om grond beschikbaar te stellen voor maatregelen die de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwater verbeteren.

Instrument	Omschrijving werking instrument
Grond	
Wettelijke herverkaveling	Wettelijke herverkaveling is een instrument waarmee de provincie de verkaveling van gronden kan herstructureren zonder dat eigenaars hun eigendom verliezen. Grondeigenaren leveren hun percelen in en krijgen andere gronden van gelijke waarde terug. De provincie zet met wettelijke herverkaveling een verplicht ruilprogramma in gang. Gebiedspartners én de provincie brengen grond in het ruilprogramma, waarna deze gronden opnieuw toebedeeld worden.
Juridisch/kaderstellend	
Algemene en gebiedsspecifieke regels	De provincie gebruikt de omgevingsverordening om regels vast te stellen die bijdragen aan de bescherming en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Via algemene regels legt de provincie basisnormen vast die in de gehele provincie gelden, bijvoorbeeld voor het beschermen van grondwater of het reguleren van wateronttrekking. Daarnaast kan de provincie gebiedsspecifieke regels opnemen die uitsluitend gelden in aangewezen zones waar extra bescherming of sturing nodig is, zoals grondwaterbeschermingsgebieden of drinkwaterwingebieden.
Instructie- en activiteitenregels	De provincie kan in haar omgevingsverordening instructieregels opnemen om richting te geven aan de uitvoering van provinciaal beleid binnen de fysieke leefomgeving. Met deze regels bepaalt de provincie hoe specifieke provinciale belangen (zoals de bescherming van drinkwaterbronnen of het zekerstellen van toekomstige drinkwatervoorziening) moeten worden geborgd in de uitwerking van beleid en regelgeving door andere bestuurslagen. Daarnaast kan de provincie activiteitenregels vaststellen die rechtstreeks gelden voor activiteiten met provinciale relevantie, bijvoorbeeld voor grondwateronttrekking, bodemenergiesystemen of wateraanvoer bij droogte. Deze regels bepalen of een activiteit vergunningsplichtig, meldingsplichtig of rechtstreeks toegestaan is, en zorgen daarmee voor een eenduidige en doelmatige uitvoering van provinciaal beleid.
Kwaliteitscriteria/afwegingskader	De provincie kan een beleidsregel opstellen met kwaliteitscriteria voor nieuwe watervragers, zoals industrie of datacenters. Deze criteria fungeren als beoordelingskader bij vergunningverlening voor grootschalige grondwateronttrekkingen, waarvoor de provincie bevoegd gezag is.
Normen/omgevingswaarden	De provincie stelt normen en omgevingswaarden vast voor bijvoorbeeld waterkwaliteit. Deze waarden vormen de grens waarbinnen activiteiten moeten blijven om natuur en leefomgeving te beschermen. De provincie legt zo de kwaliteit van de leefomgeving vast. Ze bieden een juridisch kader voor vergunningverlening en handhaving. Door het monitoren van deze normen kan de provincie tijdig ingrijpen bij overschrijdingen. De provincie mag zelf omgevingswaarden vaststellen. Hiervoor geldt dat de vastgelegd kwaliteit objectief vast te stellen en meetbaar moet zijn.
Vergunningverlening en ontheffingen	De provincie kan middels vergunningen en ontheffingen voorschriften stellen voor de uitvoering van activiteiten en ontwikkelingen. Vergunningen en ontheffingen – in combinatie met handhaving – helpen provincies het grondgebied duurzaam te beheren door te zorgen dat activiteiten voldoen aan verschillende soorten eisen. Ze bieden regie op ruimtelijke ontwikkelingen door voorwaarden te verbinden aan vergunningen of ontheffingen.
Samenwerking & kennis	
Gebiedsprocessen	De provincie neemt regie in integrale gebiedsprocessen waarin samen met partners doelen worden vastgesteld en maatregelen afgestemd. Dit gebeurt vaak op basis van gebiedsvisies, landschapsbiografieën en narratieven die identiteit, historie en toekomst van een gebied verbinden. Deze aanpak stimuleert betrokkenheid en eigenaarschap bij lokale partijen. Het resultaat is een gedragen en samenhangend plan voor gebiedsontwikkeling. Zo worden duurzame oplossingen op maat gerealiseerd.
Intentie overeenkomsten/convenanten met stakeholders	De provincie stimuleert samenwerking door het maken van bestuurlijke of sectorale afspraken. In deze afspraken worden doelen, inzet en wederzijdse verantwoordelijkheden vastgelegd. Deze afspraken creëren bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en vormen een kader voor gezamenlijke uitvoering zonder direct dwingende regelgeving. Door vertrouwen en commitment te stimuleren, versterken ze de effectiviteit van beleid. Samenwerking staat zo centraal in gebiedsontwikkeling.
Onderzoeken/pilots	De provincie - als samenwerkingspartner en/of financiële verstrekker - ondersteunt innovatieve pilots op het gebied van (zoet)waterbeheer, opslag en winningen. Dit stimuleert samenwerking tussen partijen en kennisontwikkeling. Resultaten worden gedeeld om opschaling mogelijk te maken. Zo draagt de provincie bij aan het versnellen van duurzame innovaties, een voorbeeld hiervan is COASTAR project. Pilots bieden ruimte om nieuwe technieken en werkwijzen te testen.

Bijlage 2: Beleidsopties beoordeling

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

1. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater - Afwegingskader (juridisch)

Het instrument ‘afwegingskader’ gaat over het systematisch beoordelen en wegen van ruimtelijke belangen bij initiatieven voor nieuwe drinkwaterwinningen. Het biedt de provincie handvatten om keuzes te maken wanneer belangen zoals drinkwater, natuur, woningbouw of economische ontwikkeling met elkaar concurreren. Door vooraf vast te leggen welke criteria en waarden leidend zijn, helpt het afwegingskader bij het bepalen of een nieuwe drinkwaterwinning ruimtelijk inpasbaar is en onder welke voorwaarden. Het instrument draagt bij aan transparante besluitvorming, verbeterde procedures en zorgvuldige en onderbouwde

locatiekeuze. De focus ligt op een evenwichtige en goed onderbouwde afweging tussen de maatschappelijke opgaven. Dit sluit aan bij Actie 3 van het Actieprogramma Beschikbaarheid Drinkwaterbronnen 2023-2030 (2025) waarin wordt aangegeven dat er "in de regio's behoefte is aan meer richting, sturing en kaders bij het maken van de afweging over het gebruik van de leefomgeving. Het gaat hierbij om een helpende/coördinerende hand bij het maken van keuzes tussen tegenstrijdige belangen en opgaven waarvoor provincies zich gesteld zien."

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	3	2	1 (negatief)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Een afwegingskader draagt in enige mate bij aan het doelbereik van nieuwe drinkwaterwinningen. Het instrument helpt bij het maken van zorgvuldige keuzes tussen concurrerende ruimtelijke belangen en biedt daarmee duidelijkheid over waar en onder welke voorwaarden drinkwaterwinning mogelijk is. De bijdrage aan daadwerkelijke realisatie is echter indirect: het afwegingskader zelf leidt niet tot nieuwe winningen, maar schept de voorwaarden voor besluitvorming en locatiekeuze. Het realiseren van nieuwe drinkwaterbronnen draagt in grote mate bij aan het doelbereik. De kans op realisatie via dit instrument is echter gematigd, omdat de uitvoering afhankelijk blijft van vervolgstappen zoals vergunningverlening, planvorming en investeringen.	Het gebruik van een afwegingskader bij de beoordeling van nieuwe drinkwaterwinningen kan leiden tot verdeelde reacties. Hoewel het instrument zelf bijdraagt aan transparantie en zorgvuldige besluitvorming – wat doorgaans positief wordt gewaardeerd – raken de uitkomsten vaak meerdere maatschappelijke belangen, zoals landbouw, natuur en woningbouw. In situaties waar belangen botsen, kan de acceptatie verschillen per belanghebbende groep en gebied. Daardoor is de mate van draagvlak niet eenduidig, maar varieert afhankelijk van de uitkomst van de afweging.	Het opstellen en toepassen van een afwegingskader vraagt voornamelijk om beleidsmatige inzet en beleidsvoorbereiding binnen de provincie. Er zijn geen directe investeringen of grote uitvoeringskosten mee gemoeid, en de benodigde capaciteit blijft beperkt tot incidentele inzet voor de ontwikkeling, actualisatie en toepassing van het kader.	De ontwikkeling en het gebruik van een afwegingskader kent enkele procedurele risico's, vooral in de afstemming en toepassing ervan binnen complexe ruimtelijke trajecten. Het vraagt tijd om tot een breed gedragen kader te komen en om belangen zorgvuldig te wegen. De juridische risico's zijn beperkt, omdat het afwegingskader zelf geen besluit met directe rechtsgevolgen is, maar wel deel kan uitmaken van onderbouwingen bij besluitvorming over concrete initiatieven. Als het kader onvoldoende transparant of actueel is, kan dat leiden tot discussie of beroep bij toepassing.	De inzet van een afwegingskader bij nieuwe oppervlaktewaterwinningen heeft naar verwachting een negatieve impact op de woningbouwopgave. Nieuwe oppervlaktewaterwinningen en innamezones leggen vaak een relatief grote ruimtelijke claim op oevers en aangrenzende gebieden, waardoor de ruimte voor woningbouw kan worden beperkt of uitgesloten. Het afwegingskader maakt deze ruimtelijke consequenties expliciet en kan ertoe leiden dat woningbouw op kansrijke locaties moet wijken voor drinkwaterfuncties.	Het instrument bevordert een integrale afweging waarin water- en natuurbelangen expliciet en in samenhang worden meegenomen. In veel gevallen zullen deze belangen overeenkomen met het belang van nieuwe drinkwaterbronnen, wat naar verwachting bijdraagt aan de bescherming van onder meer de waterkwaliteit en ecologische waarden. Tegelijkertijd kan het voorkomen dat een nieuwe winning op specifieke locaties leidt tot negatieve effecten op natuur, bijvoorbeeld wanneer wijzigingen in het watersysteem verdroging veroorzaken of wanneer sprake is van kwetsbare natuurgebieden. De verwachting is echter dat dergelijke effecten, gelet op de integrale afweging en de randvoorwaarden die het afwegingskader stelt, beperkt zullen zijn.	Het afwegingskader heeft weinig directe invloed op klimaatmitigatie. Het kan enerzijds bijdragen aan duurzame en klimaatbestendige ruimtelijke keuzes, maar de impact is naar verwachting beperkt.	De invloed op de economie is beperkt. Het kader kan bijdragen aan duidelijkheid en voorspelbaarheid voor initiatiefnemers, maar heeft geen directe economische effecten.
Bronnen	Het drinkwater in Zuid-Holland wordt in de huidige situatie vooral geproduceerd vanuit water uit de grote rivieren en een klein deel uit grondwater. Daarnaast wordt momenteel onderzocht in welke mate andere typebronnen, zoals brak- en zeewater, bij kunnen dragen aan een toekomstbestendige drinkwatervoorziening. Op lange termijn zullen er nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken nodig zijn om aan de drinkwatervraag in Zuid-Holland te kunnen voldoen. Drinkwaterbedrijf Dunea wil tussen 2030 - 2040 met nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken 10 Mm³ extra drinkwater per jaar produceren. Oasen wil na 2030 8 Mm3 extra drinkwater per jaar produceren door de nieuwe winning Alblasserwaard/Krimpenerwaard. De potentiële productiecapaciteit van andere typebronnen, zoals brak- en zeewater, is onbekend. <i>Bronnen: Actieplannen Dunea en Oasen</i>							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

2. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Afwegingskader (juridisch)

Het instrument ‘afwegingskader’ richt zich op het gestructureerd afwegen van belangen bij initiatieven voor nieuwe grondwaterwinningen, waarbij keuzes moeten worden gemaakt over het gebruik (en daarop volgend de bescherming) van de ondergrond. Het afwegingskader ondersteunt de provincie bij situaties waarin drinkwaterwinning moet worden afgewogen tegen andere ruimtelijke en milieubelangen, zoals natuur, landbouw, bodembeheer, woningbouw en economische functies. Door vooraf duidelijke beoordelingscriteria vast te leggen, helpt het instrument bij het bepalen of en onder welke voorwaarden een nieuwe grondwaterwinning aanvaardbaar is, met aandacht voor effecten op grondwaterstanden, waterkwaliteit en samenhang met bestaande winningen.

Het afwegingskader draagt daarmee bij aan consistente besluitvorming en een zorgvuldig onderbouwde locatiekeuze. De focus ligt op het expliciet en transparant maken van keuzes in een context waarin effecten vaak langdurig en gebiedsoverstijgend zijn.

Dit sluit aan bij Actie 3 van het Actieprogramma Beschikbaarheid Drinkwaterbronnen 2023–2030 (2025), waarin wordt aangegeven dat er "in de regio's behoefte is aan meer richting, sturing en kaders bij het maken van de afweging over het gebruik van de leefomgeving. Het gaat hierbij om een helpende/coördinerende hand bij het maken van keuzes tussen tegenstrijdige belangen en opgaven waarvoor provincies zich gesteld zien."

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	3	2	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het afwegingskader ondersteunt het realiseren van nieuwe grondwaterwinningen door richting te geven aan de afweging tussen drinkwaterwinning en andere ruimtelijke en milieubelangen. Nieuwe grondwaterwinningen dragen in hoge mate bij aan het vergroten van de drinkwatercapaciteit. Het afwegingskader helpt bij het identificeren van geschikte locaties en het stellen van voorwaarden, waardoor besluitvorming zorgvuldiger en beter onderbouwd plaatsvindt. De bijdrage van het instrument is randvoorwaardelijk: het vergroot de uitvoerbaarheid en juridische houdbaarheid van nieuwe winningen, maar leidt niet zelfstandig tot realisatie. De daadwerkelijke capaciteitsuitbreiding is afhankelijk van vervolginstrumenten.	De inzet van een afwegingskader bij nieuwe grondwaterwinningen leidt naar verwachting tot een diffuus maatschappelijk draagvlak. Het instrument zelf is procedureel en transparant van aard en kan bijdragen aan begrip voor gemaakte keuzes. Tegelijkertijd kunnen concrete uitkomsten van het afwegingskader leiden tot weerstand bij partijen die worden geraakt door beperkingen in grondgebruik of door effecten op landbouw, natuur of andere functies. Het draagvlak verschilt daarmee per gebied en per belanghebbende groep. Sommige partijen zullen het afwegingskader waarderen vanwege de duidelijkheid en voorspelbaarheid, terwijl anderen vooral de gevolgen van de keuzes als nadelig ervaren.	De inzet van het afwegingskader voor nieuwe grondwaterwinningen vraagt voornamelijk om ambtelijke capaciteit voor het opstellen, toepassen en actualiseren van beoordelingscriteria en het begeleiden van besluitvorming. Het instrument brengt beperkte directe financiële investeringen met zich mee en is niet gericht op fysieke maatregelen of infrastructuur.	De ontwikkeling en inzet van een afwegingskader brengt bij nieuwe grondwaterwinningen enkele procedurele risico's met zich mee, met name bij de toepassing ervan binnen complexe ruimtelijke processen. Het kost tijd om het kader zorgvuldig toe te passen en om uiteenlopende belangen, zoals drinkwater, bodem, natuur en ander grondgebruik, op een consistente manier tegen elkaar af te wegen. De juridische risico's zijn over het algemeen beperkt, aangezien het afwegingskader zelf geen besluit met directe rechtsgevolgen vormt, maar kan worden gebruikt als onderbouwing bij besluiten over concrete initiatieven. Indien het kader onvoldoende duidelijk, transparant of actueel is, kan dit bij toepassing aanleiding geven tot discussie of juridische procedures.	Het afwegingskader heeft geen directe invloed op woningbouw. Wel ondersteunt het een transparante en beter onderbouwde afweging in situaties waarin woningbouw en drinkwaterwinning in hetzelfde gebied samenkomen. Omdat grondwaterbeschermingsgebieden in de praktijk vaak buiten dichtbevolkte gebieden of bestaande woonwijken worden gesitueerd, blijft de impact op woningbouwontwikkeling over het algemeen beperkt.	Het instrument bevordert een integrale afweging waarin water-, natuur- en bodembelangen expliciet en in samenhang worden meegenomen. In veel gevallen zullen deze belangen overeenkomen met het belang van nieuwe drinkwaterbronnen via grondwaterwinning, wat naar verwachting bijdraagt aan een duurzame bescherming van de grondwaterkwaliteit en, waar mogelijk, van ecologische waarden. Tegelijkertijd kan het voorkomen dat een nieuwe grondwaterwinning op specifieke locaties leidt tot negatieve effecten op natuur en bodem, bijvoorbeeld wanneer grondwateronttrekking leidt tot verdroging van natuurgebieden of tot bodemdaling (met of zonder veenoxidatie). Dergelijke effecten kunnen gevolgen hebben voor natuurwaarden, waterkeringen en infrastructuur. De verwachting is echter dat deze effecten, gelet op de integrale afweging en de randvoorwaarden die het afwegingskader stelt, zoveel mogelijk worden voorkomen en waar nodig worden beperkt.	Het afwegingskader heeft geen directe invloed op klimaatmitigatie. In combinatie met nieuwe grondwaterwinningen kan het echter indirect effect hebben door beschermingszones en beperkingen op ondergrondgebruik, zoals bodemenergie (WKO) en geothermie, waardoor ontwikkeling van hernieuwbare energie beperkt kan worden. Bodemdaling door veenoxidatie kan extra CO₂-uitstoot veroorzaken, maar met een waterinfiltratiesysteem (WIS) blijft dit effect doorgaans beperkt	De invloed op de economie is beperkt. Het kader kan bijdragen aan duidelijkheid en voorspelbaarheid voor initiatiefnemers, maar heeft geen directe economische effecten.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

3. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater -Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)

Vergunningverlening is een centraal instrument voor het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen. De provincie is bevoegd gezag voor vergunningen voor grondwateronttrekkingen en beoordeelt via dit instrument of en onder welke voorwaarden een nieuwe winning kan worden toegestaan. Daarbij weegt de provincie belangen af zoals drinkwatervoorziening, bescherming van grondwaterkwaliteit en -kwantiteit, natuurbelangen en andere vormen van grondwatergebruik.

Via vergunningvoorschriften kan de provincie randvoorwaarden stellen aan de locatie, omvang en inrichting van nieuwe drinkwaterwinningen. Ook kunnen eisen worden opgenomen ten aanzien van monitoring, rapportage en beschermende maatregelen om negatieve effecten op het grondwatersysteem en de omgeving te voorkomen of te beperken. Vergunningverlening maakt het mogelijk om maatwerk te leveren en nieuwe winningen zorgvuldig in te passen in het regionale watersysteem.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	2	3	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen draagt in hoge mate bij aan het doel van het vergroten van de drinkwatercapaciteit, omdat hiermee structureel extra winvolume kan worden toegevoegd aan het systeem. Via vergunningvoorschriften kan de provincie vastleggen welke onttrekkingshoeveelheden zijn toegestaan en onder welke randvoorwaarden de winning plaatsvindt, waarmee wordt geborgd dat de winning daadwerkelijk bijdraagt aan de drinkwatervoorziening. Door de juridische binding van vergunningen en de mogelijkheid om gerichte, afdwingbare voorschriften op te nemen, is de inzet van vergunningverlening naar verwachting sterk effectief binnen dit maatregel-cluster. De maatregel-instrument-combinatie levert daarmee een duidelijke en substantiële bijdrage aan het doelbereik en heeft een goede kans om dit effect ook daadwerkelijk te realiseren, wat een hoge effectiviteit rechtvaardigt.	Het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen kan rekenen op steun vanuit het maatschappelijke belang van een betrouwbare drinkwatervoorziening. Drinkwater wordt door een groot deel van de maatschappij gezien als een essentiële voorziening, waardoor maatregelen die bijdragen aan de leveringszekerheid in algemene zin worden ondersteund. Tegelijkertijd is het maatschappelijk draagvlak voor nieuwe winningen niet eenduidig. Nieuwe drinkwaterwinningen kunnen lokaal leiden tot zorgen en weerstand, bijvoorbeeld bij omwonenden, andere grondwatergebruikers. Deze zorgen kunnen betrekking hebben op effecten op de leefomgeving, het grondwatersysteem of de beperking op economische activiteiten. Hierdoor is sprake van een wisselend beeld van steun en weerstand, afhankelijk van locatie en betrokken belangen.	De inzet van vergunningverlening voor het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen vraagt van de provincie voornamelijk tijdelijke inzet van ambtelijke capaciteit. De beoordeling en afhandeling van vergunningaanvragen vallen binnen het reguliere takenpakket van de provincie als bevoegd gezag voor grondwateronttrekkingen. De provincie doet ook geen directe financiële investeringen in de winning zelf.	Vergunningverlening voor het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen brengt procedurele en juridische risico's met zich mee, die als gemiddeld kunnen worden gekarakteriseerd. Het besluitvormingsproces kan complex zijn en vergt zorgvuldige afweging en onderbouwing, wat kan leiden tot enige vertraging in de procedure. Deze risico's zijn echter inherent aan reguliere vergunningverlening en passen binnen de bestaande wettelijke kaders. Daarnaast bestaat de mogelijkheid van bezwaar- en beroepsprocedures tegen vergunningbesluiten. De kans op dergelijke procedures en de mogelijke impact daarvan zijn aanwezig, maar blijven over het algemeen beheersbaar. Gezien de aard van het instrument en de gebruikelijke rechtsbescherming wordt de kans en impact van procedurele en juridische risico's als gemiddeld beoordeeld.	Het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen heeft geen direct en significant effect op de woningbouwopgave. Hoewel drinkwaterbeschikbaarheid een randvoorwaarde is voor woningbouw, leidt de inzet van deze maatregel-instrumentcombinatie niet rechtstreeks tot versnelling of uitbreiding of beperking van woningbouw. De impact op deze opgave wordt daarom als neutraal beoordeeld.	Nieuwe drinkwaterwinningen via grondwater kunnen effecten hebben op het watersysteem, de natuur en de bodem. De omvang en aard van deze effecten zijn sterk locatieafhankelijk en verschillen per bodemopbouw, hydrologisch systeem en type natuur. Daarom is impact neutraal. Hoewel in veel gevallen drinkwaterwinning en natuur elkaar kunnen versterken met de juiste functiecombinaties, lopen water- en natuurbelangen niet altijd parallel. Grondwaterwinning kan leiden tot wijzigingen in grondwater- of oppervlaktewaterstanden, wat druk kan leggen op de waterkwaliteit en ecologische waarden. In specifieke situaties kan dit resulteren in verdroging van natuurgebieden of omliggende gronden. Daarnaast kan grondwateronttrekking bodemdaling (met of zonder veenoxidatie) veroorzaken, met mogelijke gevolgen voor natuurwaarden, waterkeringen en infrastructuur.	De inzet van vergunningverlening voor nieuwe drinkwaterwinningen heeft weinig tot geen directe invloed op de opgave rond klimaatmitigatie. Er is geen sprake van een duidelijk positief of negatief effect op energie- of warmtesystemen, waardoor de impact als neutraal wordt beoordeeld. Wanneer er sprake is van bodemdaling door veenoxidatie, kan dit leiden tot extra uitstoot van CO₂ en andere broeikasgassen. Indien een waterinfiltratiesysteem (WIS) kan worden toegepast, blijft deze impact doorgaans beperkt.	Hoewel een betrouwbare drinkwatervoorziening van belang is voor economische activiteiten, heeft het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen geen direct en aantoonbaar effect op economische groei of ontwikkeling. De impact op de economische opgave wordt daarom als neutraal beoordeeld.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

4. Nieuwe drinkwaterwinningen nieuwe type bronnen - Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)

De provincie beoordeelt via vergunningverlening of ontheffingen onder welke voorwaarden innovatieve vormen van drinkwaterwinning, zoals hergebruik van effluent, ontzilting van zout of brak water of het benutten van reststromen, kunnen worden toegestaan. Daarbij weegt de provincie belangen af zoals drinkwatervoorziening, volksgezondheid, waterkwaliteit, milieu-effecten en samenhang met bestaande regelgeving. Hierbij moet de provincie rekening houden met andere partijen vanwege bv. kaders over effluenthergebruik vanuit de Europese Unie en de nationale uitwerking hiervan, waterschappen of omgevingsdiensten voor eventuele lozingen van (zout) brijnwater op lokale wateren en Rijkswaterstaat voor lozingen op rijkswateren.

Via vergunningsvoorschriften en, waar nodig, het verlenen van ontheffingen kan de provincie randvoorwaarden stellen aan de toepassing, schaal en inrichting van deze nieuwe bronnen. Ook kunnen eisen worden opgenomen ten aanzien van monitoring, rapportage en risicobeheersing, om mogelijke negatieve effecten te beheersen en kennis op te bouwen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	2	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	1 (negatief)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	"Vergunningverlening en ontheffingen maken het juridisch mogelijk om innovatieve vormen van waterwinning te realiseren die buiten bestaande kaders vallen. Deze nieuwe typen drinkwaterbronnen kunnen op langere termijn substantieel bijdragen aan het vergroten en diversifiëren van de drinkwatercapaciteit, vooral als aanvulling op traditionele bronnen in een context van toenemende schaarste. Tegelijkertijd zijn er beperkingen: de capaciteitsbijdrage verschilt per initiatief, opschaling vergt tijd, technische processen en organisatorische afstemming zijn complex, en juridische en milieukaders kunnen de toepassing vertragen. Vergunningverlening creëert echter de noodzakelijke basis om innovatieve bronnen gecontroleerd te realiseren, waardoor het instrument in hoge mate bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen, ook al blijft de uiteindelijke effectiviteit mede afhankelijk van technische en organisatorische vervolgstappen."	"De inzet van vergunningverlening en ontheffingen bij nieuwe typen drinkwaterbronnen leidt naar verwachting tot een diffuus maatschappelijk draagvlak. Enerzijds is er bij overheden, drinkwaterbedrijven en kennisinstellingen vaak steun voor innovatie en het zoeken naar nieuwe oplossingen voor de drinkwateropgave. Anderzijds kunnen nieuwe typen bronnen, zoals hergebruik van effluent of ontzilting, vragen oproepen bij omwonenden en andere belanghebbenden over veiligheid, gezondheid, milieueffecten en betrouwbaarheid. Het draagvlak verschilt sterk per toepassing en locatie en is mede afhankelijk van de mate van transparantie, communicatie en de manier waarop risico's worden beheerst. Hierdoor is sprake van zowel steun als terughoudendheid in de samenleving."	De inzet van vergunningverlening en ontheffingen voor nieuwe typen drinkwaterbronnen brengt enkele procedurele en juridische risico's met zich mee. Procedureel vraagt het beoordelen van innovatieve en nog niet gangbare toepassingen vaak extra tijd, afstemming en maatwerk, wat kan leiden tot langere doorlooptijden en onzekerheid in het proces. De juridische risico's zijn aanwezig, omdat bestaande regelgeving niet altijd volledig is ingericht op nieuwe typen bronnen. Dit kan leiden tot interpretatieverschillen, aanvullende onderbouwingsseisen of bezwaar- en beroepsprocedures bij vergunningverlening. Tegelijkertijd biedt het werken met vergunningen en ontheffingen ook mogelijkheden om risico's te beheersen door het stellen van duidelijke voorwaarden en monitoringseisen."	"De inzet van vergunningverlening en ontheffingen bij nieuwe typen drinkwaterbronnen brengt enkele procedurele en juridische risico's met zich mee. Procedureel vraagt het beoordelen van innovatieve en nog niet gangbare toepassingen vaak extra tijd, afstemming en maatwerk, wat kan leiden tot langere doorlooptijden en onzekerheid in het proces. De juridische risico's zijn aanwezig, omdat bestaande regelgeving niet altijd volledig is ingericht op nieuwe typen bronnen. Dit kan leiden tot interpretatieverschillen, aanvullende onderbouwingsseisen of bezwaar- en beroepsprocedures bij vergunningverlening. Tegelijkertijd biedt het werken met vergunningen en ontheffingen ook mogelijkheden om risico's te beheersen door het stellen van duidelijke voorwaarden en monitoringseisen."	De inzet van vergunningverlening en ontheffingen voor nieuwe typen drinkwaterbronnen kan invloed hebben op het ruimtegebruik op specifieke locaties, bijvoorbeeld door technische of milieugebonden randvoorwaarden. De impact op woningbouw is naar verwachting beperkt, omdat de ruimtelijke claim verschilt per type bron en deze locaties vooral technisch of milieugebonden zijn, niet direct gekoppeld aan bestaande woongebieden.	De inzet van vergunningverlening heeft naar verwachting een neutrale impact op water en natuur. Via vergunningvoorschriften kunnen negatieve effecten worden voorkomen of beperkt, maar de inzet van het instrument leidt niet automatisch tot natuurverbetering. De mate van effect is sterk afhankelijk van de concrete toepassing en locatie.	De inzet van vergunningverlening en ontheffingen voor nieuwe typen drinkwaterbronnen heeft naar verwachting een negatieve impact op de opgave rond klimaatmitigatie. Veel van deze bronnen, zoals ontzilting van zout of brak water en hergebruik van effluent, maken gebruik van technieken als membraanfiltratie die relatief energie-intensief zijn en vaak ook het gebruik van chemicaliën vereisen. Dit kan leiden tot een hogere elektriciteitsvraag en daarmee tot extra CO₂-uitstoot, afhankelijk van de gebruikte energiebronnen.	Hoewel een betrouwbare drinkwatervoorziening van belang is voor economische activiteiten, heeft het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen geen direct en aantoonbaar effect op economische groei of ontwikkeling. De impact op de economische opgave wordt daarom als neutraal beoordeeld.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

5. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Onteigening/functiewijziging van gronden (juridisch)

Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ gaat over het vrijmaken en bestemmen van gronden voor nieuwe drinkwaterwinningen uit grondwater of de bescherming van bestaande bronnen. Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is voor het publieke belang van drinkwaterbescherming of -winning. Functiewijziging kan worden ingezet om gronden een andere bestemming te geven, bijvoorbeeld van landbouw naar drinkwaterwinning of grondwaterbeschermingsgebied. Daarmee wordt ruimte gecreëerd voor de winning, inname, zuivering en bescherming van nieuwe bronnen. Het instrument heeft een direct ruimtelijk effect en draagt bij aan de feitelijke realisatie van drinkwaterwinningen. De focus ligt op het veiligstellen van geschikte locaties en het wegnemen van conflicterende functies.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	1	1	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	1 (negatief)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ heeft een directe en grote invloed op de realisatie van nieuwe drinkwaterwinningen. Door onteigening kan de provincie eigendom verwerven wanneer vrijwillige aankoop of samenwerking niet lukt, waardoor noodzakelijke gronden toch beschikbaar komen voor het publieke doel van drinkwaterwinning of -bescherming. Functiewijziging maakt het daarnaast mogelijk om de bestemming van gronden formeel te wijzigen, zodat nieuwe winningen juridisch-planologisch mogelijk worden. De bijdrage aan doelbereik is zeer groot, omdat dit instrument letterlijk de fysieke en juridische randvoorwaarden schept voor het realiseren van nieuwe bronnen. De kans op realisatie is eveneens zeer hoog: eenmaal ingezet, leidt het instrument vrijwel altijd tot uitvoering, mits zorgvuldig voorbereid en met voldoende draagvlak en onderbouwing.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ is naar verwachting laag. Onteigening betekent een gedwongen overdracht van eigendom en raakt daarmee direct aan eigendomsrechten en individuele belangen van grondeigenaren, agrariërs en bedrijven. Dit leidt vrijwel altijd tot weerstand en bezwaar, ook wanneer het publieke doel — zoals drinkwaterbescherming — breed wordt erkend. Ook functiewijziging kan tot onvrede leiden, bijvoorbeeld wanneer grondgebruik beperkt wordt of de economische waarde van percelen daalt. Omdat het instrument een relatief kleine groep direct, maar zeer ingrijpend raakt, is draagvlak over het algemeen laag.	De inzet van onteigening/functiewijziging brengt hoge kosten voor de provincie met zich mee. Onteigening vereist juridische en procedurele capaciteit, schadeloosstelling van eigenaren en kosten voor taxatie, planschade en rechtsbijstand. Functiewijziging kan compensatiekosten veroorzaken bij waardevermindering van gronden of inkomensverlies. Omdat grondwaterwinningen vaak kleinschalig en lokaal zijn, zijn de kosten en inzet gemiddeld tot hoog. Procesbegeleiding en afstemming met gemeenten, waterschappen en milieu-/natuurtoezichthouders zijn vereist, vooral nabij N2000- en KRW-gebieden.	De inzet van onteigening/functiewijziging kent aanzienlijke risico's. Onteigening is juridisch complex en vergt zorgvuldige onderbouwing van het publieke belang. Procedureel kunnen trajecten lang duren, met vertraging door meerdere bestuurslagen en afstemming met gemeenten en waterschappen. Bezwaar- en beroepsprocedures zijn goed mogelijk, vooral nabij N2000- en KRW-gebieden of andere ecologisch gevoelige zones, waardoor trajecten kwetsbaar zijn. Functiewijziging kan juridische risico's veroorzaken door bezwaren tegen bestemmingswijzigingen of claims op planschade.	Het realiseren van nieuwe grondwaterwinningen via onteigening of functiewijziging kan lokaal invloed hebben op het ruimtegebruik en tijdelijke beperkingen veroorzaken voor woningbouw op specifieke locaties. In de praktijk worden grondwaterbeschermingsgebieden echter vaak buiten dichtbevolkte gebieden of bestaande woonwijken gesitueerd. De impact is daarmee sterk locatie- en contextafhankelijk: in gebieden met hoge ruimtedruk of specifieke ondergrondse omstandigheden kan de invloed groter zijn, maar in gebieden met een geschikte ondergrond en beperkte woningbouwactiviteiten blijft de impact op woningbouwontwikkeling over het algemeen neutraal.	Nieuwe grondwaterwinningen beïnvloeden lokaal het water-systeem, natuur en bodem. Effecten zijn sterk locatie-afhankelijk: verschillen in bodem-type, hydrologie en natuurwaarden maken dat de impact per geval kan variëren. Drinkwaterwinning kan grondwater- of oppervlakte-waterstanden wijzigen, wat kan leiden tot verdroging van omliggende natuurgebieden of landbouwgrond. Bodemdaling door grondwateronttrekking kan optreden, met risico's voor infrastructuur en waterkeringen. Met goed ontwerp en functiecombinatie kan de impact echter beperkt blijven of zelfs ecologische voordelen opleveren.	Het afwegingskader heeft geen directe invloed op klimaatmitigatie. In combinatie met nieuwe grondwaterwinningen kan het echter indirect effect hebben door beschermingszones en beperkingen op ondergrondgebruik, zoals bodemenergie (WKO) en geothermie, waardoor ontwikkeling van hernieuwbare energie beperkt kan worden. Bodemdaling door veenoxidatie kan extra CO₂-uitstoot veroorzaken, maar met een waterinfiltratiesysteem (WIS) blijft dit effect doorgaans beperkt.	
Bronnen	"Het drinkwater in Zuid-Holland wordt in de huidige situatie vooral geproduceerd vanuit water uit de grote rivieren en een klein deel uit grondwater. Daarnaast wordt momenteel onderzocht in welke mate andere type bronnen, zoals brak en zeewater, bij kunnen dragen aan een toekomstbestendige drinkwatervoorziening. Op lange termijn zullen er nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken nodig zijn om aan de drinkwatervraag in Zuid-Holland te kunnen voldoen. Drinkwaterbedrijf Dunea wil tussen 2030 - 2040 met nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken 10 Mm³ extra drinkwater per jaar produceren. Oasen wil na 2030 8 Mm³ extra drinkwater per jaar produceren door de nieuwe winning Alblasserwaard/Krimpenerwaard. De potentiële productiecapaciteit van andere type bronnen zoals brak en zeewater is onbekend. Bronnen: Actieplannen Dunea en Oasen"							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

6. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater - Onteigening/functiewijziging van gronden (juridisch)

Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ gaat over het vrijmaken en bestemmen van gronden voor nieuwe drinkwaterwinningen uit oppervlaktewater of de bescherming van bestaande bronnen. Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is voor het publieke belang van drinkwaterbescherming of -winning. Functiewijziging kan worden ingezet om gronden een andere bestemming te geven, bijvoorbeeld van landbouw naar drinkwaterwinning of grondwaterbeschermingsgebied. Daarmee wordt ruimte gecreëerd voor de winning, inname, zuivering en bescherming van nieuwe bronnen. Het instrument heeft een direct ruimtelijk effect en draagt bij aan de feitelijke realisatie van drinkwaterwinningen. De focus ligt op het veiligstellen van geschikte locaties en het wegnemen van conflicterende functies.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	1	1	1 (negatief)	1 (negatief)	2 (neutraal)	1 (negatief)
Kwalitatieve onderbouwing	"Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ creëert fysieke en juridische ruimte voor innamepunten, buffers, de zuivering voor oppervlaktewater, waardoor de drinkwatercapaciteit kan worden vergroot. De bijdrage aan doelbereik is substantieel, omdat het instrument de randvoorwaarden schept om nieuwe bronnen te realiseren of bestaande infrastructuur uit te breiden. Regionale actieplannen laten zien dat oppervlaktewaterwinning via regionale boezems een realistische kans biedt om capaciteit uit te breiden, omdat deze locaties vaak minder gevoelig zijn voor grote rivierafvoerschommelingen en waterkwaliteitsproblemen dan hoofdwatersystemen. De kans op realisatie is redelijk tot hoog, mits zorgvuldig onderbouwd en voorbereid, maar kan vertraging oplopen door noodzakelijke milieu- en natuurvergunningen."	De mate van draagvlak bij inzet van onteigening of functiewijziging van gronden is naar verwachting laag. Onteigening houdt een gedwongen overdracht van eigendom in en raakt direct de belangen van grond-eigenaren, agrariërs en bedrijven, wat vrijwel altijd tot weerstand en bezwaar leidt, zelfs wanneer het publieke doel — zoals drink-waterwinning of bescherming van bestaande bronnen — breed wordt erkend. Functiewijziging kan eveneens tot onvrede leiden, bijvoorbeeld wanneer grondgebruik wordt beperkt of de economische waarde van percelen daalt. Omdat het instrument een relatief kleine groep direct, maar ingrijpend treft, is het maatschappelijke en lokaal-politieke draagvlak over het algemeen laag.	Voor oppervlaktewaterwinning zijn de investeringen hoger door grotere locaties (innamepunten, spaarbekkens, zuivering). Onteigening en functiewijziging leiden tot hogere schadeloosstelling en intensievere juridische en procedurele inzet. Coördinatie met drinkwaterbedrijven, gemeenten, waterschappen en milieu-natuurtoezichthouders is complex. Milieu- en natuurvergunningen, toetsing aan N2000- en KRW-gebieden en mitigatie kunnen trajecten vertragen, waardoor de provinciale inzet zeer intensief en kostbaar is.	Risico's zijn groter dan bij grond-waterwinning, vanwege de schaal van innamepunten, spaarbekkens en leidingen. Procedurele risico's omvatten langdurige trajecten, complexe afstemming met meerdere overheden en uitgebreide milieunatuurtoetsing, vooral bij N2000- of KRW-gebieden. Juridisch kunnen bezwaar- en beroeps-procedures leiden tot aanzienlijke vertraging, extra kosten en reputatierisico's. Functiewijziging kan eveneens leiden tot claims of bezwaar, vooral bij ingrijpende infrastructuur en natuurbeschermde gebieden.	De ruimtelijke claim van oppervlaktewaterinnamepunten, buffers, leidingen en zuiveringsinstallaties kan leiden tot beperkingen of vertraging van woningbouwprojecten. Impact is lokaal tot regionaal merkbaar, vooral in dichtbevolkte gebieden zoals de Randstad. De ruimtelijke impact is met name gedreven door de noodzakelijke zuiveringsstappen voor oppervlaktewater (zuiveringsinstallaties) en het kunnen omgaan met fluctuaties in oppervlaktewaterkwaliteit en beschikbaarheid (buffers en innamepunten). Alhoewel dit mogelijk kan worden gecombineerd met andere functies (zoals natuur) zal het een verdringend effect hebben op mogelijke woningbouwlocaties.	Nieuwe oppervlaktewaterwinningen beïnvloeden lokaal het watersysteem, de ecologie en de bodem. Effecten zijn sterk locatieafhankelijk: verschillen in waterkwaliteit, stroming, ecologische waarden en nabijheid van beschermde gebieden maken dat de impact per geval kan variëren. Drinkwaterinname kan de waterafvoer en waterstanden wijzigen, wat kan leiden tot verstoring van ecosystemen in rivieren, meren of boezems, en druk kan leggen op omliggende Natura2000- en KRW-gebieden. Het aanleggen van innamepunten, leidingen, spaarbekkens en zuivering, kan bodemingrepen veroorzaken en tijdelijk lokale verstoring geven van habitats en waterhuishouding. Met zorgvuldig ontwerp, mitigatie en monitoring kan de negatieve impact worden beperkt, maar de ingreep zelf blijft fysiek en ecologisch ingrijpend.	De directe bijdrage aan klimaatmitigatie is beperkt. Energieverbruik voor pomp- en zuiveringsinfrastructuur kan CO₂-uitstoot veroorzaken, vooral bij grootschalige innamepunten. Implementatie van energie-efficiënte technologieën kan dit effect deels mitigeren.	De aanleg van oppervlaktewaterinfrastructuur vraagt hoge investeringen en kan lokaal economische belangen raken (landbouwgrond, recreatie of bestaande bedrijven). Tegelijkertijd kan een betrouwbare drinkwatervoorziening regionaal economische stabiliteit en groei ondersteunen
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

7. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Wettelijke herverkaveling (grond)

Het instrument wettelijke herverkaveling gaat over het herstructureren van de verkaveling van gronden om publieke functies, zoals nieuwe drinkwaterwinningen, mogelijk te maken. Bij een herverkaveling worden percelen ingebracht in een ruilplan en na herindeling opnieuw toegedeeld, waarbij eigenaren gronden van gelijke waarde terugkrijgen. De provincie kan het proces initiëren, voorbereiden en onderbouwen binnen een gebiedsprogramma, waarna het bevoegde gezag de wettelijke herverkaveling vaststelt.

Voor het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen kan herverkaveling helpen om versnipperd eigendom, conflicterend grondgebruik of ongunstige verkavelingspatronen op te lossen. Door percelen anders toe te delen, kan ruimte worden vrijgemaakt voor nieuwe putten zonder dat grondeigenaren (de waarde van hun) eigendom verliezen. Het instrument draagt

daarmee bij aan het creëren van de noodzakelijke ruimtelijke randvoorwaarden voor nieuwe winningen op locaties waar vrijwillige grondverwerving onvoldoende soelaas biedt.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurale en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
Score	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
	3	1	2	1	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument wettelijke herverkaveling kan zeer sterk bijdragen aan het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen, omdat het rechtstreeks ruimte creëert op de benodigde locaties. Waar vrijwillige aankoop of samenwerking vastloopt, biedt wettelijke herverkaveling een verplichtend en juridisch geborgd mechanisme om eigendomsstructuren te herschikken zonder verlies van waarde voor grondeigenaren. Hierdoor kunnen versnipperd eigendom, ongewenste functies of ongunstige verkavelingspatronen effectief worden opgelost, wat essentieel is op locaties waar nieuwe putten, infiltratiegebieden of technische infrastructuur moeten worden ontwikkeld. De kans op realisatie is hoog omdat het instrument dwingend is, binnen een vastgesteld ruilplan juridisch wordt verankerd en niet afhankelijk is van vrijwillige deelname.	Wettelijke herverkaveling is een verplichtend instrument, waarbij grondeigenaren hun percelen moeten inbrengen in een ruilplan en grond van gelijke waarde terugkrijgen. Hoewel eigendom niet verloren gaat, ervaren veel betrokkenen het proces als ingrijpend, vooral wanneer het wordt ingezet om ruimte te maken voor een nieuwe drinkwaterwinning. Omdat zowel de herverkaveling zelf als het doel (een nieuwe winning) directe invloed kunnen hebben op agrariërs, particulieren of andere grondgebruikers, ontstaat naar verwachting aanzienlijke weerstand in het gebied. Het maatschappelijk draagvlak is daarmee beperkt, vooral in gebieden waar grond schaars is en belangen uiteenlopen.	Wettelijke herverkaveling vraagt aanzienlijke ambtelijke capaciteit voor voorbereiding, gebiedsprogrammering, ruil-planontwikkeling en participatie. Hoewel het proces omvangrijk is, zijn de rechtstreekse financiële investeringen doorgaans beperkt, omdat gronden worden geruild in plaats van aangekocht. Kosten zitten vooral in organisatie van het proces, niet in grote materiële investeringen. Daarmee past het instrument in de categorie gemiddelde investeringsvraag.	Wettelijke herverkaveling is een ingrijpend en verplichtend instrument. De procedure is complex, langdurig en kent meerdere formele stappen met potentieel voor bezwaar- en beroepsprocedures. Grondeigenaren kunnen zich verzetten tegen het ruilplan of de toedeling. De kans op juridische procedures is aanzienlijk en de gevolgen van vertraging hebben grote impact op de realisatie van nieuwe winlocaties. Daarom wordt het risico hoog beoordeeld.	Herverkaveling kan ruimte claimen, maar biedt tegelijkertijd mogelijkheden om functies slimmer te herschikken. Hierdoor hoeft woningbouw niet per definitie beperkt te worden; in sommige gevallen kan het zelfs kansen bieden voor een efficiëntere ruimtelijke ordening.	"Nieuwe drinkwaterwinningen via grondwater kunnen effecten hebben op het watersysteem, de natuur en de bodem. De omvang en aard van deze effecten zijn sterk locatieafhankelijk en verschillen per bodemopbouw, hydrologisch systeem en type natuur. Daarom is impact neutraal. Hoewel in veel gevallen drink-waterwinning en natuur elkaar kunnen versterken met de juiste functiecombinaties, lopen water- en natuurbelangen niet altijd parallel. Grondwaterwinning kan leiden tot wijzigingen in grondwater- of oppervlaktewaterstanden, wat druk kan leggen op de waterkwaliteit en ecologische waarden. In specifieke situaties kan dit resulteren in verdroging van natuurgebieden of omliggende gronden. Daarnaast kan grondwateronttrekking bodemdaling (met of zonder veenoxidatie) veroorzaken, met mogelijke gevolgen voor natuurwaarden, waterkeringen en infrastructuur."	Het afwegingskader heeft geen directe invloed op klimaat-mitigatie. In combinatie met nieuwe grondwaterwinningen kan het echter indirect effect hebben door beschermingszones en beperkingen op ondergrondgebruik, zoals bodemenergie (WKO) en geothermie, waardoor ontwikkeling van hernieuwbare energie beperkt kan worden. Bodemdaling door veenoxidatie kan extra CO₂-uitstoot veroorzaken, maar met een waterinfiltratiesysteem (WIS) blijft dit effect doorgaans beperkt	De impact op economische activiteiten is over het algemeen beperkt; agrarisch gebruik kan worden verplaatst en economische functies blijven doorgaans behouden.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

8. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater- Wettelijke herverkaveling (grond)

Het instrument wettelijke herverkaveling gaat over het herstructureren van de verkaveling van gronden om publieke functies, zoals nieuwe drinkwaterwinningen, mogelijk te maken. Bij een herverkaveling worden percelen ingebracht in een ruilplan en na herindeling opnieuw toegedeeld, waarbij eigenaren gronden van gelijke waarde terugkrijgen. De provincie kan het proces initiëren, voorbereiden en onderbouwen binnen een gebiedsprogramma, waarna het bevoegde gezag de wettelijke herverkaveling vaststelt.

Voor het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen kan herverkaveling helpen om versnipperd eigendom, conflicterend grondgebruik of ongunstige verkavelingspatronen op te lossen. Door percelen anders toe te delen, kan ruimte worden vrijgemaakt voor nieuwe putten zonder dat grondeigenaren (de waarde van hun) eigendom verliezen. Het instrument draagt daarmee bij aan het creëren van de noodzakelijke ruimtelijke randvoorwaarden voor nieuwe winningen op locaties waar vrijwillige grondverwerving onvoldoende soelaas biedt.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	2	1	1 (negatief)	1 (negatief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Wettelijke herverkaveling kan nieuwe oppervlaktewaterwinningen mogelijk maken door versnipperd eigendom en bestaande functies langs rivieroevers of boezems juridisch en planologisch te herschikken. Dit maakt de aanleg van innamepunten, spaarbekkens, leidingen en zuivering technisch mogelijk. De bijdrage aan doelbereik wordt als gemiddeld tot hoog beoordeeld: grote rivieren zijn vaak al benut, waardoor nieuwe winningen vooral in regionale boezems gerealiseerd kunnen worden. De kans op succesvolle uitvoering is redelijk tot hoog, mits het ruilplan zorgvuldig wordt voorbereid en vergunningen, mitigatie en technische afstemming goed worden geborgd.	Het draagvlak is over het algemeen lager dan bij grondwaterwinning. Nieuwe oppervlaktewaterinfrastructuur (innamepunten, leidingen, spaarbekkens) raakt niet alleen eigenaren van grond, maar kan ook bestaande natuurwaarden, recreatie en watergebruik beïnvloeden, wat maatschappelijke weerstand kan oproepen. Bij grondwaterwinning zijn effecten vaak lokaal en subtieler, waardoor draagvlak relatief hoger kan liggen.	Voor oppervlaktewaterwinning zijn de provinciale investeringen vergelijkbaar in juridische en procedurele capaciteit: coördinatie van een ruilplan, afstemming met gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en andere stakeholders. Daarnaast zijn milieutoetsing, ecologische mitigatie en waterbeheer belangrijk door de grote oppervlakte van innamepunten, spaarbekkens en leidingen, vaak nabij N2000- of KRW-gebieden. Financiële compensatie voor aankoop van grond is vaak lager dan bij onteigening, omdat het eigendom behouden blijft binnen de ruilstructuur.	Het draagvlak is over het algemeen lager dan bij grondwaterwinning. Nieuwe oppervlaktewaterinfrastructuur (innamepunten, leidingen, spaarbekkens) raakt niet alleen eigenaren van grond, maar kan ook bestaande natuurwaarden, recreatie en watergebruik beïnvloeden, wat maatschappelijke weerstand kan oproepen. Bij grondwaterwinning zijn effecten vaak lokaal en subtieler, waardoor draagvlak relatief hoger kan liggen. Voor oppervlaktewaterwinning zijn de provinciale investeringen vergelijkbaar in juridische en procedurele capaciteit: coördinatie van een ruilplan, afstemming met gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en andere stakeholders. Daarnaast zijn milieutoetsing, ecologische mitigatie en waterbeheer belangrijk door de grote oppervlakte van innamepunten, spaarbekkens en leidingen, vaak nabij N2000- of KRW-gebieden. Financiële compensatie voor aankoop van grond is vaak lager dan bij onteigening, omdat het eigendom behouden blijft binnen de ruilstructuur.	Potentiële locaties voor nieuwe innamepunten, spaarbekkens en leidingen liggen vaak langs regionale boezems of rivieroevers die functioneel belangrijk zijn voor waterbeheer, maar niet altijd planologisch strikt zijn beschermd. Deze gebieden staan in Zuid-Holland regelmatig onder druk van woningbouw vanwege hun ligging en open karakter. Inzet van wettelijke herverkaveling om ruimte voor drinkwaterwinning te borgen kan daardoor bestaande of geplande woningbouwontwikkelingen beperken of verdringen, met name in verstedelijkte regio's waar de ruimtedruk hoog is.	Nieuwe oppervlaktewaterwinningen beïnvloeden lokaal waterstanden, ecologische waarden en bodemgebruik. Het aanleggen van innamepunten, spaarbekkens en leidingen kan leiden tot druk op waterkwaliteit, verdroging van natuurgebieden en effecten op KRW- of N2000-gebieden. De impact is in het algemeen negatief, omdat ingrepen groter en minder flexibel zijn dan bij grondwater, en ecologische mitigatie vaak complex en kostbaar is.	Wettelijke herverkaveling heeft geen directe invloed op CO ₂ -reductie of energiebesparing, waardoor de impact neutraal blijft. Eventuele constructies zoals spaarbekkens kunnen lokaal effect hebben op waterbeheer en verdamping, maar dit is beperkt.	Economische impact is matig; herverkaveling kan agrarische of andere activiteiten langs oevers tijdelijk verstoren. Investerings in infrastructuur en ecologische mitigatie kunnen extra kosten en coördinatie vereisen, maar structurele economische schade blijft beperkt.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

9. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden (grond)

Het instrument verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden gaat over het gericht verwerven of overdragen van gronden om ruimte te maken voor nieuwe drinkwaterwinningen voor grondwater. Door grond aan te kopen kan de provincie locaties veiligstellen voor puttenvelden of infiltratiegebieden. Bij verkoop onder voorwaarden kan de provincie juist sturen op gewenst gebruik, bijvoorbeeld door beheer- of gebruiksrestricties op te nemen die bijdragen aan de bescherming van de winning.

De inzet van voorwaarden — zoals beperkingen op grondgebruik, afspraken over bodemkwaliteit of aangepaste pachtprijzen — maakt het mogelijk om het terrein zodanig te beheren dat het geschikt blijft of wordt voor drinkwaterwinning. Dit instrument helpt daarmee om eigendoms- en gebruiksbelemmeringen weg te nemen en grond beschikbaar te maken of te houden voor de ontwikkeling van nieuwe bronnen. De focus ligt op het verkrijgen van feitelijke invloed op cruciale locaties, op een vrijwillige en vaak sneller realiseerbare wijze dan bij dwingende instrumenten.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	2	1	1 (negatief)	1 (negatief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden draagt sterk bij aan het realiseren van nieuwe grondwaterwinningen. Door gericht gronden te verwerven kan de provincie locaties veiligstellen voor puttenvelden, infiltratiegebieden, diepinfiltratie of aanvullende strategische grondwaterreserves. Voorwaarden bij verkoop of uitgifte maken het mogelijk om grondgebruik zodanig te sturen dat de bodemkwaliteit en hydrologische omstandigheden geschikt blijven voor grondwaterwinning.	De inzet van verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden gebeurt op vrijwillige basis en biedt grondeigenaren keuzevrijheid. Omdat de provincie geen dwingende instrumenten inzet en voorwaarden vooraf duidelijk kunnen worden afgestemd, is de maatschappelijke acceptatie doorgaans hoog. Zowel betrokken grondeigenaren als omwonenden ervaren minder weerstand wanneer grondverwerving via vrijwillige overeenstemming plaatsvindt. Hierdoor kent deze maatregel-instrumentcombinatie naar verwachting een hoge mate van draagvlak.	Gerichte aankoop van grond vereist forse financiële middelen, zeker op strategische locaties voor nieuwe winningen. Verkoop onder voorwaarden vraagt relevante financiële, juridische en organisatorische capaciteit. De provincie moet capaciteit investeren in taxaties, onderhandelingen, contractvorming en mogelijk compensatie of beheerafspraken. Omdat grondverwerving doorgaans kostbaar is, ligt de investering in de hoge categorie.	Verkoop of aankoop onder voorwaarden is in de basis een vrijwillig instrument, waardoor juridische risico's zeer beperkt zijn. Omdat betrokken partijen vrijwillig instemmen, is de kans op bezwaarprocedures klein. Er zijn procedurele risico's van organisatorische aard (onderhandelingen, taxaties), maar de impact hiervan is beperkt. Daardoor blijft het totale risicoprofiel laag.	Aankoop van gronden voor drinkwaterwinning kan leiden tot beperkingen in ontwikkelruimte op locaties die anders inzetbaar waren voor woningbouw. De verwachting is echter dat dit beperkt blijft gezien dit locatieafhankelijk is, en in de praktijk buiten dichtbevolkte gebieden plaatsvindt.	Nieuwe drinkwaterwinningen via grondwater kunnen effecten hebben op het watersysteem, de natuur en de bodem. De omvang en aard van deze effecten zijn sterk locatieafhankelijk en verschillen per bodemopbouw, hydrologisch systeem en type natuur. Daarom is impact neutraal. Hoewel in veel gevallen drinkwaterwinning en natuur elkaar kunnen versterken met de juiste functiecombinaties, lopen water- en natuurbelangen niet altijd parallel. Grondwaterwinning kan leiden tot wijzigingen in grondwater- of oppervlaktewaterstanden, wat druk kan leggen op de waterkwaliteit en ecologische waarden. In specifieke situaties kan dit resulteren in verdroging van natuurgebieden of omliggende gronden. Daarnaast kan grondwateronttrekking bodemdaling (met of zonder veenoxidatie) veroorzaken, met mogelijke gevolgen voor natuurwaarden, waterkeringen en infrastructuur.	Het afwegingskader heeft geen directe invloed op klimaatmitigatie. In combinatie met nieuwe grondwaterwinningen kan het echter indirect effect hebben door beschermingszones en beperkingen op ondergrondgebruik, zoals bodemenergie (WKO) en geothermie, waardoor ontwikkeling van hernieuwbare energie beperkt kan worden. Bodemdaling door veenoxidatie kan extra CO ₂ -uitstoot veroorzaken, maar met een waterinfiltratiesysteem (WIS) blijft dit effect doorgaans beperkt.	De economische impact is beperkt, omdat verwerving vrijwillig verloopt en geen structurele beperking voor economische sectoren met zich meebrengt buiten de aangewezen gebieden.
Bronnen	De bijdrage aan het doelbereik is groot, omdat eigendom en gebruiksruimte vaak een doorslaggevende randvoorwaarde zijn voor nieuwe grondwaterbronnen. De kans op realisatie is redelijk hoog: het instrument werkt op vrijwillige basis, is relatief snel inzetbaar en voorkomt langdurige juridische procedures.							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

10. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater - Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden (grond)

Het instrument verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden gaat over het gericht verwerven of overdragen van gronden om ruimte te maken voor nieuwe drinkwaterwinningen voor oppervlaktewater. Door grond aan te kopen kan de provincie locaties veiligstellen voor puttenvelden of infiltratiegebieden. Bij verkoop onder voorwaarden kan de provincie juist sturen op gewenst gebruik, bijvoorbeeld door beheer- of gebruiksrestricties op te nemen die bijdragen aan de bescherming van de winning.

De inzet van voorwaarden — zoals beperkingen op grondgebruik, afspraken over bodemkwaliteit of aangepaste pachtprizen — maakt het mogelijk om het terrein zodanig te beheren dat het geschikt blijft of wordt voor drinkwaterwinning. Dit instrument helpt daarmee om eigendoms- en gebruiksbelemmeringen weg te nemen en grond beschikbaar te maken of te houden voor de ontwikkeling van nieuwe bronnen. De focus ligt op het verkrijgen van feitelijke invloed op cruciale locaties, op een vrijwillige en vaak sneller realiseerbare wijze dan bij dwingende instrumenten.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	1	2	1 (negatief)	1 (negatief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	"Voor oppervlaktewaterwinning draagt wettelijke herverkaveling effectief bij aan het realiseren van nieuwe drinkwaterbronnen. Door aankoop, ruil of verkoop onder voorwaarden kan de provincie strategisch ruimte veiligstellen voor innamepunten, spaarbekkens, zuivering, vooral in regionale boezems en kleinere watersystemen. De voorwaarden maken het mogelijk om gebruik en beheer te sturen ten gunste van waterkwaliteit en bescherming van de winning, waardoor de kans op succesvolle realisatie wordt vergroot. Door juridische en planologische ruimte te creëren, draagt dit instrument gemiddeld tot hoog bij aan het doelbereik van nieuwe oppervlaktewaterbronnen, met een redelijke kans op realisatie mits vrijwillige medewerking van grondeigenaren en afstemming met waterbeheerders."	De inzet van verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden verloopt op vrijwillige basis en biedt vooraf duidelijkheid over gebruik en beheer, wat zorgt voor een redelijk tot goed draagvlak. Weerstand bij grondeigenaren is doorgaans beperkt, omdat geen dwingende instrumenten worden ingezet. Het draagvlak is echter minder eenduidig hoog dan bij grondwaterwinning, omdat oppervlaktewaterwinning vaker raakt aan collectieve belangen zoals natuur, waterkwaliteit en recreatie. Met name bij boezems en KRW- of Natura 2000-wateren is het draagvlak sterk afhankelijk van een zorgvuldige ecologische onderbouwing en heldere communicatie.	De inzet van verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden voor oppervlaktewaterwinning vraagt hoge investeringen. De provincie moet grote, strategische percelen verwerven, wat hogere financiële middelen vergt dan bij grondwaterwinning. Daarnaast is juridische en organisatorische capaciteit nodig voor taxaties, onderhandelingen, contractvorming en het vastleggen van beheers- of gebruiksvoorwaarden. Extra inspanning is vereist voor afstemming met waterschappen, drinkwaterbedrijven en ecologische toetsing (N2000/KRW), waardoor de provinciale inzet intensief en kostbaar is.	"Bij oppervlaktewaterwinning brengt verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden hogere procedurele risico's met zich mee dan bij grondwaterwinning. Dit komt vooral door de grotere en complexere locaties (innamepunten, spaarbekkens, zuivering) en de noodzaak tot intensieve afstemming met gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven en toezichthouders. De belangrijkste procedurele risico's liggen in vertraging van besluitvorming door uitgebreide onderhandelingen, taxaties, coördinatie en aanvullende milieu- of natuurtoetsingen (Natura2000, KRW). Juridische risico's blijven beperkt, omdat het instrument vrijwillig is en partijen instemmen met de voorwaarden. De kans op bezwaarprocedures is klein, maar organisatorische vertraging kan het traject langer maken."	Potentiële locaties voor nieuwe innamepunten, spaarbekkens en leidingen liggen vaak langs regionale boezems of rivieroeveren die functioneel belangrijk zijn voor waterbeheer, maar niet altijd planologisch strikt zijn beschermd. Deze gebieden staan in Zuid-Holland regelmatig onder druk van woningbouw vanwege hun ligging en open karakter. Door gerichte aankoop van grond of verkoop onder voorwaarden kan de provincie deze locaties veiligstellen voor drinkwaterwinning. Dit kan bestaande of geplande woningbouwontwikkelingen lokaal beperken of vertragen, vooral in dichtbevolkte regio's waar de ruimedruk hoog is.	De impact is vaak negatief, omdat oppervlaktewaterwinningen ecologische waarden kunnen beïnvloeden door wijziging van waterstanden, aanleg van spaarbekkens of infrastructuur voor inname en transport. Locaties grenzen regelmatig aan Natura 2000- of KRW-gebieden, waardoor extra toetsing en mitigerende maatregelen nodig zijn. Met slim ontwerp en beheer kunnen sommige ecologische waarden behouden blijven of zelfs worden versterkt, maar dit vraagt aanvullende investeringen in mitigatie en monitoring.	Het instrument heeft een neutrale invloed. Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden draagt niet direct bij aan CO ₂ -reductie of de energietransitie en beïnvloedt het klimaatbeleid nauwelijks.	De economische impact is matig en voornamelijk lokaal. Omdat het instrument op vrijwillige basis werkt, stemmen eigenaren zelf in met de transacties en kunnen eventuele compensaties of voorwaarden vooraf worden afgesproken. Daardoor blijft structurele schade beperkt.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

11. Nieuwe drinkwaterwinningen nieuwe type bronnen - Onderzoeken en Pilots (Samenwerking en kennis)

Het instrument ‘onderzoek en pilots’ richt zich op het ontwikkelen en testen van nieuwe kennis, technieken en benaderingen die kunnen bijdragen aan het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen. Onderzoeken helpen om de haalbaarheid en effectiviteit van alternatieve bronnen (zoals effluent, brak of zout water) in beeld te brengen. Pilots maken het mogelijk om innovatieve vormen van waterwinning, kunstmatige aanvulling of tijdelijke noodwinningen in de praktijk te beproeven. Door opgedane inzichten te delen en op te schalen, draagt het instrument bij aan goed onderbouwde keuzes en het verkennen van nieuwe mogelijkheden voor drinkwaterproductie.

Voor een effectieve inzet van deze combinatie is het van belang aan te sluiten bij bestaande initiatieven en onderzoekstrajecten waar verschillende partners, zoals de drinkwaterbedrijven, waterschappen en gemeenten, bij betrokken zijn.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurale en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
Score	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘onderzoek en pilots’ helpt bij het verkennen van nieuwe winlocaties, alternatieve bronnen en innovatieve technieken, wat essentieel is voor goed onderbouwde besluitvorming. Nieuwe typen bronnen, zoals brakwater, zoutwater en rwzi-effluent, kunnen op langere termijn een relevante bijdrage leveren, vooral in tijden van schaarste, al blijft de daadwerkelijke capaciteitswinst onzeker. Momenteel vindt er al veel onderzoek plaats, onder andere binnen samenwerkingsverband COASTAR, waarin onderzoek wordt gedaan naar het benutten van brakwater voor drink- en oppervlaktewater. Daarnaast participeert Oasen in het project De Ultieme Waterfabriek met een consortium van onderzoeksinstituten, drinkwaterbedrijven en waterschappen om uit te werken hoe en onder welke voorwaarden gezuiverd rioolwater (rwzi-effluent) rechtstreeks kan worden gebruikt als bron voor drinkwater. De kans op realisatie is redelijk, omdat onderzoek en pilots door-gaans uitvoerbaar zijn en binnen de invloedssfeer van de provincie liggen. Opschaling naar implementatie hangt echter af van vervolgbesluiten, financiering en vergunningverlening.	Onderzoeken en pilots raken doorgaans slechts beperkt aan eigendoms- of gebruiksrechten en hebben weinig directe impact op bewoners, landbouw of natuur. Ze worden vooral gezien als verkennende, risicoloze stappen die nodig zijn om toekomstige keuzes zorgvuldig te onderbouwen. Omdat pilots en onderzoeken bijdragen aan kennisontwikkeling voor mogelijke nieuwe drinkwaterwinningen, is de maatschappelijke acceptatie over het algemeen hoog. Eventuele zorgen blijven meestal beperkt en ontstaan pas wanneer wordt toegewerkt naar concrete ruimtelijke ingrepen.	De benodigde investeringen hangen af van de rol van de provincie binnen het onderzoek of de pilot; vaak fungeert de provincie als medefinancier en maakt zij deel uit van een klankbord- of stuurgroep. De daadwerkelijke uitvoering van de onderzoeken gebeurt door andere bureaus. Hierdoor vraagt het instrument een beheersbare structurele inzet van provinciale capaciteit (gericht op coördinatie, kennisinbreng, afstemming partners) en financiële middelen.	De inzet van onderzoeken en pilots kent beperkte procedurele en juridische risico's, omdat het gaat om verkennende en experimentele activiteiten zonder direct ingrijpende besluiten. Wel vragen pilots bij provincies vaak om afwijkende besluitvorming, omdat er wordt afgeweken van geldende wet- en regelgeving en/of beleid. Hiervoor is bestuurlijk draagvlak vereist. Er is doorgaans geen sprake van uitgebreide bezwaarprocedures, en eventuele vertragingen blijven beperkt tot organisatorische afstemming. Daardoor is zowel de kans op risico's als de impact ervan laag.	Onderzoeken en pilots hebben geen directe ruimtelijke consequenties en verdringen geen woningbouwlocaties. Het instrument heeft daardoor weinig invloed op de woningbouwopgave.	Onderzoeken en pilots naar nieuwe drinkwaterwinningen kunnen ook kennis vergroten over effecten op waterkwaliteit, bodem en ecologie. Dit helpt bij het voorkomen van negatieve effecten en het benutten van kansen voor natuurverbetering.	"Nieuwe drinkwaterwinningen via brakwater, zoutwater of effluent kunnen extra energie vergen voor zuivering en transport, wat leidt tot een lichte toename van CO₂-uitstoot. Daarnaast kan infiltratie lokaal de bodem- en grondwatertemperatuur verhogen, wat de efficiëntie van bodemenergie kan beïnvloeden. Bij kleinschalige pilots zijn deze effecten meestal neutraal tot licht negatief. Bij opschaling kunnen ze negatief uitpakken zonder energiebesparende maatregelen of monitoring van bodem- en grondwatertemperatuur."	Er is geen directe impact op economische activiteiten; pilots veroorzaken slechts beperkte tijdelijke verstoring en hebben geen structurele invloed op economische ontwikkelingen.
Bronnen	<i>Het drinkwater in Zuid-Holland wordt in de huidige situatie vooral geproduceerd vanuit water uit de grote rivieren en een klein deel uit grondwater. Daarnaast wordt momenteel onderzocht in welke mate andere type bronnen, zoals brak- en zeewater, bij kunnen dragen aan een toekomstbestendige drinkwatervoorziening.</i> <i>Op lange termijn zullen er nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken nodig zijn om aan de drinkwaterbehoefte in Zuid-Holland te kunnen voldoen. Drinkwaterbedrijf Dunea wil tussen 2030-2040 met nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken 10 Mm3 extra drinkwater per jaar produceren. Oasen wil na 2030 8 Mm3 extra drinkwater per jaar produceren door de nieuwe winning Alblasserwaard/Krimpenerwaard. De potentiële productiecapaciteit van andere type bronnen zoals brak- en zeewater is onbekend.</i> <i>Bronnen: Actieplannen Dunea en Oasen</i> <i>Aanvullende bronnen: RIVM, 'De drinkwatervoorziening van de toekomst', 2) KWR, 'Veilig water uit alternatieve bronnen'</i>							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

12. Nieuwe drinkwaterwinningen grondwater - Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (Samenwerking en kennis)

Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ gaat over samenwerking op lokaal niveau en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen en afspraken binnen een gebied, gericht op het realiseren van maatschappelijke doelen zoals nieuwe drinkwaterwinningen. In gebiedsprocessen werkt de provincie samen met partijen zoals drinkwaterbedrijven, waterschappen, gemeenten, landbouw- en natuurorganisaties aan een integrale aanpak waarin belangen worden verbonden en maatregelen worden afgestemd.

Een intentieovereenkomst kan de gezamenlijke ambities, inzet en verantwoordelijkheden vastleggen en creëert bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en commitment voor uitvoering. Het instrument draagt zo bij aan samenwerking, vertrouwen en samenhang in de uitvoering. De focus ligt op het bereiken van draagvlak en maatwerkoplossingen waarmee nieuwe drinkwaterwinningen kunnen worden gerealiseerd in samenhang met andere gebiedsopgaven.

Voor een effectieve inzet van deze combinatie is het van belang aan te sluiten bij bestaande gebiedsprocessen die reeds gaande zijn.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ kan bijdragen aan het realiseren van nieuwe drinkwaterwinningen. Nieuwe drinkwaterbronnen dragen in grote mate bij aan het doelbereik. Gebiedsprocessen helpen bij het creëren van betrokkenheid en samenwerking op lokaal niveau en kunnen in potentie leiden tot een intentieovereenkomst en een succesvol resultaat. Een gebiedsproces kan echter over een lange tijd plaatsvinden, waarin verschillende opgaven samenkomen en worden afgewogen, en de betrokkenheid is vrijwillig, waardoor de uitkomst niet gegarandeerd is.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ is naar verwachting hoog. Het instrument is gericht op samenwerking, participatie en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen, waardoor belangen vroegtijdig worden meegenomen en draagvlak wordt opgebouwd. Betrokken partijen, zoals gemeenten, waterschappen, drinkwaterbedrijven, landbouw- en natuurorganisaties, worden actief betrokken bij het proces, wat de kans op steun en begrip vergroot.	Het uitvoeren van gebiedsprocessen en het sluiten van intentieovereenkomsten vraagt om structurele capaciteit binnen de provincie voor procesbegeleiding, afstemming en samenwerking met diverse partners. Hoewel er doorgaans geen grote investeringen of fysieke uitvoeringskosten aan verbonden zijn, vergt het instrument wel langdurige inzet van menskracht, communicatie en soms ondersteuning van onderzoeken of participatieactiviteiten.	Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ kent enkele procedurele risico’s, voornamelijk doordat gebiedsprocessen langdurig en complex kunnen zijn en afhankelijk zijn van samenwerking en consensus tussen meerdere partijen. Dit kan leiden tot vertraging als belangen uiteenlopen of afspraken moeilijk te formaliseren zijn. De juridische risico’s zijn daarentegen beperkt, omdat een intentieovereenkomst meestal niet juridisch bindend is en primair bedoeld is om samenwerking en commitment te bevorderen. Eventuele risico’s ontstaan vooral wanneer gemaakte afspraken niet worden nagekomen of verschillend worden geïnterpreteerd.	Gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten bevorderen samenwerking en integrale afstemming. Hierdoor kan de woningbouwopgave goed worden gecombineerd met andere ruimtelijke- en wateropgaven, maar dat hoeft er niet automatisch toe te leiden.	Gebiedsprocessen bieden ruimte om effecten op het grondwatersysteem, natuurwaarden en ecologie expliciet te betrekken bij de verkenning van nieuwe grondwaterwinningen. Hierdoor kunnen mogelijke negatieve effecten worden gesignaleerd en waar nodig worden beperkt. Tegelijkertijd leidt de inzet van het instrument niet automatisch tot verbetering van water- of natuurkwaliteit; dit is afhankelijk van de gemaakte afspraken en de uitwerking in vervolginstrumenten.	Gebiedsprocessen kunnen zorgen voor afstemming en integrale afweging van klimaatmitigatie- en energie- en warmte-transitieprojecten, maar dit hoeft er niet automatisch toe te leiden. Wanneer er sprake is van bodemdaling door veenoxidatie, kan dit leiden tot extra uitstoot van CO ₂ en andere broeikasgassen. Indien een waterinfiltratiesysteem (WIS) kan worden toegepast, blijft deze impact doorgaans beperkt. Ook worden de beperkingen op bodemenergie (WKO) en geothermie beperkt ingeschat.	Door samenwerking en maatwerk kan het instrument bijdragen aan duurzame economische ontwikkeling en een evenwichtige balans tussen bedrijfsbelangen en maatschappelijke doelen, maar dit hoeft er niet automatisch toe te leiden.
Bronnen	<i>Het drinkwater in Zuid-Holland wordt in de huidige situatie vooral geproduceerd vanuit water uit de grote rivieren en een klein deel uit grondwater. Daarnaast wordt momenteel onderzocht in welke mate andere type bronnen, zoals brak en zeewater, bij kunnen dragen aan een toekomstbestendige drinkwatervoorziening.</i> <i>Op lange termijn zullen er nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken nodig zijn om aan de drinkwatervraag in Zuid-Holland te kunnen voldoen. Drinkwaterbedrijf Dunea wil tussen 2030 - 2040 met nieuwe bronnen en zuiveringstechnieken 10 Mm3 extra drinkwater per jaar produceren. Oasen wil na 2030 8 Mm3 extra drinkwater per jaar produceren door de nieuwe winning Alblasserwaard/Krimpenerwaard. De potentiële productiecapaciteit van andere type bronnen zoals brak en zeewater is onbekend.</i> <i>Bronnen: Actieplannen Dunea en Oasen</i>							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

13. Nieuwe drinkwaterwinningen oppervlaktewater- Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (Samenwerking en kennis)

Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ richt zich op het gezamenlijk verkennen en afstemmen van mogelijkheden voor nieuwe drinkwaterwinningen uit oppervlaktewater binnen een gebied. De provincie vervult hierin een verbindende rol door samen met drinkwaterbedrijven, waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten, boeren, TBO's en andere betrokken partijen te zoeken naar oplossingen die passen binnen de dynamiek van het watersysteem. Daarbij worden belangen zoals waterkwaliteit, ecologie, waterveiligheid, scheepvaart en recreatie in samenhang gewogen.

Binnen gebiedsprocessen kunnen knelpunten en kansen vroegtijdig in beeld worden gebracht en kunnen afspraken worden voorbereid over locatiekeuze, innamecondities en randvoorwaarden voor gebruik. Een intentieovereenkomst kan worden gebruikt om deze gezamenlijke uitgangspunten en verantwoordelijkheden vast te leggen en commitment te organiseren voor verdere uitwerking. Het instrument draagt bij aan wederzijds begrip en afstemming tussen partijen. De focus ligt op het

creëren van gedragen afspraken en maatwerk, als basis voor het mogelijk maken van nieuwe oppervlaktewaterwinningen in samenhang met andere opgaven in het watersysteem.

Voor een doelmatige inzet is het van belang aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren en lopende gebiedsprocessen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	2	1 (negatief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten kunnen bijdragen aan het realiseren van nieuwe oppervlaktewaterwinningen door samenwerking en afstemming tussen betrokken partijen te organiseren. Nieuwe oppervlaktewaterwinningen kunnen een substantiële bijdrage leveren aan het vergroten van de drinkwatercapaciteit, maar zijn sterk afhankelijk van complexe afwegingen binnen het watersysteem. Het instrument helpt om belangen zoals drinkwater, waterkwaliteit, ecologie en andere functies tijdig te verbinden en knelpunten gezamenlijk te verkennen. De bijdrage van het instrument aan het doelbereik is echter indirect en procesmatig. Gebiedsprocessen vragen tijd en deelname is vrijwillig, waardoor de uitkomst en doorlooptijd onzeker zijn. De daadwerkelijke realisatie van nieuwe winningen is afhankelijk van vervolginstrumenten, zoals vergunningverlening, ruimtelijke besluitvorming en investeringen.	De inzet van gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten leidt naar verwachting tot een hoog maatschappelijk draagvlak. Het instrument is gericht op samenwerking, vroegtijdige betrokkenheid en het gezamenlijk verkennen van belangen en oplossingen. Betrokken partijen krijgen ruimte om hun zorgen en belangen in te brengen, wat kan bijdragen aan wederzijds begrip en acceptatie. Hoewel niet alle belangen altijd te verenigen zijn, zorgt het procesmatige karakter ervoor dat keuzes beter worden begrepen en dat weerstand kan worden beperkt.	De inzet van gebiedsprocessen vraagt om structurele inzet van ambtelijke capaciteit voor procesbegeleiding, afstemming met meerdere partijen en het organiseren van overleg en besluitvorming. Er zijn doorgaans beperkte directe financiële investeringen, omdat het instrument zelf niet leidt tot fysieke maatregelen.	Gebiedsprocessen kennen enkele procedurele risico's, met name doordat samenwerking tijd kost en afhankelijk is van vrijwillige deelname van partijen. Dit kan leiden tot vertraging of onduidelijkheid over vervolgstappen. De juridische risico's zijn beperkt, omdat intentieovereenkomsten geen juridisch bindende besluiten zijn en gebiedsprocessen vooral voorbereidende trajecten vormen. Eventuele juridische procedures ontstaan pas in latere fases bij concrete besluiten.	De inzet van gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten bij nieuwe oppervlaktewaterwinningen heeft naar verwachting een negatieve impact op de woningbouwopgave. Nieuwe innamepunten en bijbehorende beschermings- en invloedszones leggen een ruimtelijke claim op oevers en aangrenzende gebieden, waardoor de beschikbare ruimte voor woningbouw kan worden beperkt.	Gebiedsprocessen bieden ruimte om waterkwaliteit, ecologische waarden en natuurbelangen expliciet te betrekken bij de verkenning van nieuwe oppervlaktewaterwinningen. Hierdoor kunnen negatieve effecten beter worden voorkomen of beperkt. Tegelijkertijd leidt het instrument niet automatisch tot natuurversterking; dit is afhankelijk van de gemaakte afspraken en vervolgbesluiten.	De inzet van gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten heeft naar verwachting een beperkte directe relatie met de klimaatmitigatieopgave. Het instrument stuurt primair op afstemming binnen het watersysteem en niet op energiegebruik of emissiereductie. Eventuele klimaateffecten zijn indirect en afhankelijk van de keuzes die in latere fases worden gemaakt.	Gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten zijn vooral gericht op samenwerking en procesafstemming en hebben daardoor beperkte directe economische effecten. Het instrument kan bijdragen aan voorspelbaarheid en duidelijkheid voor betrokken partijen, maar leidt niet vanzelfsprekend tot economische groei of belemmeringen. De impact op de economie is daarmee gering en contextafhankelijk.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

14. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen -Vergunningverlening en ontheffingen (juridisch)

Voor het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen is vergunningverlening een belangrijk instrument om extra onttrekking juridisch mogelijk te maken en te reguleren. De provincie beoordeelt aanvragen voor uitbreiding op basis van onder andere de effecten op grondwaterstanden, waterkwaliteit, natuur en andere gebruikers, in samenhang met de bestaande vergunning.

Via vergunningvoorschriften kan de provincie voorwaarden stellen aan de omvang en fasering van de uitbreiding, het toepassen van doelmatige winningstechnieken en het monitoren van effecten op de omgeving. Ook kunnen aanvullende maatregelen worden voorgeschreven om negatieve gevolgen te beperken of te compenseren. Door middel van vergunningverlening kan de provincie uitbreidingen zorgvuldig afwegen en beheerst laten plaatsvinden, passend binnen de beschikbare grondwaterruimte en provinciale beleidsdoelen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	3	3	2	2 (neutraal)	1 (negatief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen draagt in hoge mate bij aan het doel van het vergroten van de drinkwatercapaciteit, doordat op bestaande locaties extra winvolume kan worden gerealiseerd. Via aanpassing van bestaande vergunningen of het opnemen van aanvullende voorschriften kan de provincie vastleggen welke uitbreiding is toegestaan en onder welke randvoorwaarden deze plaatsvindt, zodat de uitbreiding daadwerkelijk leidt tot extra beschikbare drinkwatercapaciteit. Door de juridisch bindende werking van vergunningverlening en de mogelijkheid om maatwerkvoorschriften op te nemen die direct ingrijpen op het toegestane onttrekkingsvolume, is de inzet van dit instrument binnen dit maatregelcluster naar verwachting effectief. De maatregel-instrumentcombinatie levert daarmee een substantiële bijdrage aan het doelbereik en kent een goede kans op daadwerkelijke realisatie.	Het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen kan naar verwachting over het algemeen rekenen op veel maatschappelijk draagvlak. Net als bij nieuwe winningen geldt dat het vergroten van de drinkwatercapaciteit door grote groepen wordt gezien als noodzakelijk en maatschappelijk wenselijk. Omdat het bij dit maatregelcluster gaat om uitbreiding op bestaande locaties, is de maatregel voor de maatschappij vaak beter herkenbaar en voorspelbaar. De ingreep sluit aan bij bestaande functies en gebruik, wat in veel gevallen leidt tot meer acceptatie dan bij volledig nieuwe winningen. Hierdoor is de kans op brede steun onder inwoners, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen groter.	De vergunningverlening voor de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen vraagt vooral tijdelijke capaciteit van de provincie. Deze werkzaamheden maken onderdeel uit van de reguliere uitvoeringspraktijk van de provincie als bevoegd gezag. De provincie hoeft geen structurele middelen of financiële investeringen hiervoor vrij te maken.	Vergunningverlening voor het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen kent procedurele en juridische risico's van gemiddelde omvang. Het proces richt zich op aanpassing of uitbreiding van een bestaande vergunning, wat doorgaans leidt tot een overzichtelijker besluitvormingsproces. Desondanks bestaat het risico op vertraging in de procedure, bijvoorbeeld door de behandeling van zienswijzen of de noodzaak tot nadere onderbouwing van de uitbreiding. Ook kunnen er bezwaar- en beroepsprocedures worden ingesteld. De kans op dergelijke procedures en de mogelijke impact ervan zijn aanwezig, maar blijven doorgaans beheersbaar. Daarmee is sprake van een gemiddelde kans en gemiddelde impact van procedurele en juridische risico's, wat past bij een score van 2.	Het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen heeft geen direct en significant effect op de woningbouwopgave. De maatregel draagt niet rechtstreeks bij aan het realiseren of beperken van extra woningen en heeft daardoor een neutrale impact op deze opgave.	De uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen kan leiden tot extra grondwateronttrekking en daarmee tot negatieve effecten op water- en natuurwaarden. Ook wanneer deze uitbreiding via vergunningverlening wordt gereguleerd, blijft sprake van een potentieel negatief effect op deze opgave.	De uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen heeft geen rechtstreekse relatie met klimaatmitigatie. De inzet van deze maatregel-instrumentcombinatie heeft weinig invloed op energie- en warmtevraag of -opwek, waardoor de impact als neutraal wordt aangemerkt.	Het vergroten van drinkwatercapaciteit via uitbreiding van bestaande winningen leidt niet tot een direct en significant effect op economische ontwikkeling. De impact op de economische opgave wordt daarom als neutraal beoordeeld.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

15. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Onteigening/functiewijziging van gronden (juridisch)

Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ gaat over het vrijmaken en bestemmen van gronden voor de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. Onteigening maakt het mogelijk om eigendom over te dragen aan de overheid wanneer dit noodzakelijk is om ruimte te creëren voor extra putten. Functiewijziging kan worden ingezet om bestaand grondgebruik, zoals landbouw, te wijzigen naar een functie die past bij drinkwaterwinning. Daarmee kan het instrument direct bijdragen aan de fysieke uitbreiding van bestaande winningen. De focus ligt op het oplossen van ruimtelijke en eigendomsbelemmeringen voor de verdere ontwikkeling van bestaande drinkwaterlocaties.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedure en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	1	1	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ heeft een zeer directe en bepalende invloed op het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen. Wanneer uitbreiding van putten wordt belemmerd door eigendoms- of gebruiksrechten, kan onteigening worden ingezet om de benodigde gronden beschikbaar te maken. Functiewijziging maakt het daarnaast mogelijk om bestaand grondgebruik, zoals landbouw, om te zetten naar een bestemming die past bij drinkwaterwinning. De bijdrage aan doelbereik is zeer groot, omdat het instrument letterlijk de fysieke en juridische randvoorwaarden schept die uitbreiding mogelijk maken. Ook de kans op realisatie is hoog: eenmaal ingezet, leidt dit instrument vrijwel altijd tot uitvoering, mits het zorgvuldig wordt voorbereid en onderbouwd.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ is naar verwachting laag, ook bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. Hoewel het publieke belang van voldoende drinkwater breed wordt erkend, raken onteigening en functiewijziging direct aan individuele eigendomsrechten en economische belangen van grondeigenaren, zoals agrariërs of bedrijven. Dit leidt vaak tot weerstand en bezwaar, zeker wanneer het om uitbreiding van bestaande winningen gaat in gebieden met bestaande functies.	De inzet van het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen brengt hoge kosten met zich mee. Onteigening vereist een zorgvuldig en juridisch complex proces, inclusief volledige schadeloosstelling van eigenaren, taxaties, en mogelijke kosten voor planschade of rechtsbijstand. Daarnaast kunnen bij functiewijziging compensatiekosten optreden, bijvoorbeeld wanneer landbouwgrond wordt omgezet naar een functie voor drinkwaterwinning, wat leidt tot waardevermindering. Ook de benodigde ambtelijke capaciteit voor juridische onderbouwing en gebiedsafstemming is aanzienlijk.	De toepassing van het instrument ‘onteigening/functiewijziging van gronden’ bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen kent aanzienlijke procedurele en juridische risico’s. Onteigening is een complex en tijdsintensief proces dat gepaard gaat met strikte wettelijke vereisten en uitgebreide motiveringsplichten. De kans op bezwaar- en beroepsprocedures is groot, aangezien betrokken eigenaren vaak gebruikmaken van hun rechtsmiddelen. Ook functiewijziging kan juridische risico’s met zich meebrengen, bijvoorbeeld bij bezwaar tegen bestemmingswijzigingen of claims op planschade. Deze procedures kunnen leiden tot vertraging en extra kosten.	De uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen vindt meestal plaats binnen of nabij bestaande beschermingsgebieden en heeft daardoor naar verwachting beperkte invloed op woningbouwplannen.	Het instrument draagt bij aan bescherming van waterkwaliteit en natuurwaarden door ruimte te realiseren voor drinkwaterwinning. Dit versterkt ecologische en hydrologische functies.	De invloed op klimaatmitigatie is beperkt, omdat het instrument geen directe relatie heeft met energieproductie of CO₂-reductie. Het heeft geen directe impact op de klimaat- en energietransitie.	Er kan lokaal economische impact zijn door functiewijziging of onteigening van landbouwgrond, maar op regionale schaal is het effect gering. De impact blijft daarmee neutraal.
Bronnen	De uitbreiding van winlocaties is een effectieve maatregel. Zo worden in de huidige actieplannen van Dunea en Oasen verschillende uitbreidingen benoemd. Dunea wil bijvoorbeeld de winlocatie Berkheide uitbreiden wat moet resulteren in 5,5 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarnaast wil Oasen de winlocatie Vianen uitbreiden met 1,6 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarmee is de huidige drinkwatervoorziening van Dunea maximaal uitgebreid.							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

16. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Wettelijke herverkaveling (grond)

Het instrument wettelijke herverkaveling gaat over het herschikken van gronden rondom bestaande drinkwaterwinningen, zodat de inrichting van het gebied beter aansluit op de benodigde uitbreiding. Door percelen verplicht in een ruilproces op te nemen, kunnen versnipperde of conflicterende grondposities worden opgelost. Grondeigenaren krijgen andere percelen van gelijke waarde terug, waardoor uitbreiding mogelijk wordt zonder volledige onteigening.

Het instrument kan direct bijdragen aan de aanleg van nieuwe puttenvelden doordat het ruimtelijke barrières wegneemt. Herverkaveling maakt het mogelijk om de omgeving van bestaande winningen efficiënter in te richten en grondgebruik te optimaliseren voor een veiligere en robuustere winning. De focus ligt op het creëren van een gebiedsindeling die de uitbreiding technisch en juridisch mogelijk maakt.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurale en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	1	2	1	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘wettelijke herverkaveling’ kan zeer sterk bijdragen aan het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen. De uitbreiding van puttenvelden en winningsterreinen kan worden belemmerd door versnipperd eigendom, conflicterend gebruik of ongunstige verkavelingsstructuren rondom bestaande installaties. Wettelijke herverkaveling maakt het mogelijk om deze barrières verplicht en gebiedsdekkend op te lossen, doordat eigenaren hun percelen inbrengen in een ruilplan en andere gronden van gelijke waarde terugkrijgen. Hierdoor ontstaat direct ruimte voor uitbreiding zonder langdurige vrijwillige onderhandelingstrajecten of volledige onteigening. De bijdrage aan doelbereik is daarmee groot: herverkaveling creëert de ruimtelijke randvoorwaarden die essentieel zijn voor uitbreiding. De kans op realisatie is eveneens hoog, omdat het instrument juridisch afdwingbaar is en niet afhankelijk van vrijwillige medewerking van alle grondeigenaren.	De inzet van wettelijke herverkaveling bij het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen leidt naar verwachting tot weinig maatschappelijk draagvlak. Hoewel grondeigenaren gronden van gelijke waarde terugkrijgen, ervaren zij wel verplichte deelname, beperkte keuzevrijheid en mogelijke gevolgen voor hun bedrijfsvoering. De maatregel raakt aan de belangen van meerdere lokale partijen (bijvoorbeeld agrariërs of andere grondgebruikers). Dit maakt de kans op weerstand groter dan de kans op brede steun.	Ook bij uitbreiding van bestaande winningen vraagt herverkaveling structurele procescapaciteit, maar relatief weinig directe investeringsmiddelen. De provincie investeert in gebiedscoördinatie, juridische onderbouwing en uitvoeringsorganisatie. Omdat gronden in waarde worden uitgeruild, blijven grote kapitaaluitgaven beperkt. De investeringsbehoefte wordt daarom opnieuw beoordeeld als gemiddeld.	Het toepassen van wettelijke herverkaveling rond bestaande drinkwaterwinningen brengt hoge procedurele en juridische risico’s met zich mee. Door het verplichte karakter ontstaat een aanzienlijke kans op bezwaar van grondeigenaren, zeker wanneer de herindeling ingrijpend is of de uitbreiding van de winning gevoelig ligt in het gebied. Daarnaast kent het proces lange looptijden, complexe besluitvorming en een hoge kans op juridische toetsing van waardering en toedeling. Daarom wordt het risico als hoog (3) beoordeeld.	Herverkaveling rondom bestaande winningen kan zowel beperkingen als kansen bieden voor woningbouw. Door functies te herschikken ontstaat flexibiliteit, waardoor de netto-impact vaak neutraal is.	Herinrichting kan bijdragen aan robuustere bufferzones, betere bescherming van kwetsbare natuur en integratie van water- en natuurdoelen in de omgeving.	Er is geen directe relatie met CO₂-reductie of energietransities, waardoor het instrument een neutraal effect heeft op klimaatmitigatie.	De impact op economische activiteiten is over het algemeen beperkt; agrarisch gebruik kan worden verplaatst en daarmee kunnen economische functies blijven behouden.
Bronnen	<i>De uitbreiding van winlocaties is een effectieve maatregel. Zo worden in de huidige actieplannen van Dunea en Oasen verschillende uitbreidingen benoemd. Dunea wil bijvoorbeeld de winlocatie Berkheide uitbreiden wat moet resulteren in 5,5 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarnaast wil Oasen de winlocatie Vianen uitbreiden met 1,6 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarmee is de huidige drinkwatervoorziening van Dunea maximaal uitgebreid.</i>							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

17. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden (grond)

Het instrument verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden gaat over het gericht verwerven of overdragen van gronden die essentieel zijn voor de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. Door grond aan te kopen kan de provincie ruimte veiligstellen voor nieuwe putten of aanvullende infrastructuur. Bij verkoop onder voorwaarden kan de provincie via gebruiks- of beheerrestricties sturen op een inrichting die de drinkwaterwinning ondersteunt.

Het instrument helpt om knelpunten in eigendom of grondgebruik te doorbreken en om gronden geschikt te maken voor verdere ontwikkeling van de bestaande winning. Voorwaarden zoals beperkingen op bodemgebruik, afspraken over milieukwaliteit of aangepaste pachtconstructies dragen bij aan een gebiedsinrichting die aansluit op de technische en hydrologische eisen van uitbreiding. De focus ligt op het creëren van directe beïnvloedingsruimte over cruciale locaties op een relatief vrijwillige en uitvoerbare manier.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	3	1	3	1 (negatief)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	"Het instrument ‘verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden’ kan in hoge mate bijdragen aan de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. Door gericht grond te verwerven of te verkopen onder specifieke gebruiks- of beheervoorwaarden kan de provincie ruimte creëren voor extra putten, puttenvelden of aanvullende infrastructuur. Dit maakt het mogelijk om cruciale percelen rondom bestaande winningen veilig te stellen en conflicterende functies te beperken. De bijdrage aan doelbereik is groot, omdat fysieke ruimte een directe randvoorwaarde is voor uitbreiding. De kans op realisatie is eveneens hoog: het instrument werkt vrijwillig, maar kan relatief snel worden toegepast en sluit aan bij bestaande grondverwervingspraktijken van overheden en drinkwaterbedrijven."	De inzet van het instrument ‘verkoop of aankoop van grond onder voorwaarden’ bij het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen leidt naar verwachting tot een hoge mate van maatschappelijk draagvlak, omdat het instrument gebaseerd is op vrijwilligheid en financiële compensatie. Grondeigenaren behouden keuzevrijheid en krijgen bij verkoop of aangepaste pachtvoorwaarden een reële tegenprestatie, wat bijdraagt aan acceptatie. De groep die wordt geraakt is beperkt en bestaat voornamelijk uit direct betrokken grondeigenaren, die doorgaans beter te bewegen zijn via vrijwillige instrumenten dan via dwingende maatregelen.	Voor uitbreiding van bestaande winningen is vaak gericht grondverwerving nodig in de directe omgeving van putten en beschermingszones. Deze locaties zijn naar verwachting strategisch en schaars, wat de kosten kan opdrijven. Contractuele voorwaarden, beheerafspraken en ondersteuningstrajecten vergen daarnaast extra capaciteit. Daarom is de inzet hier eveneens kostbaar en scoort het instrument hoog.	De aankoop of verkoop van grond onder voorwaarden voor de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen kent beperkte procedurele en juridische risico's. Omdat transacties vrijwillig plaatsvinden en voorwaarden vooraf worden vastgelegd, is de kans op bezwaar of juridische escalatie gering. Eventuele risico's zitten voornamelijk in het zorgvuldig formuleren van voorwaarden en het proces van grondverwerving, maar leiden zelden tot grote juridische conflicten. Daarom wordt het risico als laag (1) beoordeeld.	Het verwerven of reserveren van grond rond bestaande winningen kan toekomstige woningbouwopgaven beperken, vooral in gebieden met ruimtegebrek.	Voorwaarden bij aankoop of verkoop kunnen gericht zijn op waterkwaliteit, ecologisch beheer, het verminderen van emissierisico's en het versterken van natuurwaarden. Rond bestaande winningen leidt dit vaak tot meer natuurinclusief grondgebruik. Het effect is daarom naar verwachting positief.	Deze combinatie draagt naar verwachting niet rechtstreeks bij aan CO2-reductie of energie-opwekking. De invloed op mitigatie is beperkt en daarmee neutraal.	Hoewel beperkingen in grondgebruik soms economische activiteiten kunnen beperken, kan de verkoop van gronden onder voorwaarden bepaalde activiteiten mogelijk maken. De totale economische impact wordt daarmee als neutraal beoordeeld.
Bronnen	De uitbreiding van winlocaties is een effectieve maatregel. Zo worden in de huidige actieplannen van Dunea en Oasen verschillende uitbreidingen benoemd. Dunea wil bijvoorbeeld de winlocatie Berkheide uitbreiden wat moet resulteren in 5,5 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarnaast wil Oasen de winlocatie Vianen uitbreiden met 1,6 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarmee is de huidige drinkwatervoorziening van Dunea maximaal uitgebreid.							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

18. Uitbreiden bestaande drinkwaterwinningen - Gebiedsprocessen & intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)

Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ gaat over samenwerking op lokaal niveau en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen en afspraken binnen een gebied, gericht op het realiseren van maatschappelijke doelen zoals de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen. In gebiedsprocessen werkt de provincie samen met partijen zoals drinkwaterbedrijven, waterschappen, gemeenten, landbouw- en natuurorganisaties aan een integrale aanpak waarin belangen worden verbonden en maatregelen worden afgestemd. Een intentieovereenkomst kan de gezamenlijke ambities, inzet en verantwoordelijkheden vastleggen en creëert bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak en commitment voor uitvoering. Het instrument draagt zo bij aan samenwerking, vertrouwen en samenhang in de uitvoering. De focus ligt op het bereiken van draagvlak en maatwerkoplossingen waarmee uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen kan worden gerealiseerd in samenhang met andere gebiedsopgaven.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	2	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ kan bijdragen aan het uitbreiden van bestaande drinkwaterwinningen. De uitbreiding van bestaande bronnen draagt naar verwachting in grote mate bij aan het doelbereik. Gebiedsprocessen helpen bij het creëren van betrokkenheid en samenwerking op lokaal niveau en kunnen in potentie leiden tot een intentieovereenkomst en een gedragen aanpak voor uitbreiding. Een gebiedsproces kan echter langdurig zijn en de betrokkenheid is vrijwillig, waardoor de uitkomst niet gegarandeerd is.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen is naar verwachting hoog. Omdat het instrument is gericht op samenwerking, participatie en het gezamenlijk ontwikkelen van oplossingen, worden belangen van betrokken partijen vroegtijdig meegenomen. Dit vergroot draagvlak en vermindert de kans op weerstand. Bij uitbreiding van bestaande winningen is de groep die direct wordt geraakt doorgaans beperkt, en de maatschappelijke steun voor een betrouwbare drinkwatervoorziening is groot. Door transparante communicatie en afspraken via intentieovereenkomsten is de kans op draagvlak hoog.	De inzet van het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen vraagt om structurele capaciteit voor overleg, procesbegeleiding en samenwerking met betrokken partijen. Hoewel er geen directe investeringskosten of grote fysieke uitgaven aan verbonden zijn, vergt het instrument wel langdurige ambtelijke inzet en soms ondersteuning van onderzoeken of communicatieprocessen.	Het instrument ‘gebiedsprocessen & intentieovereenkomst’ kent bij de uitbreiding van bestaande drinkwaterwinningen enkele procedurele risico's, vooral vanwege de tijd en complexiteit die samenwerking tussen meerdere partijen met zich meebrengt. De voortgang kan vertragen als belangen uiteenlopen of afspraken lastig te formaliseren zijn. De juridische risico's zijn daarentegen beperkt, omdat intentieovereenkomsten doorgaans niet juridisch bindend zijn en vooral gericht zijn op samenwerking en commitment. Eventuele risico's ontstaan vooral wanneer verwachtingen of afspraken onvoldoende duidelijk zijn vastgelegd.	Gebiedsprocessen en intentieovereenkomsten bevorderen samenwerking en integrale afstemming. Hierdoor kan de woningbouwopgave goed worden gecombineerd met andere ruimtelijke en wateropgaven, maar dat hoeft er niet automatisch toe te leiden.	Het instrument draagt direct bij aan een zorgvuldige afstemming tussen drinkwateruitbreiding, waterkwaliteit en natuurwaarden. Dit versterkt ecologische samenhang en duurzaam waterbeheer.	Gebiedsprocessen kunnen zorgen voor afstemming en integrale afweging van klimaatmitigatie en energie- en warmtetransitieprojecten, maar dit hoeft er niet automatisch toe te leiden.	Door samenwerking en maatwerk kan het instrument bijdragen aan duurzame economische ontwikkeling en een evenwichtige balans tussen bedrijfsbelangen en maatschappelijke doelen, maar dit hoeft er niet automatisch toe te leiden.
Bronnen	De uitbreiding van winlocaties is een effectieve maatregel. Zo worden in de huidige actieplannen van Dunea en Oasen verschillende uitbreidingen benoemd. Dunea wil bijvoorbeeld de winlocatie Berkheide uitbreiden wat moet resulteren in 5,5 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarnaast wil Oasen de winlocatie Vianen uitbreiden met 1,6 Mm3 extra drinkwater per jaar. Daarmee is de huidige drinkwatervoorziening van Dunea maximaal uitgebreid.							

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

19. Versterking van (boven)regionale samenwerking en -infrastructuur - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)

Het instrument ‘intentieovereenkomst’ gaat over samenwerking en het vastleggen van gezamenlijke ambities en samenwerkingsafspraken tussen de provincie en relevante partijen, zoals drinkwaterbedrijven, waterschappen en andere provincies. Binnen deze afspraken kunnen doelen worden geformuleerd voor de uitbreiding van transportcapaciteit, de ontwikkeling van bovenregionale drinkwaterverbindingen en gezamenlijke investeringen in infrastructuur. Ook kunnen deze afspraken betrekking hebben op bovenregionale levering tussen bijvoorbeeld drinkwaterbedrijven. Het instrument helpt om bestuurlijk draagvlak en commitment te creëren tussen partijen die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de robuustheid en diversificatie van het drinkwateraanbod.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	1	2	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘intentieovereenkomst’ kan bijdragen aan het verbeteren van de bovenregionale samenwerking en -infrastructuur. Binnen deze overeenkomsten worden gezamenlijke ambities, inzet en verantwoordelijkheden vastgelegd tussen partijen zoals provincies, waterschappen en drinkwaterbedrijven. Daarmee wordt bestuurlijk draagvlak en samenwerking gestimuleerd, wat een belangrijke randvoorwaarde is voor de realisatie van bovenregionale verbindingen en uitbreiding van infrastructuur. De bijdrage aan doelbereik is vooral indirect, omdat de daadwerkelijke uitvoering afhankelijk blijft van vervolgafspraken, financiering en technische uitwerking. De kans op realisatie is gematigd, aangezien deelname vrijwillig is en procesafhankelijk.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘intentieovereenkomst’ is naar verwachting hoog. Het instrument richt zich op samenwerking en vrijwillige afspraken tussen betrokken partijen, zonder dat het direct beperkingen oplegt aan burgers of bedrijven. De afspraken worden doorgaans gemaakt tussen overheden, drinkwaterbedrijven en waterschappen, partijen die een gezamenlijk belang hebben bij een robuuste en betrouwbare drinkwatervoorziening. Omdat het doel – het waarborgen van voldoende en stabiel drinkwater – breed maatschappelijk wordt gesteund en de werkwijze gebaseerd is op consensus en samenwerking, is de kans op weerstand gering.	De inzet van het instrument ‘intentieovereenkomst’ kan leiden tot forse financiële inzet van de provincie. Hoewel het sluiten van de overeenkomst zelf vooral bestuurlijke en organisatorische capaciteit vraagt, hangt de uitvoering ervan vaak samen met grootschalige investeringen in transportleidingen, opslagfaciliteiten en andere infrastructuur die bijdragen aan de robuustheid en diversificatie van het drinkwateraanbod. De provincie kan hierbij mede verantwoordelijk zijn voor financiering, coördinatie of co-investering, wat de benodigde capaciteit en kosten aanzienlijk vergroot.	Het instrument ‘intentieovereenkomst’ kent enkele procedurele risico’s, maar beperkte juridische risico’s. Omdat de overeenkomst gebaseerd is op vrijwillige samenwerking, is er geen sprake van formele besluitvorming die juridisch kan worden aangevochten. De risico’s liggen vooral in het procesmatige domein: het bereiken van overeenstemming tussen meerdere partijen kan langdurig en complex zijn, zeker wanneer de investeringen groot zijn of belangen uiteenlopen. Daarnaast kan vertraging ontstaan door bestuurlijke wisselingen of verschillen in prioriteit en financieringsmogelijkheden. De impact daarvan is merkbaar in de planning, maar juridisch blijft het instrument robuust.	Het vastleggen van intentieovereenkomsten voor het versterken van de bovenregionale samenwerking en -infrastructuur heeft naar verwachting weinig directe invloed op woningbouw. Afstemming over waterinfrastructuur kan indirect bijdragen aan betere planvorming, maar raakt woningbouw niet rechtstreeks.	De inzet van intentieovereenkomsten kan eraan bijdragen dat bij de aanleg en inrichting van bovenregionale drinkwaterinfrastructuur beter rekening wordt gehouden met waterhuishouding, natuurwaarden en ecologische samenhang. Door in afspraken aandacht te besteden aan onderwerpen zoals landschappelijke inpassing, grondwateronttrekking en waterkwaliteit, kunnen negatieve effecten worden voorkomen en kansen voor natuurversterking worden benut.	Het vastleggen van intentieovereenkomsten voor de versterking van de bovenregionale samenwerking en -infrastructuur heeft een beperkte directe relatie met klimaatmitigatie. Alleen indirect kan via afspraken over infrastructuurplanning en energie-efficiënt beheer (bijv. transport- en pompsystemen) invloed worden uitgeoefend op energiegebruik en emissies.	Een intentieovereenkomst voor de versterking van de bovenregionale samenwerking en -infrastructuur heeft naar verwachting niet direct economische effecten. De afspraken richten zich primair op samenwerking en beleidsafstemming, zonder directe financiële of productieve impact op economische sectoren.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vergroten wincapaciteit

20. Versterking van (boven)regionale samenwerking en -infrastructuur - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)

Het instrument ‘onderzoeken en pilots’ richt zich op kennisontwikkeling, innovatie en het verkennen van nieuwe oplossingen die bijdragen aan sterkere bovenregionale samenwerking en -infrastructuur. Onderzoeken kunnen inzicht geven in de haalbaarheid, effectiviteit en milieueffecten van bovenregionale verbindingen, transportinfrastructuur of alternatieve vormen van opslag. Pilots maken het mogelijk om innovatieve technieken en werkwijzen in de praktijk te testen — bijvoorbeeld rondom ondergrondse wateropslag, flexibele waterverdeling of regionale koppelingen. Door deze kennis en ervaringen te delen, kan de provincie bijdragen aan versnelde opschaling en goed onderbouwde besluitvorming. De focus ligt op leren, innoveren en risicobeheersing ten behoeve van duurzame versterking van het drinkwatersysteem.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurale en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	2	1	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘onderzoeken en pilots’ draagt bij aan de kennisontwikkeling, inzichten en technieken ter versterking van de bovenregionale samenwerking en -infrastructuur. De bijdrage aan doelbereik is indirect, omdat het instrument vooral bijdraagt aan kennisontwikkeling, samenwerking en voorbereiding van concrete maatregelen. De kans op realisatie van de beoogde winst is redelijk hoog, omdat onderzoeken en pilots relatief goed uitvoerbaar zijn en binnen de invloedssfeer van de provincie liggen.	Het instrument ‘onderzoeken en pilots’ leidt naar verwachting tot veel draagvlak. Onderzoeken en pilots ter verbetering van bovenregionale samenwerking en -infrastructuur zijn over het algemeen niet ingrijpend voor burgers of bedrijven, maar worden juist gezien als nuttige stappen om kennis te vergroten en risico’s te beperken voordat grootschalige maatregelen worden genomen. Omdat pilots vaak in samenwerking met betrokken partijen plaatsvinden, is de kans groot dat er draagvlak bestaat binnen de sector en de regio.	De benodigde investeringen hangen af van de rol van de provincie binnen het onderzoek of de pilot; vaak fungeert de provincie als medefinancier en maakt zij deel uit van een klankbord- of stuurgroep. De daadwerkelijke uitvoering van de onderzoeken gebeurt door andere bureaus. Hierdoor vraagt het instrument een beheersbare structurele inzet van provinciale capaciteit (gericht op coördinatie, kennisinbreng, afstemming partners) en financiële middelen.	“De inzet van het instrument ‘onderzoeken en pilots’ kent naar verwachting lage procedurele en juridische risico’s. Onderzoeken en pilots worden doorgaans uitgevoerd binnen bestaande beleids- en vergunningenkaders of in nauwe afstemming met bevoegde gezagen. Veel pilots hebben een tijdelijk en experimenteel karakter en richten zich primair op kennisontwikkeling, waardoor zij beperkt juridische gevolgen hebben voor derden. Hoewel bij sommige pilots formele besluitvorming nodig kan zijn, is de schaal doorgaans beperkt en zijn afwijkingen van bestaande kaders tijdelijk en goed te onderbouwen. Hierdoor is de kans op bezwaar- en beroepsprocedures gering en blijft de impact van eventuele juridische risico’s beperkt.	Onderzoeken en pilots hebben geen directe invloed op woningbouw. Ze kunnen indirect bijdragen door kennis op te leveren die helpt bij ruimtelijke afwegingen, maar hebben zelf geen ruimtelijke impact.	Onderzoeken en pilots kunnen bijdragen aan een beter begrip en beheer van de samenhang tussen drinkwaterwinning, grondwaterstanden, ecologische systemen en waterkwaliteit. Door in de praktijk te testen hoe infrastructuur of wateraanvoer de natuur beïnvloedt, kunnen maatregelen worden ontwikkeld die negatieve effecten voorkomen en natuurwaarden versterken. Pilots bieden ook ruimte om innovatieve combinaties te verkennen, zoals natuurgebaseerde oplossingen voor waterberging of infiltratie, waardoor de wisselwerking tussen water en ecologie wordt verbeterd.	Het instrument heeft geen directe invloed op mitigatie van klimaatverandering. Alleen wanneer pilots zich specifiek richten op energie-efficiëntie of duurzame technologie kan er een beperkt positief effect ontstaan, maar dit is niet structureel.	Onderzoeken en pilots kunnen tot innovatie, samenwerking, bedrijvigheid en werkgelegenheid leiden, maar dit heeft geen macro-economisch effect.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen

21. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Functiewijziging van gronden (juridisch)

Het instrument ‘functiewijziging van gronden’ gaat over het aanpassen van de bestemming of het toegestane gebruik van gronden om drinkwaterbronnen (en de waterkwaliteit daarvan) beter te beschermen en te behouden. De provincie kan functies wijzigen, bijvoorbeeld van landbouw of industrie naar grondwaterbeschermingsgebied, natuur of extensief gebruik, om risico’s op verontreiniging te beperken. Functiewijziging kan ook worden ingezet voor het beleidsmatig of juridisch vastleggen van gebieden als buffergebied en/of aanvullende strategische voorraden (ASV’s). Daarmee draagt het instrument direct bij aan het veiligstellen van de kwaliteit en beschikbaarheid van drinkwaterbronnen. De focus ligt op het voorkomen van verontreiniging en het duurzaam afstemmen van ruimtelijke functies voor drinkwaterbescherming.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	2	2	1	1 (negatief)	3 (positief)	1 (negatief)	1 (negatief)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘functiewijziging van gronden’ heeft een directe en zeer sterke invloed op het beschermen en behouden van bestaande en nieuwe drinkwaterbronnen. Door functies van gronden te wijzigen – bijvoorbeeld van landbouw of industrie naar grondwaterbeschermingsgebied of natuur – kunnen risico’s op verontreiniging effectief worden beperkt. Daarmee draagt het instrument rechtstreeks bij aan het doel om de kwaliteit van drinkwaterbronnen te waarborgen en de beschikbaarheid voor de toekomst veilig te stellen. De bijdrage aan doelbereik is zeer groot, omdat functiewijziging structureel vastlegt welk grondgebruik is toegestaan binnen en rondom waterwingebieden. De kans op realisatie is eveneens hoog, omdat het instrument juridisch stevig is verankerd in het omgevingsbeleid en via planologische besluiten concreet kan worden uitgevoerd.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘functiewijziging van gronden’ bij het beschermen en behouden van drinkwaterwinningen is naar verwachting verdeeld. Het publieke belang van schoon en veilig drinkwater wordt breed erkend, wat zorgt voor maatschappelijke steun op regionaal en bestuurlijk niveau. Tegelijkertijd kan functiewijziging leiden tot weerstand bij direct betrokkenen, zoals agrariërs of bedrijven die hun grondgebruik zien beperken of geconfronteerd worden met waardevermindering. De mate van draagvlak hangt sterk af van de lokale context, het niveau van compensatie en de mate waarin belanghebbenden worden betrokken in het proces.	De inzet van het instrument functiewijziging van gronden bij het beschermen en behouden van drinkwaterbronnen vraagt om structurele beleidsmatige en juridische capaciteit, maar brengt doorgaans geen grote investeringskosten met zich mee. De belangrijkste kosten liggen in de inzet van personeel voor planvorming, gebiedsafstemming en het opstellen of wijzigen van ruimtelijke plannen. Wanneer functiewijziging leidt tot beperkingen in het grondgebruik, kunnen compensatiekosten of planschadevergoedingen optreden. Nadelige effecten die het maatschappelijk risico overstijgen, dienen te worden vergoed of gecompenseerd. Deze kosten blijven in de praktijk meestal beheersbaar, maar vragen wel om zorgvuldige juridische afweging en financiële reservering.	Het instrument ‘functiewijziging van gronden’ kent bij het beschermen en behouden van drinkwaterbronnen aanzienlijke procedurele en juridische risico’s. Het wijzigen van functies of bestemmingen, bijvoorbeeld van landbouw naar grondwaterbeschermingsgebied, is vaak gevoelig en kan leiden tot bezwaar- en beroepsprocedures van grondeigenaren of gebruikers die nadeel ondervinden van beperkingen in grondgebruik of waardevermindering. Daarnaast vraagt het instrument om een zorgvuldige juridische onderbouwing van het publieke belang, de proportionaliteit en eventuele compensatiemaatregelen. De kans op juridische stappen is daarmee groot, en de impact in termen van vertraging of herziening van besluiten kan aanzienlijk zijn.	Functiewijziging van gronden kan leiden tot ruimtelijke beperkingen voor woningbouw in of nabij grondwaterbeschermingsgebieden. Hierdoor kunnen ontwikkellocaties wegvallen of extra voorwaarden krijgen.	Het instrument draagt direct bij aan bescherming van waterkwaliteit en natuur door risico’s op verontreiniging te beperken en functies beter af te stemmen op ecologische waarden.	De inzet van functiewijziging van gronden voor het beschermen en behouden van drinkwaterbronnen heeft naar verwachting een negatieve impact op de klimaatmitigatieopgave. Door gronden een beschermende drinkwaterfunctie te geven, worden in deze gebieden vaak beperkingen opgelegd aan activiteiten in de ondergrond. Dit kan het toepassen van geothermie en bodemenergiesystemen beperken of uitsluiten, terwijl deze technieken juist bijdragen aan de verduurzaming van de warmtevoorziening.	Functiewijziging kan leiden tot beperkingen in economisch grondgebruik, bijvoorbeeld voor landbouw of bedrijvigheid, en daardoor tot verlies van opbrengst of waarde. De impact is lokaal negatief.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen

22. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)

Het instrument ‘instructieregels en activiteitenregels’ gaat over het juridisch vastleggen van provinciale belangen en kaders voor de bescherming van bestaande of nieuwe drinkwaterbronnen en de kwaliteit daarvan. Via instructieregels in de omgevingsverordening kan de provincie bepalen hoe andere bestuurslagen, zoals gemeenten en waterschappen, rekening moeten houden met drinkwaterbescherming, drinkwaterkwaliteit en toekomstige drinkwatervoorziening bij de uitvoering van hun beleid. Daarnaast kunnen activiteitenregels rechtstreeks gelden voor specifieke activiteiten met invloed op grond- en drinkwater, zoals grondwateronttrekkingen, bodemenergie of wateraanvoer bij droogte. Op basis hiervan vindt vervolgens vergunningverlening door de provincie plaats. De regels dragen bij aan een eenduidige en doelmatige bescherming van drinkwaterbronnen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	3	2	3	2	1 (negatief)	3 (positief)	2 (neutraal)	1 (negatief)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘instructieregels en activiteitenregels’ heeft een zeer directe en bepalende invloed op het beschermen en behouden van bestaande en nieuwe drinkwaterbronnen. Via instructieregels kan de provincie afdwingen dat gemeenten en waterschappen in hun beleid en besluiten rekening houden met drinkwaterbelangen, waardoor risico's op verontreiniging of aantasting van bronnen worden beperkt. Activiteitenregels zorgen bovendien voor rechtstreekse juridische bescherming, door voorwaarden of verboden te stellen aan activiteiten die de kwaliteit of kwantiteit van het grondwater kunnen beïnvloeden. De bijdrage aan doelbereik is zeer groot, omdat het instrument structureel en afdwingbaar de bescherming van drinkwaterbronnen borgt in de fysieke leefomgeving. De kans op realisatie is eveneens zeer hoog, aangezien de regels juridisch bindend zijn en direct werken richting andere bestuurslagen en initiatiefnemers.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘instructieregels en activiteitenregels’ is naar verwachting verdeeld. Aan de ene kant is er brede steun voor het doel — het beschermen van schoon drinkwater wordt maatschappelijk als essentieel en urgent gezien. Aan de andere kant kunnen de concrete effecten van deze regels tot weerstand leiden bij partijen die beperkingen ervaren in hun activiteiten of ruimtelijke plannen, zoals agrariërs, industrie of gemeenten met ontwikkelambities binnen beschermingszones. Omdat het instrument juridisch dwingend is en de ruimte voor lokaal maatwerk beperkt kan zijn, zullen reacties per belangengroep uiteenlopen. Daarmee is het draagvlak naar verwachting diffuus.	De inzet van het instrument ‘instructieregels en activiteitenregels’ vraagt beperkte financiële middelen van de provincie. De belangrijkste kosten betreffen de beleidsmatige en juridische inzet voor het opstellen, actualiseren en handhaven van de regels binnen de omgevingsverordening. Omdat de uitvoering grotendeels plaatsvindt binnen bestaande wettelijke kaders en er geen directe investeringen of fysieke maatregelen nodig zijn, blijven de kosten beperkt tot incidentele ambtelijke capaciteit. De financiële impact is daarmee gering.	Het instrument ‘instructieregels en activiteitenregels’ kent enkele procedurele en juridische risico's, maar deze zijn over het algemeen beheersbaar. Het opstellen en vaststellen van regels binnen de omgevingsverordening vraagt om een zorgvuldig proces van afstemming met gemeenten, waterschappen en belanghebbenden, wat tijd en bestuurlijke inzet vergt. Juridische risico's kunnen ontstaan wanneer regels beperkend uitpakken voor bepaalde activiteiten of sectoren, wat kan leiden tot bezwaar- of beroepsprocedures. Het instrument is ingebed in de Omgevingswet en gebaseerd op duidelijke wettelijke grondslagen, wat de kans op succesvolle juridische aanvechting beperkt maakt, maar desalniettemin wel aanwezig.	Instructieregels kunnen beperkingen opleggen aan woningbouwlocaties binnen grondwaterbeschermingsgebieden, waardoor ontwikkelruimte afneemt of aanvullende voorwaarden gelden.	Het instrument versterkt direct de bescherming van waterkwaliteit en natuurlijke systemen door risico's op verontreiniging en aantasting te beperken. Het draagt zo bij aan duurzaam water- en natuurbeheer.	De regels hebben beperkte invloed op klimaatmitigatie. Er is geen directe koppeling met energie- of CO₂-doelen.	Strikte activiteitenregels kunnen beperkingen opleggen aan landbouw, industrie of bodemenergieprojecten, wat economische effecten kan hebben. De impact is lokaal, maar reëel.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Beschermen en behouden van bestaande & nieuwe bronnen

23. Beschermen/behouden bestaande/nieuwe drinkwaterbronnen - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)

Het instrument ‘lobby en belangenbehartiging’ gaat over het actief vertegenwoordigen van provinciale belangen op het gebied van drinkwater bij andere bestuurslagen en relevante partijen. De provincie kan hiermee invloed uitoefenen op wet- en regelgeving, financieringsstromen en beleidsprioriteiten van het Rijk, de EU en waterschappen, gericht op de bescherming en duurzame beschikbaarheid van drinkwaterbronnen. Door samenwerking en afstemming te zoeken, kan de provincie voorkomen dat besluiten elders leiden tot risico’s voor de kwaliteit of kwantiteit van drinkwater. De focus ligt op beleidsbeïnvloeding, strategische samenwerking en het versterken van het bestuurlijke netwerk rondom drinkwaterbescherming.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	3	3	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het instrument ‘lobby en belangenbehartiging’ kan in enige mate bijdragen aan het beschermen en behouden van bestaande en nieuwe drinkwaterbronnen, met name via indirecte invloed op beleid, regelgeving en besluitvorming bij andere bestuurslagen. Door actief op te komen voor provinciale belangen kan de provincie bijdragen aan gunstiger randvoorwaarden, zoals strengere landelijke normen, structurele financiering of betere afstemming tussen water-, landbouw- en ruimtelijk beleid. De bijdrage aan doelbereik is vooral strategisch en beleidsmatig, niet operationeel of juridisch afdwingbaar. De kans op realisatie hangt sterk af van timing, politieke prioriteiten en het draagvlak bij andere overheden, waardoor de effectiviteit moeilijk direct te sturen is.	De mate van draagvlak bij de inzet van het instrument ‘lobby en belangenbehartiging’ is naar verwachting hoog, omdat het instrument zelf geen directe ingrepen of beperkingen oplegt aan burgers, bedrijven of grondeigenaren. De inzet richt zich op bestuurlijke beïnvloeding en samenwerking met andere overheden en organisaties, waardoor er geen directe maatschappelijke weerstand ontstaat. Bovendien sluit het belang van het beschermen en behouden van drinkwater aan bij een breed gedragen maatschappelijk doel. Eventuele verschillen in opvattingen spelen zich voornamelijk af op bestuurlijk of beleidsmatig niveau, niet in de samenleving.	Het instrument ‘lobby en belangenbehartiging’ vraagt beperkte financiële middelen van de provincie. De inzet bestaat voornamelijk uit beleidsmatige en bestuurlijke capaciteit voor overleg, afstemming en netwerkvorming met andere overheden en organisaties. Er zijn geen directe investeringen of fysieke maatregelen nodig om dit instrument toe te passen. De kosten zijn daarom incidenteel en beperkt tot personele inzet binnen bestaande beleids- en samenwerkingsstructuren.	Het instrument ‘lobby en belangenbehartiging’ kent nauwelijks procedurele of juridische risico’s. Er is geen sprake van formele besluitvorming of regelgeving die kan worden aangevochten, en de uitvoering vindt plaats via overleg, samenwerking en beïnvloeding. Eventuele risico’s beperken zich tot vertraging of beperkte effectiviteit als gevolg van bestuurlijke verschillen in prioriteiten of timing bij andere overheden, maar deze zijn naar verwachting klein en hebben daarnaast geen juridische consequenties.	Lobby en belangenbehartiging hebben geen directe invloed op woningbouwontwikkeling. Eventuele effecten ontstaan alleen indirect, bijvoorbeeld via beleidsafstemming met het Rijk of gemeenten.	Het instrument draagt naar verwachting positief bij aan de bescherming van waterkwaliteit en natuur door provinciale belangen actief te agenderen en beleid op hoger schaalniveau te beïnvloeden.	Er is geen directe relatie tussen lobbyactiviteiten en klimaatmitigatie. Mogelijke positieve neveneffecten ontstaan alleen indirect via integrale beleidsafstemming en -doorwerking.	Lobby en belangenbehartiging beïnvloeden de economie slechts indirect. Er is geen directe impact op economische activiteiten, behalve via eventuele beleidskeuzes die op langere termijn volgen.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

24. Drinkwaterbesparing bestaande bouw - Subsidie (financieel)

De provincie levert via een subsidieregeling een financiële bijdrage voor de aanschaf van waterbesparende huishoudelijke voorzieningen. Deze regeling richt zich specifiek op particulieren/huishoudens, de doelgroep die verantwoordelijk is voor het grootste deel van het drinkwaterverbruik. De subsidie is gericht op voorzieningen die het meeste drinkwater verbruiken: douchen, wastafelgebruik (inclusief handen wassen) en het toilet. Van het gemiddelde verbruik van 129 liter per hoofd per dag (LHD) wordt 46,2 LHD (35,8%) besteed aan douchen, 17,9 LHD (13,9%) aan wastafelgebruik en 30,4 LHD (23,6%) aan toiletgebruik.

Wasmachines vallen buiten de regeling, omdat wordt aangenomen dat de meeste moderne apparaten standaard zijn uitgerust met een eco-stand. Ook digitale slimme watermeters zijn uitgesloten van de subsidieregeling, aangezien deze in de praktijk al worden gestimuleerd door drinkwaterbedrijven en gemeenten.

Vanuit het NPvA Drinkwaterbesparing en MKBA die voor toekomstig bouwen binnen provincie Zuid-Holland is uitgevoerd, is een subsidie aangeboden aan woningcorporaties voor het installeren van waterbesparende toiletten. Deze subsidie komt te vervallen. Hier bleek uiteindelijk nauwelijks gebruik van te zijn gemaakt.

De subsidie is nu gericht op particulieren. Het kan ook logisch zijn om dit op gemeenten te richten, zodat zij dit op lokaal niveau bij bewoners kunnen stimuleren. Ook kan worden gedacht aan subsidies, die worden ingezet voor winkeleigenaren, die waterbesparende producten aanbieden met korting.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	2	2 (neutraal)	3 (positief)	3 (positief)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Drinkwaterbesparing in bestaande bouw door gebruik waterbesparende voorzieningen draagt naar verwachting aanzienlijk bij aan drinkwaterbesparing. In 2023 werd 71,1% van het totale drinkwater in Nederland gebruikt binnen huishoudens, met een gemiddeld verbruik van 129 liter per hoofd per dag (LHD) (2021). Door toepassing van waterbesparende voorzieningen kan dit verbruik met ruim 21-44 LHD worden verminderd: een waterbesparende douchekop bespaart gemiddeld 8,5 LHD bij een douchebeurt van 7 min (WGT CBS 2021), een zuinige kraan gemiddeld 7-10 LHD en een waterbesparend toilet gemiddeld 5 - 25 LHD (afhankelijk van type toilet: vacuümtoilet levert 25 LHD besparing op) (Bouwtafel menukaart, 2024). De Algemene Rekenkamer (2025) beschouwt subsidies als een effectief en maatschappelijk aanvaardbaar middel om huishoudens te motiveren tot duurzamer watergebruik. Ze verlagen financiële drempels en stimuleren bewoners tot actie. De hoogte van de subsidie bepaalt echter hoe hoog de kans op daadwerkelijke realisatie is.	Draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat. Het instrument heeft een positief maatschappelijk imago, omdat het vrijwillig, laagdrempelig en financieel aantrekkelijk is. Huishoudens ervaren de subsidie als een ondersteunende maatregel in plaats van een verplichting. Dat vergroot de kans op breed draagvlak.	De verwachting is dat de invoering van een subsidieregeling beperkte structurele capaciteit vanuit de provincie vraagt. Wel brengt de regeling investeringen met zich mee, waarvan de omvang momenteel op gemiddelde basis wordt ingeschat. De kosten voor de aanschaf van waterbesparende producten variëren: een douchekop kost tussen de €15 en €50, een waterbesparende kraan tussen de €80 en €150, en een toilet met besparende spoeltechniek tussen de €150 en €400. Op basis van deze indicaties komt de totale investering per huishouden uit op gemiddeld €400.	Procedureel gezien kost het opstellen van een nieuwe subsidieregeling tijd en vraagt het om afstemming met gemeenten en drinkwaterbedrijven. Een duidelijke afbakening van doelgroep en subsidiabele activiteiten vergemakkelijkt de uitvoering en verkleint het risico op interpretatieverschillen. De kans dat dit tot risico's leidt is beperkt en de impact ook. Juridisch bestaat met name risico op discussie over doelmatigheid en mogelijke staatssteun. Deze risico's zijn goed te beheersen door een zorgvuldige juridische onderbouwing, tijdige afstemming met interne juristen en toetsing aan staatssteunkaders. De kans op risico's/aanvechting is aanwezig, waarbij de impact beperkt wordt geschat.	De maatregel richt zich op bestaande bouw en heeft daarmee geen directe invloed op woningbouwproductie en/of -planning. Impact is daarmee neutraal.	Subsidie stimuleert de aanschaf/toepassing van waterbesparende voorzieningen. Waterbesparende voorzieningen verlagen de druk op drinkwaterbronnen en versterken de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie. Impact is daarmee positief.	Subsidie stimuleert de aanschaf van waterbesparende voorzieningen. Waterbesparende voorzieningen leiden tot minder warm watergebruik, en daarmee tot minder gasverbruik en energiebesparing. Impact daarmee is positief.	De aanschaf/toepassing van waterbesparende voorzieningen heeft geen direct effect op de economie. Door een subsidie kan de vraag naar deze voorzieningen toenemen, wat mogelijk leidt tot extra werkgelegenheid. De omvang hiervan wordt echter als beperkt ingeschat. Impact is daarmee neutraal.
Bronnen	Watergebruik thuis (WGT), CBS, cijfers 2021, Algemene Rekenkamer - Drinkwater onder druk, 2025, Bouwtafel, Menukaart waterbesparende technieken, 2024 https://nflux.nl/app/uploads/2024/12/Menukaart_def.pdf https://www.eco-logisch.nl/kennisbank/waterbesparende-douchekop							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

25. Drinkwaterbesparing bestaande bouw - Communicatie en bewustzijn (communicatie en lobby)

De provincie zet communicatie in als instrument om drinkwaterbesparing bij particulieren te stimuleren. Via gerichte campagnes en voorlichting wordt bewustwording vergroot en gewenst gedrag bevorderd. De communicatie richt zich op drie kansrijke doelgedragingen: korter douchen, minder vaak douchen en bewust gebruik van de kleine spoelknop bij het toilet. Daarnaast wordt het sproeien van de tuin meegenomen als seizoensgebonden gedraging, met name tijdens piekperiodes in de zomer. Ook kan worden gedacht aan hitteplan gedurende droge periodes. Naast gedragsverandering kan de provincie via communicatie ook de aanschaf van duurzame, waterbesparende producten, zoals zuinige douchekoppen, kranen en toiletten stimuleren.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	3	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De gedragsmaatregelen 'korter douchen, minder vaak douchen, gebruik kleine toiletknop' hebben op zichzelf een hoge potentie voor drinkwaterbesparing. Kortere douchen -van 7,4 naar 5 minuten – levert een besparing op van 16 LHD (uitgaande van dat gemiddeld genomen een douche 7,7 liter per minuut verbruikt) (CBS, 2021). Het gebruik van de kleine toiletknop komt neer op een gemiddelde besparing van 6 LHD (uitgaande dat van de 6,6 wc-beurten, in plaats van 3 x de grote knop, nog maar 1 x per dag de grote knop wordt gebruikt). Met een douchebeurt overslaan wordt 46,2 LHD bespaard. De aanschaf van waterbesparende producten kan aanvullend ook nog tot drinkwaterbesparing leiden. De besparingspotentie is daarmee vrij groot. Plus: de doelgroep 'huishoudens' is omvangrijk (zij zijn verantwoordelijk voor 71,1% van het totale drinkwatergebruik). Communicatiecampagnes vergroten het bewustzijn over watergebruik en kunnen tijdelijk leiden tot gedragsverandering en waterbesparing. Onderzoek laat echter zien dat dit effect vaak na verloop van tijd afneemt; zo werd bij douchegebruik een initiële besparing van circa 7% gemeten, die op middellange termijn verdween (Brouwer et al., 2022). Afhankelijk van het type interventie kan een sterker of langduriger effect optreden.	Maatschappelijk gezien kan de boodschap tot weerstand leiden omdat mensen veel waarde hechten aan douchen. De inschatting is dat dit minimaal is. Gezien het geen verplichtend instrument is, wordt het draagvlak hoog ingeschat.	Voor communicatie en bewustwording wordt weinig extra capaciteitsinzet verwacht. De provincie kan aansluiten op huidige communicatielijnen en -kanalen. Investerings zijn hiermee ook beperkt. Ook wordt er een landelijke drinkwatercampagne ontwikkeld door IenW samen met de drinkwatersector; dit komt onder de vlag Leven/MetWater. Hierop kan de provincie ook aansluiten.	"Procedureel is deze maatregel snel inzetbaar en vraagt weinig formele besluitvorming. Communicatie sluit vaak aan bij bestaande campagnes van gemeenten of drinkwaterbedrijven, wat de uitvoering vergemakkelijkt. Er zijn nauwelijks juridische risico's. De provincie handelt binnen haar bevoegdheden en er is geen sprake van subsidiëring of regelgeving. Zolang de communicatie feitelijk juist is, is de kans op juridische aanvechting zeer klein."	De maatregel richt zich op bestaande bouw en heeft daarmee geen directe invloed op woningbouwproductie en/of -planning. Impact is daarmee neutraal.	Communicatie over drinkwaterbesparing kan het gedrag van mensen beïnvloeden. Hoewel de stap naar korter of minder vaak douchen en het gebruik van de kleine spoelknop relatief klein is, blijft de kans op structurele gedragsverandering beperkt. Daardoor is het effect op de druk op drinkwaterbronnen en de beschikbaarheid van zoet water naar verwachting neutraal.	Communicatie over drinkwaterbesparing kan het gedrag van mensen beïnvloeden. Hoewel de stap naar korter of minder vaak douchen en het gebruik van de kleine spoelknop relatief klein is, blijft de kans op structurele gedragsverandering beperkt. Daardoor is het effect op klimaatmitigatie naar verwachting neutraal.	Ander gedrag/bewustwording over drinkwaterbesparing heeft geen direct effect op de economie. Daarmee is de impact neutraal.
Bronnen	Watergebruik thuis (WGT), CBS, cijfers 2021 (Brouwer et al., 2022; Koop et al., 2019)							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

26. Drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)

De provincie zet lobby en belangenbehartiging in richting het Rijk, met als doel het verplicht stellen van waterbesparende voorzieningen in de bouwregelgeving (Besluit Bouwwerken Leefomgeving - Bbl) en het ontwikkelen van een classificatie-systeem/waterlabels. Hiermee wordt beoogd dat bij de bouw en renovatie van woningen standaard gebruik wordt gemaakt van waterefficiënte toiletten, kranen en douchekoppen. Provincies lobbyen via het IPO voor opname van drinkwaterbesparende doelvoorschriften in het Bbl. De provincie sluit hierbij aan, versterkt deze inzet en voert daarnaast ook lobby via eigen kanalen. Ook kan via Convenant Toekomstbestendig bouwen worden gelobbyd via het Rijk. Dit is een samenwerking tussen overheden en marktpartijen uit de hele bouwsector, waar provincie Zuid-Holland ook is aangesloten en ambities in zijn geformuleerd op gebouwniveau en/of gebiedsniveau.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Drinkwaterbesparing in nieuwbouw door gebruik waterbesparende voorzieningen draagt naar verwachting aanzienlijk bij aan drinkwaterbesparing. Door toepassing van waterbesparende voorzieningen kan het gemiddelde huishoudelijke drinkwaterverbruik van 129 liter per hoofd per dag (LHD) (CBS, 2021) met circa 21 tot 44 liter per persoon per dag worden verminderd. Een waterbesparende douchekop bespaart gemiddeld 8,5 liter per persoon per dag (CBS WGT 2021), een zuinige kraan circa 7–10 liter, en een waterbesparend toilet gemiddeld 5 tot 25 liter per persoon per dag, afhankelijk van het type (een vacuümtoilet kan tot 25 L p/d besparen; Bouwtafel Menukaart, 2024). In Zuid-Holland gaat het om ruim 284.000 geplande woningen bruto nieuwbouw in de periode vanaf 2026 tot en met 2035 zonder rekening te houden met eventuele planuitval, op een totaal van 1,79 miljoen bestaande woningen begin 2026. De kans op realisatie via lobby is reëel, maar niet verzekerd en kan enige tijd vergen. Omdat de maatregel afhankelijk is van landelijke besluitvorming en juridische verankering, is de directe sturingskracht beperkt. Daarom wordt de effectiviteit beoordeeld als gemiddeld: de maatregel draagt in positieve mate bij aan het doelbereik, en de kans op realisatie is gematigd.	Draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat, omdat het hier gaat om lobby en belangenbehartiging – een beleidsinstrument dat op zichzelf weinig weerstand oproept.	Een stevige lobby richting het Rijk, al dan niet in samenwerking met het IPO, vraagt structureel enige mate van ambtelijke capaciteit voor afstemming, beleidsvoorbereiding en inhoudelijke onderbouwing. De investeringskosten zijn beperkt, aangezien het instrument primair bestaat uit beleidsbeïnvloeding en geen fysieke of programmatische uitvoering vereist.	Procedurele risico's, zoals vertraging in besluitvorming of het niet tijdig agenderen van het onderwerp, zijn beheersbaar en inherent aan lobbytrajecten. Kans dat dit tot vertraging leidt is aanwezig, maar impact is niet groot. Juridische risico's zijn niet aan de orde: lobby is een legitiem instrument binnen het beleidsproces en leidt niet tot juridische aansprakelijkheid	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op woningbouw. Impact is daarmee neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op water/natuur. Impact is daarmee neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op klimaatmitigatie. Daarmee is impact neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op economie. Daarmee is impact neutraal.
Bronnen	IPO position paper Maak van drinkwater niet de volgende netcongestie (03 2025) CBS woningvoorraad Zuid-Holland Provincie Zuid-Holland woningbouwmonitor https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/woningbouw/							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

27. Drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op het stimuleren van drinkwaterbesparing bij nieuwbouw en renovatie door middel van onderzoek en pilotprojecten. Dit instrument is gericht op het verkennen van besparingsmogelijkheden in de gebouwde omgeving, het testen van innovatieve technieken en ontwerpconcepten en het ontwikkelen van handelingsperspectief voor gemeenten, ontwikkelaars en woningcorporaties. De provincie werkt hierbij samen met marktpartijen, gemeenten, kennisinstellingen en relevante sectororganisaties.

De provincie sluit aan bij initiatieven en kennisontwikkeling vanuit de regionale Bouwtafel Waterzuinige Wijken, benut inzichten uit lopende onderzoeken en eigen pilots, en verkent aansluiting bij bredere kennis- en innovatieprogramma's binnen de woning- en bouwsector.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel levert naar verwachting in enige mate een bijdrage aan drinkwaterbesparing in de gebouwde omgeving. Het directe besparingspotentieel is afhankelijk van de mate waarin bewezen maatregelen uit onderzoek en pilots daadwerkelijk worden toegepast in nieuwbouw- en renovatieprojecten. Hoewel renovatie een grote opgave vormt binnen Zuid-Holland, ligt de regie voor de uitvoering grotendeels bij gemeenten, woningcorporaties en marktpartijen, wat de doorwerking onzeker maakt. Het besparingspotentieel per woning kan echter aanzienlijk zijn wanneer waterbesparende technieken, alternatieve waterconcepten of efficiëntere installaties worden geïntegreerd. De kans op realisatie is vooralsnog beperkt, aangezien de inzet op onderzoek en pilots een vrijwillig karakter heeft en afhankelijk is van de bereidheid van marktpartijen om te experimenteren en te investeren.	De kans op draagvlak voor dit instrument is hoog. Het betreft een vrijwillige en verkennende maatregel, gericht op samenwerking, kennisontwikkeling en innovatie binnen de bouw- en vastgoedsector. Omdat er geen verplichtingen worden opgelegd en partijen vrijwillig deelnemen aan pilots of onderzoeken, is de kans op weerstand gering. De groep die wordt geraakt – gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars en bouwbedrijven – is relatief beperkt en veelal al betrokken bij bredere verduurzamingsopgaven. Bovendien biedt het instrument ruimte voor maatwerk, experimenteer ruimte en een sectorgerichte benadering, wat de acceptatie verder vergroot. Door aan te sluiten bij bestaande samenwerkingsverbanden, zoals de regionale Bouwtafel Waterzuinige Wijken, wordt het draagvlak versterkt en ontstaat een gedeeld leerproces waarin partijen gezamenlijk kunnen werken aan haalbare en toepasbare oplossingen.	De inzet van dit instrument vraagt om structurele ambtelijke capaciteit voor het begeleiden van onderzoeken, het ontwikkelen en coördineren van pilotprojecten en het onderhouden van samenwerkingsverbanden met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen en kennisinstellingen. Daarnaast kunnen er beperkte financiële middelen nodig zijn voor het (mede)financieren van pilots, het faciliteren van experimenten of het bijdragen aan bestaande kennis- en innovatieprogramma's, zoals de regionale Bouwtafel Waterzuinige Wijken. De investeringsomvang blijft naar verwachting overzichtelijk, omdat het instrument zich richt op verkenning, kennisontwikkeling en samenwerking, en niet op grootschalige implementatie of fysieke maatregelen.	De inzet op onderzoek en pilotprojecten vraagt om goede afstemming met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen en kennisinstellingen, maar kent geen formele besluitvormingsprocedures zoals die gelden bij regelgeving of vergunningverlening. De provincie beschikt in dit kader over ruime beleidsvrijheid. De kans op procedurele vertraging is daardoor beperkt, en eventuele vertraging heeft weinig effect op de uitvoerbaarheid van het instrument. Omdat het gaat om vrijwillige samenwerking en kennisontwikkeling, zijn de juridische risico's zeer gering. Er worden geen verplichtingen opgelegd aan derden en er vindt geen normstelling of handhaving plaats. Juridische conflicten zijn nauwelijks te verwachten, mits afspraken met partners zorgvuldig worden vastgelegd, bijvoorbeeld in projectovereenkomsten, samenwerkingsafspraken of intentieverklaringen.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op het al dan niet toepassen van waterbesparende apparaten/technieken in nieuwbouwprojecten. De inzet van dergelijke maatregelen heeft bovendien geen invloed op de woningbouwproductie of het tempo waarin nieuwe woningen gerealiseerd kunnen worden. Daarmee is de impact op de woningbouwopgave in directe zin neutraal. Tegelijkertijd kunnen onderzoek en pilots wel degelijk een indirecte en positieve impact hebben op de kwaliteitsontwikkeling binnen nieuwbouw. Door innovatie te stimuleren, kennis te ontwikkelen en bewezen concepten aan te reiken, kunnen deze instrumenten de toepassing van waterefficiënte technieken in toekomstige projecten versnellen. Dit draagt bij aan professionalisering van de sector en aan de opbouw van een gedeelde kennisbasis, zonder de bouwopgave te belasten.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van waterefficiënte technieken of alternatieve waterconcepten. De inzet is primair gericht op kennisontwikkeling en innovatie, niet op directe verandering in watergebruik of systeemdruk. Daarom heeft het instrument op zichzelf geen direct effect op waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit of natuur, en wordt de impact in deze fase als neutraal beoordeeld.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van waterbesparende technieken of apparaten. Hoewel waterbesparende toepassingen – zoals efficiënte douches – in de praktijk wél kunnen leiden tot lager warmwatergebruik en daarmee minder energieverbruik, richt dit instrument zich primair op verkenning en kennisontwikkeling.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op het al dan niet toepassen van waterbesparende apparaten. Omdat het instrument zich richt op verkenning, kennisontwikkeling en samenwerking, zonder verplichtende maatregelen of directe kosten voor marktpartijen, is de impact op de economie neutraal. Eventuele economische effecten ontstaan pas op langere termijn, wanneer bewezen waterbesparende toepassingen daadwerkelijk worden opgeschaald of geïmplementeerd in de praktijk.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

28. Drinkwaterbesparing nieuwbouw/renovatie - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op het sluiten van intentieovereenkomsten met samenwerkingspartners zoals gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars en installateurs, gericht op het bevorderen van drinkwaterbesparing in nieuwbouw- en renovatieprojecten. Binnen deze samenwerking worden afspraken gemaakt over het voorschrijven van specifieke waterbesparende apparaten en producten, zoals douchekoppen, toiletten, kranen en wasmachines. De intentieovereenkomst fungeert als instrument voor harmonisatie van technische keuzes en het stimuleren van opschaling. Voorbeelden van huidige samenwerkingen zijn: de regionale Bouwtafel Waterzuinige Wijken en het Convenant Toekomstbestendig Bouwen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	2	3	3	2 (neutraal)	3 (positief)	3 (positief)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel draagt in enige mate bij aan het behalen van drinkwaterbesparing. De doelgroep is van gemiddelde omvang: in Zuid-Holland gaat het om ruim 284.000 geplande woningen bruto nieuwbouw in de periode vanaf 2026 tot en met 2035 zonder rekening te houden met eventuele planuitval, op een totaal van 1,79 miljoen bestaande woningen begin 2026. Toch is het besparingspotentieel per woning aanzienlijk. Met waterbesparende apparaten kan gemiddeld 21 - 44 liter drinkwater per persoon per dag worden bespaard. Daarmee is de impact per woning groot, ondanks de beperkte schaal. De kans op realisatie is beperkt, gezien het vrijwillige karakter van het instrument. Succes hangt af van de mate waarin samenwerkingspartners zich committeren en afspraken vertalen naar concrete toepassing. De provincie speelt hierin een actieve rol als procesbegeleider en verbinder. Samenwerkingsvormen zoals een Bouwtafel vergroten de kans op harmonisatie en opschaling.	Draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als diffuus ingeschat. De maatregel richt zich op nieuwbouw en renovatie, een relatief beperkte groep binnen de totale woningvoorraad. Voor bewoners zijn waterbesparende technieken doorgaans goed te accepteren, zeker wanneer ze bijdragen aan lagere woonlasten en duurzaamheid. Tegelijkertijd kan er weerstand ontstaan bij uitvoerende partijen, zoals projectontwikkelaars en woningcorporaties, vanwege mogelijke extra kosten, technische eisen of beperkingen in ontwerp vrijheid. Hierdoor zijn de reacties op de maatregel verdeeld:	De inzet van dit instrument vraagt om incidentele en beperkte ambtelijke capaciteitsinzet, bijvoorbeeld voor het begeleiden van samenwerkingsprocessen, het organiseren van bijeenkomsten en het opstellen van intentieovereenkomsten. Er zijn geen directe investeringen nodig, omdat de uitvoering en toepassing van waterbesparende maatregelen bij marktpartijen ligt.	De inzet van dit instrument brengt naar verwachting geen significante procedurele of juridische risico's met zich mee. Omdat het gaat om een vrijwillige samenwerking zonder juridische verplichtingen of formele besluitvorming, is de kans op bezwaar of juridische aanvechting zeer klein. Ook het opstellen van intentieovereenkomsten vraagt relatief weinig procedurele doorlooptijd, zeker wanneer aangesloten wordt bij bestaande samenwerkingsverbanden zoals een Bouwtafel. De impact van eventuele vertraging of mislukking is beperkt, omdat er geen wettelijke kaders of investeringen aan verbonden zijn.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het stimuleren van waterbesparende voorzieningen binnen de nieuwbouw. Dit verhoogt de bouwkosten en kan het bouw-/ontwerpproces vertragen maar wordt als beperkt, en daarmee neutraal, ingeschat.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het stimuleren van waterbesparende voorzieningen binnen de nieuwbouw. Waterbesparende voorzieningen verminderen de druk op drinkwaterbronnen en versterken de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie. Impact is daarmee positief.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het stimuleren van waterbesparende voorzieningen binnen de nieuwbouw. Minder drinkwatergebruik leidt tot minder warmwaterverbruik, en daarmee minder gasverbruik en energiebesparing. Daarmee is impact positief.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het stimuleren van waterbesparende voorzieningen binnen de nieuwbouw. Het zorgt hiermee voor toename van vraag naar waterbesparende voorzieningen. Impact hiervan op de economie wordt beperkt, en daarmee neutraal, ingeschat.
Bronnen	CBS woningvoorraad Zuid-Holland Provincie Zuid-Holland woningbouwmonitor Bouwtafel Waterzuinige Wijken https://www.technieknederland.nl/nieuws/menukaart-waterbesparende-maatregelen-nu-beschikbaar/							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

29. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op het stimuleren van drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers door middel van onderzoek en pilotprojecten. Dit instrument is gericht op het verkennen van besparingsmogelijkheden binnen bedrijfsprocessen en het testen van innovatieve technieken, in samenwerking met bedrijven, brancheorganisaties en kennisinstellingen.

Wanneer hierover meer duidelijkheid ontstaat, ligt het voor de hand om subsidies beschikbaar te stellen voor waterscans en eventueel instructieregels of activiteitenregels op te stellen voor specifieke sectoren.

De provincie sluit o.a. aan bij het TKI Watertechnologie-kennisspoor, de Routekaart Kennisopgaven Industriële Watertransitie, en investeert in lopende onderzoeken en eigen pilots, en verkent aansluiting bij andere kennis- en innovatieprogramma's zoals UPPWATER (Groeiplan Watertechnologie).

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel draagt gemiddeld bij aan het verminderen van drinkwatergebruik bij zakelijke gebruikers. Het toepassen van waterbesparende technologieën in bestaande processen bij grootverbruikers (> 100.000 m3 /jaar) heeft volgens KWR een hoog besparingspotentieel. Daarentegen wordt de overgang naar droge of hybride koeling als minder kansrijk ingeschat vanwege de energetisch ongunstige eigenschappen en hoge investeringskosten. De verbruikersgroep is middelgroot: in 2023 werd in Nederland 28,9% van het totale drinkwaterverbruik gebruikt voor economische activiteiten. Binnen deze groep is het aandeel voor de chemische industrie 3,5%, de voedingsmiddelenindustrie 5,4%, en de landbouw 4,2%. De inzet van dit instrument is vrijwillig van aard en gericht op kennisontwikkeling en verkenning. Het leidt niet direct tot implementatie van waterbesparende technologieën, waardoor de invloed op daadwerkelijke besparing beperkt is. Verdere impact hangt af van opvolging via subsidies, regelgeving of opschaling.	De kans op draagvlak voor dit instrument is hoog. Het betreft een vrijwillige en verkennende maatregel, gericht op samenwerking, kennisontwikkeling en innovatie. Omdat er geen verplichtingen worden opgelegd en bedrijven vrijwillig deelnemen aan pilots of onderzoeken, is de kans op weerstand klein. De groep die wordt geraakt – zakelijke gebruikers in sectoren zoals industrie, landbouw en utiliteit – is relatief beperkt in omvang, en vaak al betrokken bij verduurzaming en efficiëntieverbetering. Bovendien biedt het instrument ruimte voor maatwerk en sectorgerichte benadering, wat de acceptatie verder vergroot.	De inzet van dit instrument vraagt om structurele ambtelijke capaciteit voor het begeleiden van onderzoeken, het opzetten van pilots en het onderhouden van samenwerkingsverbanden met bedrijven en kennisinstellingen. Daarnaast kunnen er beperkte investeringskosten ontstaan, bijvoorbeeld voor het (mede) financieren van pilotprojecten of het bijdragen aan lopende kennisprogramma's zoals TKI Watertechnologie en UPPWATER.	De inzet van onderzoek en pilotprojecten vraagt om afstemming en samenwerking, maar kent geen formele besluitvormingsprocedures zoals bij regelgeving. De provincie heeft hierin veel beleidsvrijheid. De kans op vertraging is beperkt en de impact van eventuele vertraging is laag. Omdat het hier gaat om vrijwillige samenwerking en kennisontwikkeling, zijn er nauwelijks juridische risico's. Er worden geen verplichtingen opgelegd aan derden, en er is geen sprake van normstelling of handhaving. Zolang afspraken met partners goed worden vastgelegd, is de kans op juridische conflicten zeer klein.	Onderzoek en pilots kunnen leiden tot het ontwikkelen van waterefficiënte technieken en processen. Deze hebben naar verwachting geen directe invloed op de woningbouwopgave. Daarmee is impact dus neutraal.	Onderzoek en pilots kunnen leiden tot het ontwikkelen van waterefficiënte technieken en processen. Deze hebben naar verwachting beperkte invloed op de opgaven rondom water/natuur. De impact wordt daarmee als neutraal ingeschat.	Onderzoek en pilots kunnen leiden tot het ontwikkelen van waterefficiënte technieken en processen. Deze hebben naar verwachting beperkte invloed op de opgaven rondom klimaatmitigatie en energieverbruik. De impact wordt daarmee als neutraal ingeschat.	Onderzoek en pilots kunnen leiden tot het ontwikkelen van waterefficiënte technieken en processen. Deze hebben naar verwachting geen directe impact op de economie. De impact wordt daarmee als neutraal ingeschat.
Bronnen	Drinkwaterbesparing bij zakelijke grootverbruikers. Een verkenning vanuit vier perspectieven, KWR, BTO 2023							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

30. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Subsidies (financieel)

De provincie zet financiële middelen in om drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers te stimuleren. Dit gebeurt door het verstrekken van subsidies voor concrete maatregelen, zoals: 1) Het uitvoeren van een waterscan: een analyse van het water-verbruik binnen bedrijfsprocessen. 2) Het advies over besparingskansen: bijvoorbeeld door een expert die aanbevelingen doet voor technische of organisatorische verbeteringen. Daarbij kan de mogelijkheid overwogen worden om de subsidie-regeling enkel te richten op grootverbruikers. Ook is het verstandig om te verkennen op welke wijze dergelijke initiatieven kunnen aansluiten of in samenhang worden opgezet met bestaande regelingen zoals de subsidie Toekomstbestendige Bedrijventerreinen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	1	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel draagt gemiddeld bij aan het verminderen van drinkwatergebruik bij zakelijke gebruikers. Het subsidiëren van waterscans en adviestrajecten helpt bedrijven om inzicht te krijgen in hun waterverbruik en besparingsmogelijkheden. Volgens KWR is het besparingspotentieel hoog van het toepassen van waterbesparende technologieën in bestaande processen. De gebruikersgroep is middelgroot: in 2023 was 28,9% van het totale drinkwaterverbruik in Nederland toe te schrijven aan economische activiteiten. Binnen deze groep zijn de chemische industrie (3,5%), voedingsmiddelenindustrie (5,4%) en landbouw (4,2%) relevante sectoren. Hoewel de maatregel niet direct leidt tot implementatie van technologieën, vormt het een belangrijke voorfase die bewustwording en kennisontwikkeling stimuleert. Verdere impact hangt af van opvolging via aanvullende instrumenten zoals subsidies voor uitvoering, regelgeving of opschaling.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie is hoog. Het betreft een vrijwillige en verkennende maatregel, gericht op samenwerking, kennisontwikkeling en innovatie. Omdat er geen verplichtingen worden opgelegd en bedrijven vrijwillig deelnemen aan pilots of onderzoeken, is de kans op weerstand klein. De groep die wordt geraakt – zakelijke gebruikers in sectoren zoals industrie, landbouw en utiliteit – is relatief beperkt in omvang, en vaak al betrokken bij verduurzaming en efficiëntieverbetering. Bovendien biedt het instrument ruimte voor maatwerk en sectorgerichte benadering, wat de acceptatie verder vergroot.	De maatregel vraagt om structurele inzet van ambtelijke capaciteit voor het opzetten, uitvoeren en monitoren van de subsidieregeling. Daarnaast zijn de investeringskosten substantieel: een waterscan kost gemiddeld tussen de €2.000 en €5.000 per bedrijf. Bij een subsidiebedrag van bijvoorbeeld €3.000 per scan en 200 deelnemende bedrijven loopt dit op tot €600.000. Dit betekent dat de provincie een aanzienlijk budget moet reserveren om deze maatregel effectief in te zetten.	Het opstellen en uitvoeren van een subsidieregeling vraagt om zorgvuldige voorbereiding en afstemming. Procedureel gezien kost dit tijd, vooral bij het bepalen van de doelgroep, subsidiecriteria en het inrichten van een uitvoeringsproces. De regeling moet ook beheerd en gemonitord worden, wat structurele inzet van capaciteit vraagt. Hoewel dit goed uitvoerbaar is, zijn er enkele risico's op vertraging of uitvoeringsproblemen. Juridisch zijn de risico's beperkt, maar aanwezig. De provincie moet zorgen voor een transparante en objectieve toekenning van subsidies om bezwaarprocedures te voorkomen. Daarnaast moet de regeling goed onderbouwd zijn en voldoen aan staatssteunregels. Deze risico's zijn beheersbaar, mits er vooraf juridische toetsing plaatsvindt.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden van drinkwaterbesparing binnen de zakelijke sector. Leidt niet direct tot het toepassen van waterefficiënte technieken. Ook is er geen direct effect op woningbouw. Daarmee is impact neutraal.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden van drinkwaterbesparing binnen de zakelijke sector. Leidt niet direct tot het toepassen van waterefficiënte technieken. Daarmee is impact neutraal.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden van drinkwaterbesparing binnen de zakelijke sector. Leidt niet direct tot het toepassen van waterefficiënte technieken. Daarmee is impact neutraal.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden van drinkwaterbesparing binnen de zakelijke sector. Leidt niet direct tot het toepassen van waterefficiënte technieken. Daarmee is impact neutraal.
Bronnen	https://www.witteveenbos.com/nl/about-us/what-we-do/courses/free-water-scans							

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

31. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)

De provincie zet zich in richting het Rijk en de EU om drinkwaterbesparing in industriële processen te versterken. De lobby en belangenbehartiging richten zich daarbij op twee hoofdsporen. Ten eerste pleit de provincie voor het verplicht stellen van waterscans bij zakelijke gebruikers, zodat structureel inzicht ontstaat in besparingsmogelijkheden binnen productieprocessen. Daarnaast zet de provincie in op het creëren van financiële prikkels voor grootverbruikers om te investeren in waterbesparende technieken en processen. Voor sectoren zoals de voedingsmiddelenindustrie, chemische industrie en landbouw is de businesscase voor dergelijke investeringen vaak nog onvoldoende aantrekkelijk. Landelijke en Europese stimulering is daarom noodzakelijk om structurele en grootschalige besparing te realiseren.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het stimuleren van waterbesparende technieken en processen binnen productieomgevingen is kansrijk en potentieel zeer effectief. De grootste zakelijke drinkwaterverbruikers – zoals de voedingsmiddelenindustrie, chemische industrie en landbouwsector – bieden aanzienlijk besparingspotentieel. Door op landelijk en Europees niveau in te zetten op verplichte waterscans en financiële stimulering van investeringen in waterefficiënte technieken, kan structurele besparing in deze sectoren worden bereikt. De directe sturingskracht van de provincie via lobby en belangenbehartiging is echter beperkt. De effectiviteit hangt sterk af van landelijke besluitvorming, politieke prioritering en bereidheid van sectorpartijen om mee te bewegen. Lobby via het IPO en provinciale netwerken biedt een reële route om dit thema hoger op de nationale agenda te krijgen, maar succes is onzeker en zal tijd vergen.	De kans voor draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat, omdat het hier gaat om lobby en belangenbehartiging – een beleidsinstrument dat op zichzelf weinig weerstand oproept.	Een stevige lobby richting het Rijk en de EU, al dan niet in samenwerking met het IPO, vraagt structureel enige mate van ambtelijke capaciteit voor afstemming, beleidsvoorbereiding en inhoudelijke onderbouwing. De investeringskosten zijn beperkt, aangezien het instrument primair bestaat uit beleidsbeïnvloeding en geen fysieke of programmatische uitvoering vereist.	Procedurele risico's, zoals vertraging in besluitvorming of het niet tijdig agenderen van het onderwerp, zijn beheersbaar en inherent aan lobbytrajecten. Kans dat dit tot vertraging leidt is aanwezig, maar impact is niet groot. Juridische risico's zijn niet aan de orde: lobby is een legitiem instrument binnen het beleidsproces en leidt niet tot juridische aansprakelijkheid	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Het toepassen van waterefficiënte technieken en processen door zakelijke gebruikers heeft geen direct effect op de woningbouw. Daarmee is impact neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee is impact neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Het toepassen van waterefficiënte technieken en processen door zakelijke gebruikers heeft geen direct effect op de klimaatmitigatie of energie. Daarmee is impact neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot drinkwaterbesparing, is zacht instrument. Daarmee is impact neutraal.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

32. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op het sluiten van intentieovereenkomsten met samenwerkingspartners zoals brancheorganisaties, drinkwaterbedrijven, waterschappen en clusters van zakelijke gebruikers, gericht op het bevorderen van drinkwaterbesparing binnen productieprocessen. Binnen deze samenwerking worden afspraken gemaakt over het stimuleren van waterbesparende technieken, het uitvoeren van wateraudits en het delen van kennis via koepelorganisaties en sectorale overlegtafels. Logische partijen om dit mee te bespreken zijn onder andere VNO-NCW, VEMW. De intentieovereenkomst fungeert als instrument voor het bundelen van ambities, het harmoniseren van technische keuzes en het versnellen van opschaling binnen sectoren.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	2	3	3	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel draagt in enige mate bij aan het behalen van de subopgave drinkwaterbesparing. De doelgroep bestaat uit zakelijke gebruikers die drinkwater inzetten in hun primaire productieproces, zoals de voedingsmiddelenindustrie, glastuinbouw en chemie. Hoewel deze sectoren een relevant aandeel hebben in het totale drinkwaterverbruik, is hun aandeel kleiner dan dat van huishoudens. Het exacte besparingspotentieel per bedrijf is lastig te kwantificeren, omdat dit sterk afhangt van het type proces, schaalgrootte en technische mogelijkheden. Wel is duidelijk dat binnen deze sectoren kansen liggen voor efficiënter watergebruik. De kans op realisatie is gematigd, gezien het vrijwillige karakter van intentieovereenkomsten. Er is geen juridische verplichting, en de afspraken zijn vaak inspanningsgericht. Succes hangt af van de mate waarin samenwerkingspartners zich daadwerkelijk committeren en bereid zijn om kennis te delen en investeringen te doen.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als diffuus ingeschat. Intentieovereenkomsten zijn vrijwillig van aard en worden doorgaans goed ontvangen, zeker wanneer ze aansluiten bij bestaande duurzaamheidsambities binnen sectoren zoals glastuinbouw of voedingsmiddelenindustrie. Tegelijkertijd is de bereidheid tot daadwerkelijke doorvoering van maatregelen sterk afhankelijk van bedrijfsspecifieke omstandigheden, zoals kosten, technische haalbaarheid en ervaren urgentie. Hierdoor varieert de mate van acceptatie en opvolging tussen sectoren en bedrijven.	De inzet van deze maatregel vraagt om incidentele en beperkte ambtelijke capaciteit, bijvoorbeeld voor het begeleiden van samenwerkingsprocessen, het organiseren van bijeenkomsten en het opstellen van intentieovereenkomsten met koepelorganisaties en sectorpartijen. Er zijn geen directe investeringen nodig vanuit de provincie. De kosten voor de provincie blijven daarmee beperkt tot procesbegeleiding en kennisdeling.	De inzet van deze maatregel brengt naar verwachting geen significante procedurele of juridische risico's met zich mee. Omdat het gaat om vrijwillige samenwerking zonder juridische verplichtingen of formele besluitvorming, is de kans op bezwaar, juridische aanvechting of vertraging zeer klein. Het opstellen van intentieovereenkomsten vraagt beperkte procedurele doorlooptijd, zeker wanneer aangesloten wordt bij bestaande overlegstructuren of sectorale samenwerkingsverbanden. Eventuele mislukking of vertraging heeft beperkte impact, omdat er geen wettelijke kaders of provinciale investeringen aan verbonden zijn.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het toepassen van waterefficiënte technieken en processen binnen de zakelijke sector. Dit heeft echter geen effect op woningbouw. Impact is daarmee neutraal.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het toepassen van waterefficiënte technieken en processen binnen de zakelijke sector. Dit kan de druk op drinkwaterbronnen verminderen en versterkt de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie. Daarmee is impact positief.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het toepassen van waterefficiënte technieken en processen binnen de zakelijke sector. Dit heeft echter geen effect op klimaatmitigatie. Impact is daarmee neutraal.	Intentieovereenkomst kan leiden tot gerichte afspraken over het toepassen van waterefficiënte technieken en processen binnen de zakelijke sector. Het toepassen van waterefficiënte technieken en processen kan kostenverhogend werken en vraagt vaak om eenmalige investeringen. Verwacht wordt echter dat dit geen wezenlijk verstrend effect heeft op de economie en de vestigingsattractiviteit van bedrijven niet vermindert. Impact op economie is neutraal.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Verminderen van (piek)vraag drinkwatergebruik

33. Drinkwaterbesparing zakelijk gebruik - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)

De provincie kan drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers stimuleren via activiteitenregels, omdat zij bevoegd gezag is voor een breed scala aan activiteiten onder de Omgevingswet — waaronder grote grondwateronttrekkingen én milieubelastende activiteiten door industrie, energiebedrijven en andere grootverbruikers. Via regels in de omgevings-verordening en milieuvergunningen kan de provincie voorschrijven dat bedrijven hun drinkwaterverbruik monitoren en rapporteren, best beschikbare (waterefficiënte) technieken (BBT) en processen toepassen, en maatregelen treffen om het gebruik van drinkwater terug te dringen waar dit verantwoord en haalbaar is.

Daarnaast kan de provincie via instructieregels gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen aandacht te besteden aan doelmatig watergebruik bij nieuwe of bestaande kleinschalige bedrijvigheid. Gemeenten kunnen bedrijven vervolgens

vragen inzichtelijk te maken in hoeverre drinkwaterverbruik kan worden beperkt door het toepassen van waterefficiënte processen of technieken.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	2	1	2 (neutraal)	3 (positief)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel richt zich primair op grote zakelijke gebruikers, waar de provincie als bevoegd gezag via activiteitenregels en vergunningen daadwerkelijk kan sturen. Bij zowel nieuwe vestigingen, grootschalige uitbreidingen en actualisatie van vergunningen biedt dit instrument ruimte om voorschriften op te nemen over waterefficiënte technieken en het rapporteren hierover. De potentiële drinkwaterbesparing per locatie kan aanzienlijk zijn, al blijft het aantal bedrijven waarop dit van toepassing is naar verwachting beperkt -- tenzij de provincie ervoor kiest bestaande vergunningen breed te herzien. Activiteitenregels, instructieregels en vergunningvoorschriften zijn juridisch robuust en bieden directe sturingskracht om waterefficiënt gebruik af te dwingen. De uiteindelijke impact hangt echter af van de mate waarin de provincie kiest voor verplichtende voorschriften en van de technische en economische haalbaarheid binnen individuele bedrijfsprocessen. En de manier waarop de gemeenten in het omgevingsplan de instructieregels doorvertalen.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als diffuus ingeschat. De maatregel richt zich op nieuwe en uitbreidende bedrijven, een relatief beperkte groep binnen het totale zakelijke drinkwatergebruik. Voor bedrijven met duurzaamheidsambities of hoge waterkosten zijn waterbesparende technieken vaak aantrekkelijk. Tegelijkertijd kan er weerstand ontstaan bij zowel gemeenten en omgevingsdiensten, als ondernemers en brancheorganisaties, vanwege extra capaciteitsvraag, kosten, technische eisen en/of zorgen over regeldruk. Vooral bij verplichtende regels kan dit leiden tot terughoudendheid of vertraging in de uitvoering.	De inzet van instructieregels en activiteitenregels vraagt structurele capaciteit binnen de provincie, vooral voor het opstellen van regels, juridische toetsing, afstemming met gemeenten en monitoring van naleving. Daarnaast zijn er beperkte investeringen nodig.	Het opstellen van instructie- en activiteitenregels kost tijd en vraagt intensieve afstemming met gemeenten, omgevingsdiensten en sectorpartijen. Kans dat dit tot vertraging leidt is groot, maar impact beperkt. De kans op juridische procedures is aanwezig. Belanghebbenden kunnen regels aanvechten als deze onvoldoende zijn onderbouwd of als disproportioneel worden ervaren. Hoewel juridisch verankerd in de Omgevingswet, vraagt dit om zorgvuldige motivering en participatie om risico's te beperken. Een procedure kan leiden tot vertraging of aanpassing van regels.	Het toepassen van waterefficiënte technieken door zakelijke gebruikers staat los van ruimtelijke keuzes of woningbouwcapaciteit. De maatregel grijpt niet direct in op planvorming, kavels, bouwvolumes of ruimtelijke afwegingen. Daarmee is de impact op woningbouw neutraal.	Het verplichten en stimuleren van waterefficiënte technieken bij grootverbruikers leidt tot structureel lager drinkwatergebruik en kan daarmee de druk op grondwater- en oppervlaktewatersystemen verminderen. Dit kan bijdragen aan herstel van grondwatervoorraden, vermindert onttrekkingsdruk en ondersteunt natuurgebieden die afhankelijk zijn van stabiele waterstanden. Daarmee is de impact op water en natuur positief.	Waterefficiënte technieken leiden vooral tot verminderd watergebruik en hebben doorgaans beperkte of geen directe impact op CO₂-reductie, tenzij ze gepaard gaan met intensieve energieprocessen (wat hier niet centraal staat). Omdat activiteitenregels zich primair richten op doelmatig watergebruik en niet op energievraagstukken, is de impact op klimaatmitigatie neutraal.	Het toepassen van waterefficiënte technieken vraagt investeringen, maar leidt op termijn tot lagere operationele kosten en een robuustere waterbeschikbaarheid voor bedrijven. Daarmee kan het de continuïteit en concurrentiepositie versterken, zeker in waterschaarsteperioden. De maatregel legt echter geen directe economische stimulans op systeemniveau. Daarmee is de impact op economie neutraal tot licht positief.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

34. Gebruik ander type water bestaande bouw - Subsidie (financieel)

De provincie stimuleert via subsidies maatregelen bij huishoudens die bijdragen aan het afkoppelen van hemelwater en de aanschaf van regentonnen. De regeling is bedoeld voor particulieren en richt zich op het verminderen van de belasting van het stedelijk watersysteem en het vergroten van lokale waterbeschikbaarheid. Het hergebruik van opgevangen regenwater biedt daarbij vooral kansen voor tuinberegening, toiletspoeling of de wasmachine. Bij het gebruik voor toiletspoeling of wasmachine dient een gescheiden leidingensysteem te worden aangelegd. Momenteel brengt dit nog aanzienlijke technische en hygiënische risico's met zich mee. Voor een verantwoorde inzet zijn eerst landelijke normen en beheer- en onderhoudseisen nodig binnen het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

De subsidie is nu gericht op particulieren. Het kan ook logisch zijn om dit op gemeenten en/of waterschappen te richten, zodat zij dit op lokaal niveau bij bewoners kunnen stimuleren.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	2	1	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Hemelwateropvangsystemen hebben een grote potentie om drinkwatergebruik in huishoudens te verminderen. Bij het gebruik van opgevangen hemelwater kan gemiddeld 35 tot 45 liter per huishouden per dag worden bespaard. De daadwerkelijke opbrengst is afhankelijk van onder meer dakoppervlakte, woninghoogte en seizoensvariatie. Deze hoeveelheid water is geschikt voor toepassingen zoals toiletspoeling, tuinberegening en gebruik van de wasmachine. Zoals de subsidie nu is ingestoken, is deze uitsluitend gericht op hemel-waterafkoppeling en de aanschaf van regentonnen. De aanleg van een gescheiden leidingensysteem wordt niet gefinancierd. De verwachting is daarom dat in beperkte mate het regenwater binnenshuis wordt toegepast. Enkel bij tuinbesproeiing lijkt dit voor nu makkelijk uitvoerbaar. Hemelwater gebruiken voor toilet en wasmachine vraagt veel capaciteit en hoge investering in de aanlegkosten. De feitelijke drinkwaterbesparing is daarmee afhankelijk van vrijwillige keuzes van bewoners.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat. Het instrument heeft een positief maatschappelijk imago, omdat het vrijwillig, laagdrempelig en financieel aantrekkelijk is. Huishoudens ervaren de subsidie als een ondersteunende maatregel in plaats van een verplichting. Dat vergroot de kans op breed draagvlak en acceptatie.	De verwachting is dat de invoering van een subsidieregeling niet leidt tot een aanzienlijke structurele inzet van capaciteit vanuit de provincie. Wel gaan er gemiddelde investeringen mee gepaard. Het afkoppelen van dak- of verhard oppervlak kan oplopen tot €1.000 afhankelijk van methode en oppervlakte, en een regenton kost doorgaans €100-€500 in de winkel (afhankelijk van materiaal en capaciteit).	Procedureel kost het opstellen van een nieuwe subsidieregeling tijd en vraagt het om zorgvuldige afstemming met gemeenten en drinkwaterbedrijven. Een duidelijke afbakening van de doelgroep, het doel en de subsidiabele activiteiten vergemakkelijkt de uitvoering en verkleint de kans op interpretatieverschillen of uitvoeringsgeschillen. De kans dat dit tot procedurele risico's leidt is beperkt, evenals de impact daarvan. Juridisch vraagt de regeling bijzondere aandacht voor de technische en veiligheidsaspecten van gescheiden leidingensystemen: het drinkwater- en regenwater-systeem mogen niet met elkaar in contact komen. Deze risico's zijn goed te beheersen door een zorgvuldige juridische onderbouwing, tijdige afstemming met interne juristen en toezichthouders, en het opnemen van heldere veiligheids- en kwaliteitscriteria in de subsidieregeling.	De maatregel richt zich op bestaande bouw en heeft daarmee geen directe invloed op woningbouwproductie en/of -planning. Impact is daarmee neutraal.	Subsidies stimuleren de aanschaf en toepassing van regenwatersystemen. Hoewel dergelijke systemen de druk op drinkwaterbronnen kunnen verlagen en in sommige gevallen bijdragen aan de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie, is dit effect sterk afhankelijk van de wijze waarop het regenwater wordt gebruikt, onderhouden en ingepast in het watersysteem. Omdat deze variatie groot is en de opbrengsten niet overal substantieel of gegarandeerd zijn, wordt de impact voor nu als neutraal beoordeeld.	Een subsidie voor regen- of grijswatersystemen stimuleert het gebruik van deze bronnen voor toepassingen zoals toiletspoeling, tuinirrigatie en soms de wasmachine. Deze toepassingen hebben geen invloed op de hoeveelheid warm water die wordt gebruikt, waardoor de warmwatervraag en het bijbehorende energiegebruik gelijk blijven. Het effect op klimaatmitigatie is daarom beperkt.	Subsidie leidt tot toename in vraag van regenwatersystemen. De maatregel kan op termijn nieuwe markt- en werkgelegenheidskansen in de water- en bouwsector creëren. Naar verwachting zal dit beperkt blijven. Impact is daarmee neutraal.
Bronnen	Watergebruik thuis (WGT), CBS, cijfers 2021, CBS cijfers (2021), Decentraal gebruik van hemelwater (Witteveen + Bos), Huishoudelijk regenwaterhergebruik (Deltares), Hemelwater- en grijswatergebruik (Witteveen + Bos), RIVM, Inventarisatie van mogelijke gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen bij gebruik van hemelwater/grijswatersystemen, 2025 https://www.rivm.nl/publicaties/inventarisatie-van-mogelijke-gezondheidsrisicos-en-beheersmaatregelen-bij-gebruik-van Decentraal gebruik van hemelwater (Witteveen + Bos), H2O/Waternetwerk, Afwegingsnota stimulering klimaatmaatregelen Noord Veluwe, 28-10-2020 Buiten Organisatieadvies							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

35. Gebruik ander type water bestaande bouw - Communicatie en bewustzijn (communicatie en lobby)

De provincie zet communicatie in als instrument om het gebruik van alternatieve waterbronnen in bestaande woningen te stimuleren. Via gerichte campagnes en voorlichting wordt de bewustwording vergroot en wordt bewoners inzicht geboden in de mogelijkheden van het gebruik van regenwater voor toepassingen zoals tuinberegening, autowassen. De communicatie richt zich op het wegnemen van onbekendheid en twijfels, door voorbeelden te tonen van woningen waar deze systemen succesvol zijn toegepast. In de communicatie kan de provincie optrekken met gemeenten en andere partners of bij andere uitingen aansluiten.

Voor toepassingen zoals toiletspoeling geldt echter dat beheer- en onderhoudsmaatregelen voldoende geborgd moeten zijn om gezondheidsrisico's te voorkomen. Het is daarom pas zinvol om communicatie te richten op deze toepassing wanneer dit adequaat is vastgelegd in het Besluit bouwwerken leefomgeving (BbL) en in de relevante NEN-normen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	3	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Communicatie en bewustwording zijn effectieve instrumenten om het gebruik van ander type water in bestaande woningen te stimuleren, maar realiseren dit meestal niet op zichzelf. Ze vormen vooral een eerste stap door kennis te vergroten, twijfels weg te nemen en bewoners te motiveren tot actie. Hierdoor neemt de bereidheid toe om gebruik te maken van andere waterbronnen naast drinkwater, zoals regenwater. Het effect blijft echter beperkt zonder aanvullende maatregelen, zoals subsidies, technische ondersteuning of regelgeving.	Maatschappelijk wordt verwacht dat communicatie en het stimuleren van het gebruik van alternatieve waterbronnen breed wordt geaccepteerd. De kans op maatschappelijk draagvlak is groot.	Voor communicatie en bewustwording wordt weinig extra capaciteitsinzet verwacht. De provincie kan aansluiten op huidige communicatielijnen en kanalen. Investerings zijn hiermee ook beperkt. Ook wordt er een landelijke drinkwatercampagne ontwikkeld door IenW samen met de drinkwatersector, dit komt onder de vlag LevenMetWater. Hierop kan de provincie ook aansluiten.	Deze maatregel is snel inzetbaar en vraagt weinig formele besluitvorming. Communicatie sluit vaak aan bij bestaande campagnes van gemeenten of drinkwaterbedrijven, wat de uitvoering vergemakkelijkt. Er zijn nauwelijks juridische risico's. De provincie handelt binnen haar bevoegdheden en er is geen sprake van subsidiëring of regelgeving. Zolang de communicatie feitelijk juist is, is de kans op juridische aanvechting zeer klein.	De maatregel richt zich op bestaande bouw en heeft daarmee geen directe invloed op woningbouwproductie en/of -planning. Impact is daarmee neutraal.	Communicatie beïnvloedt bewustwording en kennis van mensen over gebruik ander type water, maar leidt niet direct tot aanschaf regenton/toepassing regenwatersysteem. Dat is een best grote stap. Impact is daarmee neutraal.	Communicatie beïnvloedt bewustwording en kennis van mensen over gebruik ander type water, maar leidt niet direct tot aanschaf regenton/toepassing regenwatersysteem. Dat is een best grote stap. Impact is daarmee neutraal.	Communicatie beïnvloedt bewustwording en kennis van mensen over gebruik ander type water, maar leidt niet direct tot aanschaf regenton/toepassing regenwatersysteem. Dat is een best grote stap. Impact is daarmee neutraal.
Bronnen	Bt-rapport							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

36. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en lobby)

De provincie zet lobby en belangenbehartiging in om het gebruik van alternatieve waterbronnen (zoals regen- en grijswater) bij nieuwbouw en renovatie op landelijk niveau te versterken. De inzet richt zich op het Rijk, met als doel om in landelijke bouwregelgeving en het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL) meer ruimte te creëren voor het toepassen van regenwater- en grijswatersystemen. Daarbij wordt bepleit om technische randvoorwaarden, kwaliteitsnormen en stimulerende doelvoorschriften op te nemen zodra de veiligheid en hygiëne voldoende zijn geborgd.

Provincies lobbyen via het IPO voor opname van drinkwaterbesparende doelvoorschriften in het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL), met als doel een besparing van 28 liter per persoon per dag. De provincie sluit hierbij aan, versterkt deze inzet en voert daarnaast ook lobby via eigen kanalen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	3	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het toepassen van alternatieve waterbronnen, zoals regen- en grijswater, in nieuwbouw en renovatie is op termijn kansrijk en potentieel zeer effectief. Het structureel benutten van deze bronnen kan, afhankelijk van de toepassing (toiletspoeling, tuinberegening of wasmachine), leiden tot een drinkwaterbesparing van circa 35 tot 45 liter per persoon per dag. De doelgroep is van middelmatige omvang: in Zuid-Holland gaat het om ruim 284.000 geplande woningen bruto nieuwbouw in de periode vanaf 2026 tot en met 2035 zonder rekening te houden met eventuele planuitval, op een totaal van 1,79 miljoen bestaande woningen begin 2026. Hoewel dit een beperkt deel van de markt betreft, is het besparingspotentieel per woning aanzienlijk. Binnen deze projecten kan de maatregel bovendien standaard en toekomstgericht worden ingebed, wat op termijn schaalbare impact oplevert. De kans op realisatie via lobby en belangenbehartiging is reëel maar onzeker, omdat de maatregel afhankelijk is van landelijke besluitvorming, juridische verankering (bijvoorbeeld in het BBL) en de ontwikkeling van technische en hygiënische normen. De provincie heeft hierbij vooral een indirecte invloed, via gezamenlijke inzet binnen het IPO en samenwerking met het Rijk en drinkwatersector.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat, omdat het hier gaat om lobby en belangenbehartiging – een beleidsinstrument dat op zichzelf weinig weerstand oproept.	Een stevige lobby richting het Rijk, al dan niet in samenwerking met het IPO, vraagt structureel enige mate van ambtelijke capaciteit voor afstemming, beleidsvoorbereiding en inhoudelijke onderbouwing. De investeringskosten zijn beperkt, aangezien het instrument primair bestaat uit beleidsbeïnvloeding en geen fysieke of programmatische uitvoering vereist.	Procedurele risico's, zoals vertraging in besluitvorming of het niet tijdig agenderen van het onderwerp, zijn beheersbaar en inherent aan lobbytrajecten. Kans dat dit tot vertraging leidt is aanwezig, maar impact is niet groot. Juridische risico's zijn niet aan de orde: lobby is een legitiem instrument binnen het beleidsproces en leidt niet tot juridische aansprakelijkheid	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot het gebruik van andertype water, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'gebruik andertype water nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op woningbouw. Impact is daarmee neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot het gebruik van andertype water, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'gebruik andertype water nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op water/natuur. Impact is daarmee neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot het gebruik van andertype water, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'gebruik andertype water nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op klimaatmitigatie. Impact is daarmee neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot het gebruik van andertype water, is zacht instrument. Daarmee heeft dit in combinatie met de maatregel zelf 'gebruik andertype water nieuwbouw/renovatie' niet direct effect op economie. Impact is daarmee neutraal.
Bronnen	https://open.overheid.nl/documenten/fdd63490-0688-4caf-b9e1-d9c83d29c68a/file Watergebruik thuis (WGT), CBS, cijfers 2021, CBS cijfers (2021), Decentraal gebruik van hemelwater (Witteveen + Bos), Huishoudelijk regenwaterhergebruik (Deltares), Hemelwater- en grijswatergebruik (Witteveen + Bos), RIVM, Inventarisatie van mogelijke gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen bij gebruik van hemelwater/grijswatersystemen, 2025 https://www.rivm.nl/publicaties/inventarisatie-van-mogelijke-gezondheidsrisicos-en-beheersmaatregelen-bij-gebruik-van-hemelwater-grijswatersystemen							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

37. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op het stimuleren van het gebruik van alternatieve waterstromen binnen nieuwbouw en renovatie door middel van onderzoek en pilotprojecten. Dit instrument is gericht op het verkennen van de technische, juridische en organisatorische mogelijkheden om drinkwater te vervangen door andere waterbronnen, zoals regenwater en grijswater. Daarbij wordt gekeken naar gebouwgebonden toepassingen, zoals toiletspoeling, tuinbewatering, schoonmaak of andere niet-drinkbare gebruiksdoelen.

De pilots hebben tot doel om praktische uitvoerbaarheid, veiligheidsaspecten, hygiëne-eisen, beheeropgaven en kosten-batenverhoudingen in kaart te brengen. De provincie werkt hierbij samen met gemeenten, woningcorporaties, projectontwikkelaars, installateurs, drinkwaterbedrijven en kennisinstellingen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	1,5	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Binnen nieuwbouw zijn de mogelijkheden voor toepassing van grijswater- en hemelwatersystemen momenteel nog beperkt, waardoor onderzoek en pilots vooral gericht zijn op beheer- en onderhoudsaspecten in plaats van op grootschalige vervanging van drinkwater. Het vervangingspotentieel per woning kan op termijn wel toenemen, maar de realisatie hiervan hangt sterk af van technologische ontwikkelingen, kosteneffectiviteit en bereidheid van marktpartijen om nieuwe concepten te omarmen. Omdat het instrument een vrijwillig en verkennend karakter heeft, is de directe bijdrage aan drinkwatervervanging voorlopig beperkt.	Het draagvlak voor dit instrument is hoog. Omdat het gaat om vrijwillige onderzoeken en pilots, zonder verplichtingen voor marktpartijen, is de kans op weerstand klein. Partijen in de bouw- en vastgoedsector staan over het algemeen open voor innovatie en verkenning van alternatieve watersystemen, zeker binnen bestaande samenwerkingsverbanden zoals de Bouwtafel Waterzuinige Wijken.	De benodigde investeringen hangen af van de rol van de provincie binnen het onderzoek of de pilot; vaak fungeert de provincie als medefinancier en neemt zij deel aan klankbord- of stuurgroepen, terwijl de daadwerkelijke uitvoering van onderzoeken en pilots door externe bureaus plaatsvindt. Hierdoor vraagt het instrument een beheersbare, structurele inzet van provinciale capaciteit, gericht op coördinatie, kennisinbreng en afstemming met partners. Daarnaast zijn beperkte financiële middelen nodig om pilots mede te financieren en aansluiting te blijven vinden bij bestaande kennis- en innovatieprogramma's, zoals de Bouwtafel Waterzuinige Wijken.	De inzet op onderzoek en pilots kent geen formele besluitvormingsprocedures en biedt de provincie ruime beleidsvrijheid. De kans op procedurele vertraging is daardoor beperkt en heeft weinig impact op de uitvoering. Omdat het instrument berust op vrijwillige samenwerking, zijn de juridische risico's zeer gering. Er worden geen verplichtingen opgelegd en er is geen sprake van normstelling of handhaving. Zolang afspraken zorgvuldig worden vastgelegd, zijn juridische conflicten niet waarschijnlijk.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van alternatieve watersystemen in nieuwbouw. Ze beïnvloeden de woningbouwproductie of bouwtempo niet, waardoor de impact op de woningbouwopgave in directe zin neutraal is. Wel kunnen deze activiteiten indirect positief bijdragen aan kwaliteitsontwikkeling. Door innovatie en kennisopbouw te stimuleren, kunnen pilots de toepassing van alternatieve waterconcepten in toekomstige projecten versnellen, zonder de realisatieopgave te vertragen.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van alternatieve waterconcepten of op het daadwerkelijke watergebruik. De inzet richt zich op kennisontwikkeling en innovatie, niet op directe systeemverandering. Daarom heeft dit instrument in deze fase geen direct effect op waterbeschikbaarheid, waterkwaliteit of natuur, en wordt de impact neutraal beoordeeld.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van alternatieve watersystemen in nieuwbouw en renovatie. Hoewel dergelijke systemen in de praktijk indirect kunnen bijdragen aan lagere warmwater- of energiebehoefte, richt dit instrument zich primair op verkenning en kennisontwikkeling.	Onderzoek en pilotprojecten zijn zachte instrumenten en hebben geen direct effect op de toepassing van alternatieve watersystemen in nieuwbouw en renovatie. Omdat het instrument gericht is op verkenning, kennisontwikkeling en samenwerking, zonder verplichtingen of directe kosten voor marktpartijen, is de impact op de economie neutraal. Mogelijke economische effecten doen zich pas op langere termijn voor, wanneer succesvolle concepten breder worden toegepast.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

38. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Intentieovereenkomst (samenwerking en kennis)

De provincie zet in op samenwerking en het sluiten van intentieovereenkomsten of convenanten met publieke en private partners om het gebruik van regenwater in nieuwbouw- en renovatieprojecten op te vangen en te gebruiken voor tuinbesproeiing en toiletsysteem. Deze samenwerking kan worden vormgegeven binnen regionale structuren met gemeenten, waterschappen, woningcorporaties en marktpartijen. Zo is provincie Zuid-Holland aangesloten bij het convenant 'Toekomstbestendig bouwen 2.0'.

Binnen dergelijke samenwerkingsverbanden worden afspraken gemaakt over het toepassen van voorzieningen voor waterhergebruik, zoals regenwatersystemen, gescheiden leidingen en innovatieve installaties. De provincie kan hierbij een aanjagende en coördinerende rol spelen door partijen te verbinden, kennis te delen en afspraken met elkaar te maken.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
Score	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
	2	3	3	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het toepassen van alternatieve waterbronnen, zoals regen- en grijswater, in nieuwbouw en renovatie is op termijn kansrijk en potentieel zeer effectief. Het structureel benutten van deze bronnen kan, afhankelijk van de toepassing (toiletspoeling, tuinberekening of wasmachine), leiden tot een drinkwaterbesparing van circa 35 tot 45 liter per persoon per dag. De doelgroep is van middelmatige omvang: in Zuid-Holland gaat het om ruim 284.000 geplande woningen bruto nieuwbouw in de periode vanaf 2026 tot en met 2035 zonder rekening te houden met eventuele planuitval, op een totaal van 1,79 miljoen bestaande woningen begin 2026. Hoewel dit een beperkt deel van de markt betreft, is het besparingspotentieel per woning aanzienlijk. Een intentieovereenkomst met afspraken over het gebruik van alternatieve waterbronnen, in het bijzonder regenwatersystemen, heeft een reële kans van realisatie. Deze systemen kunnen binnen de huidige regelgeving worden toegepast, mits het regenwater- en drinkwatersysteem volledig gescheiden blijven.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat. Een samenwerking of intentieovereenkomst leidt op dit moment niet tot concrete toepassing. Zonder landelijke normering en verplichtingen in het BBL of BKL blijven afspraken vooral verkennend van aard en is de daadwerkelijke doorwerking in bouwprojecten gering.	De inzet van dit instrument vraagt om incidentele en beperkte ambtelijke capaciteit, bijvoorbeeld voor het begeleiden van samenwerkingsprocessen, het organiseren van bijeenkomsten en het opstellen van intentieovereenkomsten. Er zijn geen directe investeringen nodig, omdat de uitvoering en toepassing van waterbesparende maatregelen bij marktpartijen ligt.	De inzet van dit instrument brengt weinig procedurele of juridische risico's met zich mee. Omdat het gaat om een vrijwillige vorm van samenwerking zonder formele verplichtingen of besluitvorming, is de kans op bezwaar of juridische aanvechting zeer klein. Het opstellen van een intentieovereenkomst of convenant vraagt bovendien relatief weinig procedurele doorlooptijd, zeker wanneer wordt aangesloten bij bestaande samenwerkingsverbanden zoals het MRA-convenant Toekomstbestendige Woningbouw of een regionale Bouwtafel. Wel geldt dat de juridische werking van de afspraken beperkt is: zonder landelijke verankering in het Besluit bouwwerken leefomgeving (BBL) of het Besluit kwaliteit leefomgeving (BKL) kunnen partijen elkaar niet formeel houden aan de gemaakte intenties. De impact van eventuele vertraging of uitblijven van vervolgafspraken is daarom beperkt, maar het beleidsmatig effect blijft afhankelijk van de vrijwillige inzet van betrokken partners.	Intentieovereenkomst met gerichte afspraken over gebruik ander type water en de toepassing van een regenwatersysteem kan kosten verhogen voor ontwikkelaars en tot vertraging leiden. De verwachting is dat dit beperkt blijft en daarmee impact neutraal is. Impact kan negatief uitpakken wanneer projectontwikkelaars tegen meerdere knelpunten aanlopen, zoals stikstof.	Een intentieovereenkomst met gerichte afspraken over het gebruik van ander type water en de toepassing van regenwatersystemen kan leiden tot een lagere vraag naar drinkwater en daarmee de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie ondersteunen. Omdat de verwachting is dat dit in de praktijk nog beperkt wordt toegepast voor huishoudelijk gebruik, los van tuinbesproeiing, is de impact per saldo neutraal. Daarnaast speelt mee dat door de opvang van hemelwater minder water infiltreert naar grondwater en minder wordt afgevoerd naar oppervlaktewater. Dit kan in sommige situaties zelfs negatief uitpakken voor het regionale watersysteem.	Intentieovereenkomst met gerichte afspraken over gebruik ander type water en de toepassing van een regenwatersysteem heeft geen direct effect op klimaatmitigatie (energie- of warmteverbruik). Impact daarmee is neutraal.	Een intentieovereenkomst met gerichte afspraken over het gebruik van ander type water en de toepassing van regenwatersystemen kan de vraag naar dergelijke systemen vergroten. Dit kan leiden tot hogere kosten voor ontwikkelaars, maar ook tot extra economische activiteit in de water- en bouwsector. Daarmee is impact neutraal.
Bronnen	https://open.overheid.nl/documenten/fdd63490-0688-4caf-b9e1-d9c83d29c68a/file Watergebruik thuis (WGT), CBS, cijfers 2021, CBS cijfers (2021), Decentraal gebruik van hemelwater (Witteveen + Bos), Huishoudelijk regenwaterhergebruik (Deltares), Hemelwater- en grijswatergebruik (Witteveen + Bos), RIVM, Inventarisatie van mogelijke gezondheidsrisico's en beheersmaatregelen bij gebruik van hemelwater/grijswatersystemen, 2025 https://www.rivm.nl/publicaties/inventarisatie-van-mogelijke-gezondheidsrisicos-en-beheersmaatregelen-bij-gebruik-van Bron: ketens de baas, p. 18 Convenant houtbouw, convenant circulair bouwen? Green deal convenanten. https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/energie-en-klimaat/klimaatadaptatie/klimaatadaptief-bouwen-wordt-het-nieuwe-normaal https://www.toekomstbestendigbouwen.nl/. Doet ook PZH in mee https://bouwadaptief.nl/, https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/energie-en-klimaat/klimaatadaptatie/klimaatadaptief-bouwen-wordt-het-nieuwe-normaal							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

39. Gebruik ander type water nieuwbouw/renovatie - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)

De provincie kan binnen nieuwbouw en renovatie slechts in beperkte mate direct sturen op het gebruik van een ander type water. Via instructieregels in de omgevingsverordening kan zij gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen het waterbelang te laten meewegen. Dit kan inhouden dat gemeenten bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen stimuleren dat regenwater wordt afgekoppeld van het riool, wordt opgevangen en wordt hergebruikt. Bij nieuwbouw kan dit op straatniveau plaatsvinden.

De provincie kan hiermee richting geven aan duurzaam watergebruik en de toepassing van regenwatersystemen in nieuwbouw en renovatie bevorderen, maar zij kan niet afdwingen dat dergelijke systemen technisch worden aangelegd. Bouwtechnische eisen aan leidingen en installaties vallen onder de landelijke bouwregelgeving in het Besluit bouwwerken

leefomgeving (Bbl). Activiteitenregels zijn in dit domein niet van toepassing, omdat woningbouw en renovatie geen provinciale milieubelastende activiteiten betreffen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	2	2	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De provincie kan via instructieregels gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen aandacht te besteden aan het afkoppelen, bergen en hergebruiken van hemelwater, maar zij kan niet voorschrijven hoe dit water vervolgens wordt toegepast in woningen. Het daadwerkelijk gebruiken van regenwater voor huishoudelijke toepassingen, zoals toiletspoeling of wasmachine, en de aanleg van gescheiden leidingsystemen vallen onder landelijke bouwregelgeving (Bbl) en zijn daarmee keuzes van ontwikkelaars. De provincie kan dit slechts stimuleren via intentieovereenkomsten, convenanten of subsidieregelingen, waarmee partijen worden aangespoord om binnen nieuwbouwprojecten voorbereidende voorzieningen of regenwatersystemen toe te passen. De maatregel heeft dus een groot potentieel, maar de uitvoering is afhankelijk van de vertaling door gemeenten en de bereidheid van ontwikkelaars.	De maatregel raakt vooral nieuwbouw- en renovatieprojecten en heeft daarmee een middelgrote doelgroep: in Zuid-Holland gaat het om ruim 284.000 geplande woningen bruto nieuwbouw in de periode vanaf 2026 tot en met 2035. In de samenleving bestaat over het algemeen brede steun voor duurzaam watergebruik en regenwaterhergebruik, wat de maatschappelijke acceptatie vergroot. Bij ontwikkelaars en woningcorporaties kan de bereidheid afhangen van kosten, technische haalbaarheid en helderheid van regelgeving. Kans op draagvlak is daarmee diffuus: er bestaan verschillende beelden.	De inzet van instructieregels en activiteitenregels vraagt structurele capaciteit binnen de provincie, vooral voor het opstellen van regels, juridische toetsing, afstemming met gemeenten en monitoring van naleving. Daarnaast zijn er beperkte investeringen nodig.	Het opstellen van instructie- en activiteitenregels kost tijd en vraagt intensieve afstemming met gemeenten, omgevingsdiensten en sectorpartijen. Kans dat dit tot vertraging leidt is groot, maar impact beperkt. De kans op juridische procedures is aanwezig. Belanghebbenden kunnen regels aanvechten als deze onvoldoende zijn onderbouwd of als disproportioneel worden ervaren. Hoewel juridisch verankerd in de Omgevingswet, vraagt dit om zorgvuldige motivering en participatie om risico's te beperken. Een procedure kan leiden tot vertraging of aanpassing van regels.	Instructieregels/activiteitenregels voor waterbewust bouwen (afkoppelen hemelwater en (her) gebruik) kunnen beperkingen opleggen bij nieuwbouwplannen (kan voor vertraging zorgen door aanpassen van ontwerp-eisen en kosten verhogen). De verwachting is dat dit beperkt blijft, en daarmee impact neutraal is. Op dit onderdeel kunnen lessen worden getrokken uit regionale bouwtafel Waterzuinige wijken. Impact kan negatief uitpakken wanneer projectontwikkelaars tegen meerdere knelpunten aanlopen, zoals stikstof.	Instructieregels en activiteitenregels voor waterbewust bouwen — zoals het afkoppelen van hemelwater en het hergebruiken van regenwater — kunnen leiden tot een lagere vraag naar drinkwater en daarmee de beschikbaarheid van zoetwater voor natuur en ecologie ondersteunen. Omdat de verwachting is dat dit in de praktijk nog weinig wordt toegepast voor huishoudelijk gebruik, los van tuinbesproeiing, is de impact per saldo neutraal. Daarnaast speelt mee dat door de opvang van hemelwater minder water infiltreert naar grondwater en minder wordt afgevoerd naar oppervlaktewater. Dit kan in sommige situaties zelfs negatief uitpakken voor het regionale watersysteem.	Instructieregels/activiteitenregels voor waterbewust bouwen (afkoppelen hemelwater/ hemelwaterhergebruik) heeft niet direct impact op klimaatmitigatie. Daarmee is impact neutraal	Instructieregels/activiteitenregels voor waterbewust bouwen (afkoppelen hemelwater/ hemelwaterhergebruik) heeft weinig invloed op de economie. Daarmee is impact neutraal.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

40. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Onderzoek en pilots (samenwerking en kennis)

De provincie stimuleert het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen het bedrijfsleven via onderzoek en pilotprojecten. Daarbij wordt verkend hoe oppervlaktewater, hemelwater, ondiep grondwater, gezuiverd proceswater, effluent of industrieel restwater drinkwater in bedrijfsprocessen kan vervangen. Momenteel loopt op dit gebied een pilot naar 'ander type water' via groene cirkels. De inzet hierop kan worden geïntensiveerd. De onderzoeken richten zich op de technische, hygiënische en economische haalbaarheid van deze toepassingen, in samenwerking met bedrijven, brancheorganisaties, waterschappen en kennisinstellingen. Bij een eventuele toekomstige ontwikkeling van kerncentrales, kan restwarmte gebruikt worden voor ontzilting, en leiden tot alternatieve bron voor zakelijk gebruikers.

De provincie benut bestaande kennisprogramma’s zoals het TKI Watertechnologie-kennisspoor, de Routekaart Industriële Watertransitie en UPPWATER (Groeiplan Watertechnologie) om kennisdeling, innovatie en opschaling te bevorderen. Op basis van de resultaten kunnen waar passend subsidies voor waterscans of pilots worden ingezet, of instructie- of activiteitenregels worden overwogen.

Ook is het belangrijk water als onderwerp op de agenda van werklandschappen van toekomst te krijgen en vanuit deze hoek te experimenteren.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurale en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
Score	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
	1,5	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	3 (positief)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel heeft een gemiddelde impact op drinkwaterbesparing bij zakelijke gebruikers door het stimuleren van het gebruik van alternatieve waterbronnen, zoals effluent, oppervlaktewater en gezuiverd proceswater. Uit studies van STOWA (2023) en KWR blijkt dat vooral de inzet van (na-)gezuiverd effluent voor koel- en proceswater een groot potentieel heeft; in sommige industriële toepassingen kan de drinkwatervraag zelfs richting nul gaan, mits de waterkwaliteit voldoende is. Zakelijke gebruikers vormen een relevante verbruikersgroep. Binnen deze groep zijn vooral waterintensieve sectoren relevant, zoals de voedingsmiddelenindustrie (5,4%), chemie (3,5%) en landbouw (4,2%). De grootste potentiële impact ligt bij: Inzet van oppervlaktewater of gezuiverd effluent als koel- of proceswater (+/++, technisch kansrijk en al toegepast). Hergebruik van eigen effluent van bedrijfsinstallaties (+/++, vooral bij niet-fecaal belast water). Cascadering tussen bedrijven (o: kansrijk, maar organisatorisch complex). Maatregelen zoals interne recirculatie worden al breed toegepast en hebben daardoor minder resterend potentieel. De kans op realisatie is gematigd: het instrument stimuleert vooral verkenning en kennisontwikkeling, maar leidt niet automatisch tot grootschalige toepassing. De uiteindelijke impact hangt samen met vervolgstappen zoals subsidies, juridische kaders en regionale samenwerking.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat. Het betreft een vrijwillige en verkennende maatregel, gericht op samenwerking, kennisontwikkeling en innovatie. Omdat er geen verplichtingen worden opgelegd en bedrijven vrijwillig deelnemen aan pilots of onderzoeken, is de kans op weerstand klein. De groep die wordt geraakt – zakelijke gebruikers in sectoren zoals industrie, landbouw en utiliteit – is relatief beperkt in omvang, en vaak al betrokken bij verduurzaming en efficiëntieverbetering. Bovendien biedt het instrument ruimte voor maatwerk en sectorgerichte benadering, wat de acceptatie verder vergroot. Daarbij zijn er al zakelijke gebruikers die dit al goed doen; die kunnen als voorbeeld fungeren en draagvlak vergroten door best practices te delen.	De benodigde investeringen hangen af van de rol van de provincie binnen het onderzoek of de pilot; vaak fungeert de provincie als medefinancier en neemt zij deel aan klankbord- of stuurgroepen, terwijl de daadwerkelijke uitvoering van onderzoeken en pilots door externe bureaus plaatsvindt. Hierdoor vraagt het instrument een beheersbare, structurele inzet van provinciale capaciteit, gericht op coördinatie, kennisinbreng en afstemming met partners. Daarnaast kunnen er beperkte investeringskosten ontstaan, bijvoorbeeld voor het (mede) financieren van pilotprojecten, het uitvoeren van sectorgerichte waterscans of het bijdragen aan lopende kennis- en innovatieprogramma's, zoals TKI Watertechnologie en UPPWATER.	De inzet van onderzoek en pilotprojecten vraagt om afstemming en samenwerking, maar kent geen formele besluitvormingsprocedures zoals bij regelgeving. De provincie heeft hierin veel beleidsvrijheid. De kans op vertraging is beperkt en de impact van eventuele vertraging is laag. Omdat het hier gaat om vrijwillige samenwerking en kennisontwikkeling, zijn er nauwelijks juridische risico's. Er worden geen verplichtingen opgelegd aan derden, en er is geen sprake van normstelling of handhaving. Zolang afspraken met partners goed worden vastgelegd, is de kans op juridische conflicten zeer klein.	Onderzoek en pilots zijn zachte instrumenten, zonder direct effect op het gebruik van ander type water/hergebruik van proceswater, effluent of andere bronnen. Alsmede heeft dit geen invloed op woningbouw. Daarmee is impact dus neutraal.	Onderzoek en pilots zijn zachte instrumenten zonder direct effect op het gebruik van alternatieve waterbronnen of het hergebruik van proceswater, effluent of andere stromen. Hoewel het inzetten van alternatieve bronnen kan leiden tot minder druk op de drinkwaterbronnen en zoetwaterbeschikbaarheid, is de impact door het type instrument neutraal. Ook speelt mee dat het type alternatieve bron ook een rol speelt in hoeverre het positief of negatief is.	Onderzoek en pilots zijn zachte instrumenten en hebben op zichzelf geen direct effect op de reductie van broeikasgasemissies of klimaatmitigatie. Ze leiden niet automatisch tot minder energiegebruik, minder inzet van fossiele bronnen of een lagere CO₂-uitstoot. Daarom is de impact van dit type instrument op klimaatmitigatie als geheel neutraal.	Onderzoek en pilots hebben een positieve economische impact doordat zij innovatie stimuleren en bedrijven helpen nieuwe technieken en processen te ontwikkelen zonder directe verplichtingen. Dit versterkt de concurrentiepositie van de provincie en draagt op termijn bij aan werkgelegenheid. Impact op economie is daarmee positief.
Bronnen	Hergebruiken van effluent (STOWA, 2021), Effecten watermaatregelen in beeld (KWR, 2022) Drinkwaterbesparing bij zakelijke grootverbruikers. Een verkenning vanuit vier perspectieven, KWR, BTO 2023							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

41. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Subsidie (financieel)

De provincie zet financiële middelen in om het gebruik van alternatieve waterbronnen door zakelijke gebruikers te stimuleren. Dit gebeurt via subsidies voor maatregelen die bijdragen aan de vervanging van drinkwater door andere bronnen, zoals effluent, gezuiverd proceswater, hemelwater of oppervlaktewater.

Subsidies kunnen worden ingezet voor: 1)Waterscans – analyses van het waterverbruik binnen bedrijfsprocessen, met inzicht in mogelijkheden om drinkwater te vervangen door andere waterstromen; 2) Advies en ontwerp – ondersteuning door experts bij het ontwikkelen van technische of organisatorische oplossingen, bijvoorbeeld voor interne waterkringlopen,

watercascadering of aansluiting op effluentstromen. Andere type subsidies kunnen ook worden verkend: zo loopt er al een subsidie voor verduurzaming van toekomstbestendige bedrijventerreinen gericht op ondernemers. Hier kan thema duurzaam (drink)watergebruik ook aan worden toegevoegd.

Provincie kan de subsidie richten op drinkwaterbedrijven, zodat zij in staat zijn een waterscan inclusief adviesgesprek aan te bieden aan verschillende type zakelijke gebruikers.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
Score	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
	2	3	1	2	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel draagt gemiddeld bij aan het verminderen van drinkwatergebruik bij zakelijke gebruikers door het stimuleren van de inzet van alternatieve waterbronnen. Het subsidiëren van waterscans, adviestrajecten en pilotprojecten helpt bedrijven om inzicht te krijgen in hun waterverbruik en de mogelijkheden om drinkwater te vervangen door effluent, gezuiverd proceswater of hemelwater. Volgens KWR is het besparingspotentieel van dergelijke toepassingen hoog, vooral in de chemische en voedingsmiddelenindustrie, waar proceswater relatief eenvoudig kan worden hergebruikt of vervangen. De verbruikersgroep is middelgroot: in 2023 was 28,9% van het totale drinkwaterverbruik in Nederland toe te schrijven aan economische activiteiten, waarvan 3,5% aan de chemische industrie, 5,4% aan de voedingsmiddelenindustrie en 4,2% aan de landbouw (CBS, 2023). Hoewel de maatregel niet direct leidt tot grootschalige toepassing van alternatieve waterbronnen, vormt zij een belangrijke aanjager van bewustwording, kennisontwikkeling en innovatie. De uiteindelijke effectiviteit hangt af van vervolgmaatregelen, zoals subsidies voor uitvoering, regionale opschaling of juridische verankering via instructie- of activiteitenregels.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat. Het betreft een vrijwillig en stimulerend instrument dat bedrijven ondersteunt bij het verkennen van alternatieve waterbronnen, zoals effluent, hemelwater en gezuiverd proceswater. Omdat deelname op basis van vrijwilligheid plaatsvindt en de maatregel is gericht op kennisontwikkeling en innovatie. De groep die wordt geraakt – zakelijke gebruikers in de industrie, landbouw en utiliteit – is relatief beperkt, en vaak al actief bezig met duurzaamheidsdoelen en efficiënt watergebruik.	De maatregel vraagt om structurele inzet van ambtelijke capaciteit voor het opzetten, uitvoeren en monitoren van de subsidieregeling. Daarnaast zijn de investeringskosten substantieel: een waterscan kost gemiddeld tussen de €2.000 en €5.000 per bedrijf. Bij een subsidiebedrag van bijvoorbeeld €3.000 per scan en 200 deelnemende bedrijven loopt dit op tot €600.000. Dit betekent dat de provincie een aanzienlijk budget moet reserveren om deze maatregel effectief in te zetten.	Het opstellen en uitvoeren van een subsidieregeling vraagt om zorgvuldige voorbereiding en afstemming. Procedureel gezien kost dit tijd, vooral bij het bepalen van de doelgroep, subsidiecriteria en het inrichten van een uitvoeringsproces. De regeling moet ook beheerd en gemonitord worden, wat structurele inzet van capaciteit vraagt. Hoewel dit goed uitvoerbaar is, zijn er enkele risico's op vertraging of uitvoeringsproblemen. Juridisch zijn de risico's beperkt, maar aanwezig. De provincie moet zorgen voor een transparante en objectieve toekenning van subsidies om bezwaarprocedures te voorkomen. Daarnaast moet de regeling goed onderbouwd zijn en voldoen aan staatssteunregels. Deze risico's zijn beheersbaar, mits er vooraf juridische toetsing plaatsvindt.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden om binnen zakelijke sectoren ander type water te gebruiken of water te (her) gebruiken, maar leidt niet direct tot daadwerkelijke toepassing ervan. Omdat dit instrument niet ingrijpt in ruimtelijke keuzes of bouwcapaciteit, heeft het geen direct effect op woningbouw. Daarmee is de impact neutraal.	De subsidie stimuleert inzicht in de mogelijkheden om binnen zakelijke sectoren ander type water te gebruiken of water te (her) gebruiken, maar leidt niet direct tot daadwerkelijke toepassing. Daardoor ontstaat op korte termijn geen structurele vermindering van druk op het watersysteem of verbetering van natuurwaarden. Ook is de impact per 'type' watergebruik verschillend. De impact blijft daarmee neutraal.	De subsidie stimuleert weliswaar verkenning van (her)gebruik van water binnen de zakelijke sector, maar omdat dit niet direct leidt tot minder energiegebruik of CO₂-reductie in de praktijk, is het effect op klimaatmitigatie neutraal.	Omdat de subsidie zich uitsluitend richt op het stimuleren van inzicht in mogelijkheden voor het gebruik of hergebruik van ander type water, ontstaat nog geen directe toepassing in bedrijfsprocessen. Daardoor heeft het instrument geen direct effect op de concurrentiepositie, bedrijfsvoering of werkgelegenheid binnen de provincie. De economische impact blijft daarmee neutraal.
Bronnen	https://www.zuid-holland.nl/online-regelen/subsidies/subsidies/klimaatadaptatie-biodiversiteit-bedrijventerreinen/ https://www.witteveenbos.com/nl/about-us/what-we-do/courses/free-water-scans							

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

42. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Lobby en belangenbehartiging (communicatie en bewustzijn)

De provincie zet zich richting het Rijk en de EU in om het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen de industrie en andere zakelijke sectoren te stimuleren. De lobby en belangenbehartiging richten zich daarbij op het ontwikkelen van landelijke en Europese richtlijnen en kwaliteitskaders die het veilig en verantwoord gebruik van waterstromen zoals effluent, gezuiverd proceswater, hemelwater en oppervlaktewater mogelijk maken.

Daarnaast zet de provincie in op het opnemen van een verplichte waterscan als instrument om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor inzet van alternatieve waterstromen binnen bedrijfsprocessen. Hierdoor wordt voor bedrijven structureel inzichtelijk waar substitutie van drinkwater door andere waterbronnen verantwoord kan plaatsvinden.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2	3	2	3	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	Het gebruik van ander type water/ alternatieve waterbronnen in industriële en agrarische processen stimuleren of verplicht stellen, is kansrijk en potentieel zeer effectief. Sectoren zoals de chemische industrie, voedingsmiddelenindustrie en landbouw behoren tot de grootste zakelijke gebruikers van drinkwater. Door landelijke normering, kwaliteitskaders of verplichtingen – bijvoorbeeld via het Besluit activiteiten leefomgeving (BAL) of door invoering van waterlabels, verplichte audits of milieuprestatie-eisen – kan een structurele verschuiving plaatsvinden van drinkwater naar alternatieve bronnen zoals effluent, oppervlaktewater of gezuiverd proceswater. De directe sturingskracht van de provincie is beperkt, omdat de maatregel afhankelijk is van landelijke besluitvorming, juridische verankering en politieke prioritering. Lobby via het Interprovinciaal Overleg (IPO) en eigen provinciale kanalen biedt een reële route om invloed uit te oefenen, maar succes is niet verzekerd en vergt doorgaans een langere doorlooptijd.	De kans op draagvlak voor deze maatregel-instrumentcombinatie wordt als hoog ingeschat, omdat het hier gaat om lobby en belangenbehartiging – een beleidsinstrument dat op zichzelf weinig weerstand oproept.	Een stevige lobby richting het Rijk, al dan niet in samenwerking met het IPO, vraagt structureel enige mate van ambtelijke capaciteit voor afstemming, beleidsvoorbereiding en inhoudelijke onderbouwing. De investeringskosten zijn beperkt, aangezien het instrument primair bestaat uit beleidsbeïnvloeding en geen fysieke of programmatische uitvoering vereist.	Procedurele risico's, zoals vertraging in besluitvorming of het niet tijdig agenderen van het onderwerp, zijn beheersbaar en inherent aan lobbytrajecten. Kans dat dit tot vertraging leidt is aanwezig, maar impact is niet groot. Juridische risico's zijn niet aan de orde: lobby is een legitiem instrument binnen het beleidsproces en leidt niet tot juridische aansprakelijkheid.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot gebruik ander type water en is een zacht instrument. Het richten op landelijke en Europese kaders voor alternatieve waterbronnen en het verplicht stellen van een waterscan bij bedrijven grijpt niet in op ruimtelijke keuzes of bouwcapaciteit. Daarmee is de impact op woningbouw neutraal.	Lobby en belangenbehartiging leidt niet direct tot gebruik ander type water, is zacht instrument. Daarmee is impact neutraal. De lobby en de verplichte waterscan geven bedrijven vooral inzicht in mogelijkheden om alternatieve waterstromen te gebruiken, maar leiden niet direct tot daadwerkelijke toepassing. Omdat het instrument zelf nog niet tot minder onttrekking of minder druk op het watersysteem leidt, blijft de impact op water en natuur neutraal.	Lobby en belangenbehartiging zijn zachte instrumenten en brengen geen directe reductie in energiegebruik of CO₂-uitstoot teweeg. Het gebruik van alternatieve waterbronnen door bedrijven heeft geen direct effect op klimaatmitigatie, omdat energiegebruik in processen hierdoor niet automatisch verandert.	De lobby en waterscans kunnen bedrijven op termijn helpen kansen te zien voor efficiënter watergebruik, maar veroorzaken geen directe economische effecten zoals kostenverlaging, extra werkgelegenheid of versterking van de concurrentiepositie. De economische impact blijft daarom neutraal.
Bronnen								

Oplossingsrichting: Vervangen van drinkwater door gebruik ander type water

43. Gebruik ander type water zakelijk gebruik - Instructieregels en activiteitenregels (juridisch)

De provincie kan via activiteitenregels sturen op het gebruik van alternatieve waterbronnen door zakelijke gebruikers, zoals industrie, energiebedrijven en andere grootverbruikers. Voor activiteiten waarvoor de provincie bevoegd gezag is—zoals grote grondwateronttrekkingen en milieubelastende activiteiten onder de Omgevingswet—kan zij voorschrijven dat bedrijven alternatieve waterstromen (zoals hemelwater, oppervlaktewater, effluent of gezuiverd proceswater) inzetten of onderzoeken. Ook kan de provincie eisen dat bedrijven het gebruik van drinkwaterbronnen monitoren en rapporteren, en dat zij hergebruik of circulaire waterstromen toepassen waar dit verantwoord en haalbaar is. Dit vraagt goede afstemming met waterschappen. Voor monitoring en rapportering zijn nadere afspraken belangrijk: inzicht in het drinkwatergebruik is voor provincies van belang vanuit publieke taak. Verantwoording op drinkwater door zakelijke gebruikers is in de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) – European Sustainability Reporting Standards (ESRS) echter minimaal belegd en voor een beperkte groep.

Daarnaast kan de provincie via instructieregels gemeenten verplichten om in hun omgevingsplannen aandacht te besteden aan het gebruik van alternatieve waterbronnen binnen nieuwe of bestaande kleinschalige bedrijvigheid. Gemeenten kunnen bedrijven vervolgens vragen aan te tonen in hoeverre drinkwaterverbruik kan worden vervangen door andere waterstromen.

Type informatie	Effectiviteit	Draagvlak	Benodigde investeringen (capaciteit en middelen)	Procedurele en juridische risico's	Impact op andere opgaven - Woningbouw	Impact op andere opgaven - Water/ natuur en bodem indien relevant	Impact op andere opgaven - Klimaatmitigatie	Impact op andere opgaven - Economie
	(1 - 1,5 - 2 - 2,5 - 3)	(1=laag, 2=gemiddeld, 3=hoog)	(3=laag, 2=gemiddeld, 1=hoog)		(1=negatief, 2=neutraal, 3=positief)			
Score	2,5	2	2	1	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)	2 (neutraal)
Kwalitatieve onderbouwing	De maatregel richt zich primair op grote zakelijke gebruikers, waar de provincie via activiteitenregels en vergunningen direct kan sturen op het gebruik van alternatieve waterbronnen en het (her)gebruik van water. Vooral bij nieuwe vestigingen en grootschalige uitbreidingen kan de provincie voorschriften opnemen over inzet van alternatieve waterstromen, hergebruik van proceswater en monitoring van drinkwaterverbruik. De potentiële drinkwaterbesparing per locatie kan aanzienlijk zijn, al blijft het aantal bedrijven waarop dit direct van toepassing is beperkt—tenzij de provincie bestaande vergunningen breed gaat herzien. Activiteitenregels, instructieregels en vergunningvoorschriften bieden een juridisch robuust instrument om overstap naar alternatieve waterbronnen af te dwingen. De uiteindelijke impact hangt echter af van de mate waarin verplichtende voorschriften worden ingezet, de technische en economische haalbaarheid binnen bedrijfsprocessen en de manier waarop gemeenten instructieregels vertalen naar hun omgevingsplannen.	De kans op draagvlak voor deze maatregelinstrumentcombinatie wordt als diffuus ingeschat. De maatregel richt zich vooral op nieuwe en uitbreidende bedrijven, een relatief beperkte groep binnen het totale zakelijke waterverbruik. Voor bedrijven met duurzaamheidsambities of hoge waterkosten is het gebruik van alternatieve waterbronnen vaak aantrekkelijk, zeker wanneer dit kostenbesparing of imago voordeel oplevert. Tegelijkertijd kan er weerstand ontstaan bij ondernemers en brancheorganisaties door de extra investeringskosten en technische eisen. Vooral wanneer regels een verplichtend karakter krijgen, kan dit leiden tot terughoudendheid of vertraging in uitvoering.	De inzet van instructieregels en activiteitenregels vraagt structurele capaciteit binnen de provincie, vooral voor het opstellen van regels, juridische toetsing, afstemming met gemeenten en monitoring van naleving. Daarnaast zijn er beperkte investeringen nodig.	Het opstellen van instructie- en activiteitenregels kost tijd en vraagt intensieve afstemming met gemeenten, omgevingsdiensten en sectorpartijen. De kans dat dit tot vertraging leidt is groot, maar de impact is beperkt. De kans op juridische procedures is aanwezig. Belanghebbenden kunnen regels aanvechten als deze onvoldoende zijn onderbouwd of als disproportioneel worden ervaren. Hoewel juridisch verankerd in de Omgevingswet, vraagt dit om zorgvuldige motivering en participatie om risico's te beperken. Een procedure kan leiden tot vertraging of aanpassing van regels.	Deze maatregel richt zich op industriële grondwateronttrekkingen en bedrijfsprocessen en grijpt niet in op ruimtelijke keuzes of woningbouwprogrammering. Daardoor heeft de inzet van activiteitenregels en instructieregels geen direct effect op woningbouw. De impact is daarmee neutraal.	Door bedrijven te verplichten hun drinkwatergebruik te beperken, doelmatiger met grondwater om te gaan en alternatieve waterstromen te benutten, kan de druk op het regionale watersysteem naar verwachting afnemen. De effectiviteit hiervan hangt sterk af van het type alternatieve water: zo legt het gebruik van oppervlaktewater een druk op de zoetwaterbeschikbaarheid, zeker in tijden van droogte. Ook kan het hergebruik van water leiden tot hogere concentraties afvalstoffen in het afvalwater. Gezien het situatieafhankelijk is, is de impact neutraal.	Hoewel bedrijven door efficiënter watergebruik soms indirect energie kunnen besparen, leidt deze maatregel niet structureel of rechtstreeks tot een lager energieverbruik of CO₂-reductie. De kern ligt bij waterdoelmatigheid, niet bij energie- of klimaatprestaties. De impact is daarom neutraal.	De maatregel kan op korte termijn leiden tot nalevingskosten voor bedrijven, maar draagt op langere termijn bij aan waterzekerheid, bedrijfscontinuïteit en efficiënter gebruik van grondstoffen. Dit bevordert een robuuste economische basis, maar het directe effect is beperkt. Daarom is de impact neutraal tot licht positief, met neutraal als hoofdscore.
Bronnen								

